

3. Кваліфікація порушення недоторканності житла (ст. 162 КК)

Загальні питання кваліфікації порушення недоторканності житла	Незаконне проникнення до житла чи до іншого володіння особи, незаконне проведення в них огляду чи обшуку, а так само незаконне виселення чи інші дії, що порушують недоторканність житла громадян (ч. 1 ст. 162)
---	--

Установлення підстав кримінальної відповідальності за це діяння є реалізацією конституційної гарантії щодо недоторканності житла та недопущення проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим рішенням суду (ст. 30 Конституції України).

Під **порушенням недоторканності житла** слід розуміти протиправне таємне або відкрите проникнення в чуже житло (будинок, квартиру або кімнату) без згоди власника житла на такі дії.

Так, 14.08.2017 приблизно о 08 год. 00 хв. гр. Г., перебуваючи за адресою (...), переконавшись, що за нею ніхто не спостерігає, діючи таємно від сторонніх осіб, умисно, через вікно, незаконно проник до житлового будинку за адресою (...), який належить гр. П., чим порушив конституційне право потерпілої на недоторканність житла.

Суд визнав гр. Г. винуватим у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 162 КК України.

Для правильної й точної кваліфікації порушення недоторканності житла необхідно вчинення: 1) незаконного проникнення до житла чи до іншого володіння особи; 2) незаконного проведення в них огляду або обшуку; 3) незаконного виселення; 4) інших дій, що порушують недоторканність житла громадян.

Незаконне проникнення до житла чи до іншого володіння особи полягає у такому: 1) у незаконному (без згоди особи, яка ними володіє або без належних на те підстав, визначених у законі); 2) у відкритому або таємному вторгненні у житло (будь-яке приміщення, яке перебуває у постійному чи тимчасовому володінні особи незалежно від його призначення та правового статусу, пристосоване для постійного або тимчасового проживання в ньому фізичних осіб, а також всі складові частини такого приміщення) чи до іншого володіння особи (транспортний засіб, земельної ділянки, гаражу, будь-якої будівлі чи приміщення побутового, службового, господарського, виробничого та іншого призначення, що перебуває у володінні особи). Таке житло або інше володіння повинно належати виключно фізичній особі (громадянину України, іноземцю або особі без громадянства).

Так, 22.08.2017 приблизно о 12 год. 40 хв. гр. Т., перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, маючи злочинний умисел на незаконне проникнення до іншого володіння особи, проходячи вздовж огороженого городу будинку № 222 по вул. Красна м. Кременна Луганської області,

з метою відпочинку та зберігання свого велосипеда, який він мав при собі, на огороженій території вирішив проникнути до огороженого городу вищевказаного будинку. У зазначений час гр. Т. з метою реалізації свого злочинного умислу, спрямованого на незаконне проникнення до іншого володіння особи, через паркан з сітки «рабіца» проник до огороженої території зазначеного будинку, де залишив поряд із собою свій велосипед «Romet-Orion», та ліг відпочивати.

22.08.2017 приблизно о 13 год. 30 хв. під час спроби залишити територію зазначеного будинку гр. Т. був помічений мешканцем цього будинку гр. В., яка на той час знаходилася безпосередньо у приміщенні будинку, і за фактом незаконного проникнення гр. Т. до іншого володіння особи, а саме до огороженої території будинку № 222 по вул. Красна м. Кременна Луганської області зателефонувала до Кременського відділу поліції Головного управління Національної поліції Луганської області, працівниками якого гр. Т. був зупинений поблизу зазначеного будинку.

Згідно з витягом про реєстрацію прав власності на нерухоме майно № 17038686 від 13.12.2007 зазначений будинок відповідно до договору довічного утримання № 2430 від 07.11.2007 належить гр. Д.

Таким чином, дії гр. Т. органом досудового розслідування були кваліфіковані за ч. 1 ст. 162 КК України як незаконне проникнення до іншого володіння особи.

Суд також визнав гр. Т. винним у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 162 КК України.

Водночас порушення встановленого законом порядку проникнення у приміщення, яке належить на праві власності юридичній особі, не містить цього складу злочину і за наявності до того підстав може кваліфікуватися як перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу (ст. 365 КК), самоуправство (ст. 356 КК) або як інший злочин.

Проникнення у житло, інше приміщення чи сховище, що здійснюється з метою викрадення чужого майна шляхом крадіжки (ч. 3 ст. 185 КК), грабежу (ч. 3 ст. 186 КК) або розбою (ч. 3 ст. 187 КК) утворює кваліфіковані склади згаданих злочинів (є способом вчинення таких злочинів) та додаткової кваліфікації за ст. 162 КК не потребує.

Незаконне проведення огляду чи обшуку у житлі або іншому володінні особи є таким, якщо такі дії вчиняються 1) особами, які не мають на це права; 2) з порушенням положень Кримінального процесуального кодексу України щодо підстав та порядку проведення обшуку (ч. 2 ст. 234 КПК) або огляду житла чи іншого володіння (ч. 2 ст. 237 КПК).

Незаконне виселення відбувається у випадку, якщо воно здійснюється: 1) без законних на те підстав (не на підставі рішення суду, що набрало законної сили); 2) не уповноваженою на вчинення таких дій особою.

Іншими діями, що порушують недоторканність житла громадян, є будь-яке інше протиправне вторгнення до житла проти волі осіб, яким вони належать на праві власності або які там проживають. Проникнення до житла чи до іншого володіння особи, що вчиняється на законних підставах або обумовлюється станом крайньої необхідності, складу злочину, передбаченого ст. 162 КК не утворює.

Цей злочин є **закінченим з моменту** вчинення будь-якої із зазначених дій.

Так, 19.07.2017 у гр. М., який у стані алкогольного сп'яніння перебував на другому поверсі першого під'їзду будинку (...), виник злочинний умисел на незаконне проникнення до житла, що належить гр. Б. та гр. Р. кв. № 22 вказаного будинку, в якій за домовленістю з господаря проживає гр. А. Реалізуючи протиправний намір, діючи без визначених законом підстав, відповідного дозволу володільців та всупереч вимогам ст. 30 Конституції України, яка гарантує недоторканність житла, обвинувачений, бажаючи потрапити до квартири, та скориставшись відсутністю її мешканців, близько 15 год. 00 хв. 19.07.2017 за допомогою наявного при ньому металевого предмета, схожого на відмичку, намагався відчинити замок вхідних дверей квартири (...), однак не довів бажане до кінця з причин, які не залежали від його волі, оскільки на місці події був затриманий потерпілим гр. А.

Суд визнав гр. М. винним у вчиненні злочину, передбаченого ч. 3 ст. 15, ч. 1 ст. 162 КК України.

Проте встановлення ознак суб'єктивної сторони цього злочину передбачає з'ясування мотиву та мети такого порушення недоторканності житла. Зазначене дозволяє відмежувати цей злочин від самоправства (ст. 356 КК) або від кваліфікованого викрадення чужого майна (частини 3 статей 185, 186 та 187 КК України).

Особливості кваліфікації порушення недоторканності житла за наявності кваліфікуючих ознак

Кваліфікуючими ознаками є такі:

- службовою особою (ч. 2 ст. 162);
- із застосуванням насильства (ч. 2 ст. 162);
- із погрозою застосуванням насильства (ч. 2 ст. 162)

Учинення цього злочину **службовою особою** означає порушення недоторканності житла, поєднане з учиненням службовою особою дій, які явно виходять за межі наданих їй прав чи повноважень. Водночас відповідно до п. 17 постанови ПВСУ «Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень» від 26.12.2003 № 15, злочин, відповідальність за який передбачено ч. 2 ст. 162 КК, являє собою спеціальний вид перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу і додаткової кваліфікації ще й за ст. 365 КК не потребує (за винятком наявності реальної сукупності цих злочинів). Про поняття службової особи більш детально дивись кваліфікацію ст. 159 КК.

Під учиненням цього злочину із **застосуванням насильства** необхідно розуміти умисне спричинення потерпілому легкого тілесного ушкодження (ст. 125 КК), нанесення побоїв (ст. 126 КК) та іншої шкоди здоров'ю безпосередньо під час порушення недоторканності житла, тобто якщо насильство виступає способом такого порушення.

Так, гр. С., гр. Ф. та гр. О. 23.08.2015 близько 04 год., приїхавши до будинку (...) з метою вирішення конфліктної ситуації, яка виникла напередодні з гр. Н., стукаючи у двері та висловлюючи погрози з застосування насильством, вимагали від гр. Ю. впустити їх до будинку. Почувши відмову, гр. З. за допомогою наявної у нього мисливської гвинтівки ОПСК №*** вибив скло у вікні будинку праворуч від вхідних дверей і сказав гр. С. та гр. Ф. лізти в будинок та відчинити йому вхідні двері з середини.

Проникнувши у житловий будинок за вказаних вище обставин, гр. С. разом із гр. Ф., діючи за попередньою змовою між собою та гр. З., з метою подолання опору потерпілих шляхом застосування насильства, перебуваючи поряд із гр. Ю., усвідомлюючи суспільно небезпечний характер свого діяння та його наслідки, нанесли йому щонайменше три удари кулаками рук в область лівої завушної ділянки голови, лівого передпліччя та грудної клітки, а також щонайменше два удари ногами в область гомілок та колінних суглобів, спричинивши останньому тілесні ушкодження у вигляді саден шкіри грудної клітки праворуч, лівого передпліччя, правого колінного суглобу, правої гомілки, лівої завушної ділянки з переходом на шию зліва, які за своїм характером належать до легких тілесних ушкоджень, що мають незначні скороминущі наслідки.

Продовжуючи свої протиправні дії, гр. С. разом із гр. Ф., діючи за попередньою змовою між собою та гр. Ф., перебуваючи поряд із гр. Н., нанесли останньому щонайменше чотири удари кулаками рук в область обличчя, плечей та правого ліктьового суглобу, спричинивши йому тілесні ушкодження у вигляді саден шкіри правої щічної ділянки обличчя, правого ліктьового суглобу та обох плечових суглобів, які за своїм характером належать до легких тілесних ушкоджень, що мають незначні скороминущі наслідки.

Крім того, за вказаних вище обставин, гр. С., реалізуючи спільний з гр. Ф. та гр. З. умисел на незаконне проникнення в житло із застосуванням насильства, перебуваючи поряд із гр. Б., схопив останнього двома руками за її праве плече та променево-зап'ястний суглоб правої її руки й, умисно стиснувши свої руки, спричинив останній тілесні ушкодження у вигляді крововиливів м'яких тканин правого плеча та правого променево-зап'ястного суглобу, які за своїм характером належать до легких тілесних ушкоджень, що мають незначні скороминущі наслідки.

Такі дії гр. С., гр. З. та гр. Ф. органом досудового слідства кваліфіковано за ч. 2 ст. 162 КК України як незаконне проникнення в житло із застосуванням насильства.

Суд також визнав гр. С., гр. Ф. та гр. З. винними у скоєнні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 162 КК України.

Якщо ж учинення цього злочину не супроводжувалося застосуванням насильства, а заподіяння тілесних ушкоджень відбувається вже після незаконного порушення недоторканності житла, наприклад з метою не бути затриманим або з метою помститися тощо, такі дії необхідно кваліфікувати за сукупністю злочинів, передбачених ст. 162 КК, та відповідною статтею, що передбачає відповідальність за спричинення шкоди життю або здоров'ю особи.

Так, 13.02.2017 близько 20 год. 00 хв. гр. Н. без згоди господаря, переліз через паркан та пройшов на територію домоволодіння (...), що на праві власності належить гр. В.

Перебуваючи на території вказаного домоволодіння, гр. Н. вткнувшись у відсутності господаря та усвідомлюючи те, що він перебуває на території подвір'я без згоди його власника, пройшов до вхідних дверей будинку.

У подальшому, гр. Н. усвідомлюючи незаконність своїх дій, оскільки власник домоволодіння не надавав йому дозволу пройти до житлового приміщення, відчинив вхідні двері та зайшов до приміщення будинку, таким чином протиправно таємно проник у чуже житло, без згоди на такі дії власника житла – гр. В.

Своїми діями, які виразилися в умисному протиправному таємному проникненні в чуже житло гр. Н. порушив конституційне право власника домоволодіння – гр. В. на недоторканність житла та іншого володіння особи.

Гр. В., почувши відкриття вхідних дверей, вийшла з кімнати та побачила гр. Н., який перебував у коридорі її будинку. Перебуваючи в приміщенні будинку, гр. Н., побачивши власника будинку – гр. В., почав виражатися в адресу останньої брутальною лайкою та на її вимогу залишити приміщення будинку категорично відмовився.

Продовжуючи свої злочинні дії, обурившись поведінкою гр. В., гр. Н., з метою заподіяння невизначеної шкоди здоров'ю підійшов до гр. В., яка перебувала поблизу дверей житлової кімнати будинку.

У подальшому, гр. Н., діючи умисно, усвідомлюючи, що його дії можуть заподіяти шкоди здоров'ю потерпілої гр. В., бажаючи та передбачаючи можливість настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння, реалізуючи свій злочинний умисел, наніс один удар кулаком правої руки в обличчя останній, від чого потерпіла гр. В. впала на підлогу. Після цього, гр. Н. вийшов з будинку та покинув територію домоволодіння (...).

Відповідно до висновку судово-медичної експертизи № 17 від 14.02.2017 у гр. В. виявлено тілесні ушкодження у вигляді синців лівої кисті 2, 3 фаланги безіменного пальця, вилучної ділянки зліва, характерні для дії тупого твердого предмету(ів), або під час удару об такий(і), що належать до категорії легких тілесних ушкоджень.

Суд визнав гр. Н. винним у скоєнні злочинів, передбачених ч. 1 ст. 162 та ч. 1 ст. 125 КК України.

У випадку спричинення потерпілому під час порушення недоторканності житла більш тяжкої шкоди здоров'ю, ніж легкі тілесні ушкодження, а саме умисного середньої тяжкості тілесного ушкодження (ст. 122 КК), умисного тяжкого тілесного ушкодження (ст. 121 КК) або смерті (ст. 115 КК), дії винного необхідно кваліфікувати за сукупністю відповідної статті КК, що передбачає відповідальність за посягання на життя та здоров'я особи, і ст. 162 КК.

Погроза застосуванням насильства може проявлятися у залякуванні потерпілого застосуванням до нього фізичного насильства або знищенням майна, якщо у потерпілого були реальні підстави побоюватися здійснення такої погрози. Така погроза повністю охоплюється ознаками ч. 2 ст. 162 КК і додаткової кваліфікації за статтями 129 або 195 КК не потребує.

Питання кваліфікації **повторного порушення недоторканності житла** відзначено в Ухвалі колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 21.12.2010, де зазначається, що у випадках, якщо особа незаконно проникла до житла спочатку одного, а потім іншого потерпілого (тобто була повторність тотожних злочинів), вчинене слід кваліфікувати за ч. 1 ст. 162 КК за обома фактами незаконного проникнення до житла, а повторність розглядати відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 67 КК як обставину, що обтяжує покарання.

4. Кваліфікація порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер (ст. 163 КК)

Загальні питання кваліфікації порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер

Порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер (ч. 1 ст. 163)

Потерпілою особою в разі порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер, може бути лише приватна особа. Порушення ж таємниці листування між юридичними особами не містить ознак цього складу злочину. Однак, якщо приватна особа, наприклад, листується з юридичною особою, і її права по збереженню таємниці листування порушуються, то склад цього злочину буде існувати.

Для правильної та чіткої кваліфікації порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер, необхідно пам'ятати, що **предметом цього злочину** є відомості, передані чи які передаються шляхом листування або телефонних розмов, та повідомлення, які передаються або були передані телеграфом чи за допомогою інших засобів зв'язку, а також через комп'ютер і становлять таємницю громадянина (громадян). У цьому випадку маються на увазі не самі листи або телеграми як матеріальні носії інформації, а безпосередньо інформація, що передається (або вже була передана) в листах, телеграфом, іншими засобами зв'язку або через комп'ютер, а також телефоном, тобто безпосередньо зміст цих листів, телеграм, телефонних розмов, листів електронної пошти та ін. (зміст кореспонденції). Інформація та її матеріальні носії співвідносяться між собою як зміст і форма, тому будь-яка таємниця не може бути зведена до свого носія – певної речі матеріального світу.

Крім того, до предмету цього злочину слід також віднести інформацію про сам факт листування чи розмови однієї людини з іншою, інформацію про адресата, якому адресовано лист (телеграму) чи з яким велися розмови (його адреса, прізвище, ім'я, по батькові, номер телефону тощо), інформацію про дату, час або тривалість розмови чи листування.

Так, гр. С., маючи задум, спрямований на порушення таємниці телефонних перемовин, що передаються засобами зв'язку, 4 серпня 2011 р. приблизно о 17 год. 10 хв., перебуваючи в офісі по вул. К. Маркса, 32, оф. 3, здійснив збут гр. О. конфіденційної інформації з обмеженим доступом про деталізацію телефонних з'єднань абонента мобільного зв'язку ЧАО «Київстар» (...) за період часу з 02.07.2011 по 02.08.2011, а саме інформації про вхідні й вихідні дзвінки, час з'єднань, тривалість розмов, місця розташування приймальних антен на момент з'єднань. Законний користувач телефонного номеру (...) мобільного зв'язку ЧАО «Київстар» гр. П. не надавав гр. С. або іншій особі дозволу на отримання, розповсюдження або збут інформації деталізацію телефонних перемовин.

Так, 17.10.2016 о 13 год. 30 хв. у м. Черкаси по вул. Фрунзе (точної адреси досудовим слідством не встановлено) відбулась чергова зустріч гр. Н. з гр. Д. Під час зустрічі, відповідно до попередніх домовленостей гр. Н. передав гр. Д. два флеш-накопичувачі, повідомивши, що вони містять необхідні відомості щодо з'єднань таких номерів мобільних телефонів: (...). Таким чином, гр. Н. порушив таємницю телефонних розмов абонента оператора мобільного зв'язку, закріпленого за номерами (...), а саме передав третій особі – гр. Д. інформацію про з'єднання вказаного абонента із зазначенням дати, часу, базових станцій та IMEI вказаних терміналів.

Обов'язковими ознаками зазначеної інформації як предмета цього злочину є, по-перше, її характер – вона повинна становити таємницю громадянина, тобто мається на увазі особиста таємниця. У загальному сенсі інформацією, що містить таємницю громадянина, слід вважати таку, яку адресат або джерело інформації не бажають доводити до відома інших осіб, по-друге, – спосіб передання такої інформації: вона була передана чи передається засобами зв'язку або через комп'ютер (наприклад, за допомогою електронної пошти).

Не можуть визнаватися предметом цього злочину відомості та повідомлення службового характеру, які становлять зміст службової кореспонденції. За наявністю до цього інших підстав такі дії можуть кваліфікуватися як незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (ст. 231 КК), розголошення комерційної або банківської таємниці (ст. 232 КК), розголошення державної таємниці (ст. 328 КК), передача або збирання відомостей, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни (ст. 330 КК), розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, або втрата документів чи матеріалів, що містять такі відомості (ст. 422 КК).

Відповідно до ч. 1 ст. 163 КК об'єктивну сторону цього злочину становить порушення таємниці: 1) листування; 2) телефонних розмов; 3) телеграфної кореспонденції; 4) іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер.

Під **порушенням таємниці листування** необхідно розуміти діяння, пов'язані з ознайомленням особи, яка не мала на це права, зі змістом чужої кореспонденції, наприклад шляхом її перлюстрації (тобто таємне розкриття кореспонденції, що пересилається поштою), ознайомлення зі змістом листів, телеграм, посилок, бандеролей та інших відправлень.

Порушення таємниці телефонних розмов і телеграфної кореспонденції – це різні незаконні дії, пов'язані з прослуховуванням або перехопленням без відома чи без згоди особи її розмови по телефону або повідомлення по телеграфу. Прослуховування відкритих телефонних переговорів (завдяки відкритій кабіні телефону-автомата, у службовому приміщенні в присутності сторонніх осіб тощо), коли особа, яка розмовляє по телефону, не робить із цього таємниці, не є злочином.

Порушення таємниці інших повідомлень – це незаконні дії, пов'язані з ознайомленням сторонньої особи з будь-якими повідомленнями, які були передані або передаються засобами зв'язку, опинившись вище (наприклад, незаконне ознайомлення з пейджинговим

повідомленням) або через комп'ютер (наприклад, незаконне ознайомлення зі змістом електронних листів тощо).

Незаконність дії з порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної або іншої кореспонденції констатується за відсутності згоди особи на ознайомлення з її кореспонденцією або у випадку порушення встановленого законом порядку, що допускає у вигляді викнятку можливість ознайомлення зі змістом кореспонденції або переговорів громадян.

У кримінально-правовій літературі зустрічаються твердження з приводу того, що частиною об'єктивної сторони складу цього злочину, виступають не лише діяння, розглянуті нами вище, але й подальше розголошення змісту листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції. З такою позицією не можна погодитися, оскільки факт розголошення є більш суспільно небезпечним діянням, ніж саме порушення таємниці кореспонденції. Так, у результаті розголошення зміст листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції стає надбанням ще більшого кола осіб, тому такі діяння вже виходять за рамки об'єктивних ознак складу злочину, що розглядається. Таким чином, порушення таємниці кореспонденції та подальше розголошення її змісту підлягає кваліфікації за сукупністю відповідних злочинів. Наприклад, у випадку, коли була порушена таємниця особистої кореспонденції, а потім розголошено відомості, що становлять особисту або сімейну таємницю, остаточно кваліфікація таких діянь за наявності інших необхідних ознак повинна здійснюватися за сукупністю злочинів, передбачених ст. 163 та 182 («Порушення недоторканності приватного життя») КК.

Злочин, передбачений ст. 163 КК, вважається **закінченим з моменту** фактичного незаконного ознайомлення третьої особи зі змістом листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються чи були передані засобами зв'язку або через комп'ютер.

Особливості кваліфікації порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер, за наявності кваліфікуючих ознак

Кваліфікуючими ознаками є такі:

- ті самі дії, вчинені повторно (ч. 2 ст. 163);
- ті самі дії, вчинені щодо державних чи громадських діячів (ч. 2 ст. 163);
- ті самі дії, вчинені щодо журналіста (ч. 2 ст. 163);
- ті самі дії, вчинені службовою особою (ч. 2 ст. 163);
- ті самі дії, вчинені з використанням спеціальних засобів, призначених для негласного зняття інформації (ч. 2 ст. 163)

Ознака повторності має місце у тих випадках, коли злочин вчиняється особою, яка раніше вчинила злочин, передбачений ст. 163 КК. У такому випадку відповідальність настає за ч. 2 ст. 163 КК незалежно від того, чи була винна особа раніше засуджена за перший злочин, вчинила вона закінчене порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер, чи готування до нього або замах на нього, була вона виконавцем чи іншим співучасником злочину.

Ознака повторності відсутня, якщо за раніше вчинений злочин особу було звільнено від кримінальної відповідальності або якщо судимість за раніше вчинений злочин було погашено чи знято в установленому законом порядку, або якщо на момент вчинення нового злочину минули строки давності притягнення особи до кримінальної відповідальності за раніше вчинений злочин.

У разі вчинення декількох порушень таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер, перший злочин за відсутності інших кваліфікуючих ознак слід кваліфікувати за ч. 1 ст. 163 КК, а інші як учинені повторно – за ч. 2 ст. 163 КК.

Неодноразове порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер, що складається із тотожних діянь, які мають загальну мету та із самого початку охоплюються єдиним злочинним наміром на порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер, стосовного конкретної особи (осіб) слід розглядати як один продовжуваний злочин.

Вичерпний перелік осіб, які є **державними або громадськими діячами**, визначено у ст. 112 КК, до них належать: Президент України, Голова Верховної Ради України, народний депутат України, Прем'єр-міністр України, член Кабінету Міністрів України, Голова чи член Вищої ради правосуддя, Голова чи член Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Голова чи суддя Конституційного Суду України або Верховного Суду України, або вищих спеціалізованих судів України, Генеральний прокурор, Директор Національного антикорупційного бюро України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Голова або інший член Рахункової палати, Голова Національного банку України, керівник політичної партії.

Згідно зі ст. 25 закону України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» **журналістом** визнається творчий працівник, який професійно збирає, одержує, створює і займається підготовкою інформації для друкованого засобу масової інформації та діє на підставі трудових чи інших договірних відносин з його

редакцією або займається такою діяльністю за її уповноваженням, що підтверджується редакційним посвідченням чи іншим документом, виданим йому редакцією цього друкованого засобу масової інформації. Професійна належність журналіста може підтверджуватися документом, виданим професійним об'єднанням журналістів.

Порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер, вчинене службовою особою передбачає наявність у неї обумовлених службовим становищем додаткових можливостей, які дозволяють або полегшують їй ознайомлюватися зі змістом кореспонденції, телефонних розмов, листів інших осіб, це, наприклад, працівники правоохоронних органів, працівники поштових відділень чи телефонних станцій. Про поняття службової особи більш детально див. роз'яснення до ст. 159 КК.

Під використанням спеціальних засобів, призначених для негласного зняття інформації, слід розуміти застосування будь-яких приладів, апаратури, технічних засобів, призначених для фіксування, розшифровки запису або відтворення різної інформації. Незаконне використання таких засобів, поєднане із порушенням таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, охоплюється ч. 2 ст. 163 КК, але за наявності кваліфікуючих або особливо кваліфікуючих обставин, передбачених у ч. 2 або ч. 3 ст. 359 КК, кваліфікується за сукупністю злочинів, передбачених ч. 2 ст. 163 КК та ч. 2 або ч. 3 ст. 359 КК.

5. Кваліфікація ухилення від сплати аліментів на утримання дітей (ст. 164 КК)

Загальні питання кваліфікації ухилення від сплати аліментів на утримання дітей	Злісне ухилення від сплати встановлених рішенням суду коштів на утримання дітей (аліментів), а також злісне ухилення батьків від утримання неповнолітніх або непрацездатних дітей, що перебувають на їх утриманні (ч. 1 ст. 164)
--	--

Потерпілими від цього злочину можуть виступати діти, на утримання яких за рішенням суду їх батько чи мати мають сплачувати аліменти, а також неповнолітні чи непрацездатні діти, що перебувають на утриманні батьків. **Неповнолітніми дітьми** визнаються особи віком до 18 років, якщо згідно із законом вони не набувають прав повнолітніх раніше (наприклад, внаслідок одруження). **Непрацездатними** є повнолітні діти, які через фізичні чи психічні вади позбавлені можливості постійно чи тимчасово працювати (це, зокрема, діти-інваліди I та II групи).

Предметом злочину є кошти, що за рішенням суду підлягають сплаті на утримання дітей, кошти та різні предмети (одяг, продукти харчування тощо), які мають надаватися батьками на утримання неповнолітніх, а також повнолітніх, але непрацездатних дітей.

Так, рішенням Вишгородського районного суду Київської області від 06.03.1996 року у справі № 2/2-227, гр. У. було зобов'язано сплачувати аліменти на користь гр. В. на утримання неповнолітньої доньки, гр. У., (...) в розмірі 1/4 частини від усіх видів заробітку щомісячно, починаючи з 04.03.1996 і до досягнення дитиною повноліття.

Згідно з обвинувальним висновком рішення Вишгородського районного суду Київської області від 06.03.1996 не виконується з 07.05.2008 року по 01.11.2009, гр. У. злісно ухиляється від сплати аліментів. Заборгованість по сплаті аліментів на утримання неповнолітньої дитини у гр. У. за вказаний вище період становить 9 348 грн 39 к (дев'ять тисяч триста сорок вісім гривень 39 к).

Аліменти на утримання неповнолітньої дитини за вказаний період гр. У. не сплачував, матеріальної та будь-якої допомоги дитині не надавав, вихованням дитини не займався.

Тому суд визнає, що гр. У. винний у злісному ухиленні від сплати аліментів за період з 07.05.2008 по 01.11.2009.

З об'єктивної сторони цей злочин може бути вчинений у формі злісного ухилення: 1) від сплати встановлених рішенням суду коштів на утримання дітей (аліментів); 2) від утримання неповнолітніх або непрацездатних дітей, що перебувають на утриманні батьків.

Склад злочину, передбачений ст. 164 КК, у формі **ухилення від сплати аліментів** може бути лише за наявності рішення суду, що вже набрало чинності, та відповідно до якого мати або батько чи інша передбачена законом особа зобов'язані сплачувати аліменти на утримання дітей. Під ухиленням від сплати аліментів розуміються дії або бездіяльність винної особи, спрямовані на невиконання рішення суду про стягнення з неї на користь дитини (дітей) визначеної суми аліментів. Вони можуть виразитись як у прямій відмові від сплати встановлених судом аліментів, так і в інших діях (бездіяльності), які фактично унеможливають виконання вказаного обов'язку, як-то приховування заробітку (доходу), що підлягає облікові під час відракування аліментів, зміна місця роботи чи місця проживання з неподанням відповідної заяви про необхідність стягування аліментів тощо.

Так, гр. Л. від шлюбу з гр. В. має двох неповнолітніх дітей: сина гр. Т. лютого 2002 народження, дочку гр. А., та згідно рішенням Народицького районного суду Житомирської області від 23.03.2015 у цивільній справі №284/122/15-ц зобов'язаний сплачувати аліменти на утримання неповнолітніх дітей в розмірі 1/3 частини заробітку (доходу), але не менше 30 % прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку на кожну дитину, щомісячно, починаючи з 17.02.2015 по 06.02.2020, тобто до досягнення повноліття гр. Т., та в розмірі % частини заробітку (доходу), але не менше 30 % прожиткового мінімуму

для дитини відповідного віку на кожну дитину щомісячно, починаючи з 07.02.2020 по 26.11.2026, тобто до досягнення повноліття гр. А.

Однак гр. Л., порушуючи обов'язки, покладені на батьків Сімейним кодексом України, щодо утримання неповнолітніх дітей, діючи умисно, протиправно, незаконно, з корисливих мотивів, будучи працездатним та маючи добрий стан здоров'я, аліменти не сплачував, на виклики до державного виконавця районного відділу державної виконавчої служби Народицького районного управління юстиції Житомирської області не з'являвся, працював неофіційно, не повідомляв державного виконавця про отримані доходи від трудової діяльності, злісно ухилявся від сплати встановлених рішенням суду аліментів на користь гр. В. на утримання неповнолітніх дітей гр. Т. та гр. А.

Внаслідок злісного ухилення від сплати аліментів утворилась заборгованість по сплаті аліментів на користь потерпілої за період з 17.02.2015 по 30.06.2017 в сумі 20577 грн 13 к.

Водночас наявність рішення суду не є обов'язковою умовою притягнення винного до відповідальності за цією статтею у випадку вчинення цього злочину у формі **ухилення батьків від утримання неповнолітніх або непрацездатних дітей**. Такою умовою є передбачений законом обов'язок батьків утримувати таких дітей. Відповідно до сімейного законодавства, батьки зобов'язані утримувати: 1) дитину до досягнення нею повноліття; 2) своїх повнолітніх непрацездатних дітей, які потребують матеріальної допомоги, якщо батьки можуть таку матеріальну допомогу надавати. Ухилення від утримання неповнолітніх, а також повнолітніх, але непрацездатних дітей, що перебувають на утриманні батьків, може полягати у незабезпеченні таких дітей харчуванням, одягом, іншими речами (насамперед, першої необхідності), наданні необхідних коштів для їх лікування, відпочинку тощо.

Так, у період з 11.07.2012 по 23.04.2017 гр. А., не маючи обмежень до фізичної праці та протипоказань по стану здоров'я ніде на офіційну роботу не влаштовувався, на обліку в Тисменицькому центрі зайнятості не перебував. Однак гр. А. виконував сільськогосподарські роботи по збору урожаю на території республіки Польща та здійснював неофіційно підсобні роботи по будівництву та виконував господарські роботи на приватних новобудовах на території Івано-Франківської області. За виконані роботи гр. А. отримував грошову винагороду, проте у порушення норм ст. 51 Конституції України, де закріплено обов'язок батьків утримувати своїх дітей до їх повноліття, а також вимог ст. 150, 155 Сімейного кодексу України, ст. 8 закону України «Про охорону дитинства» виплату аліментів не здійснював. Внаслідок умисної бездіяльності в період з липня 2012 року по квітень 2017 року, гр. А., усвідомлюючи суспільно небезпечний характер своїх дій, передбачаючи суспільно небезпечні наслідки та бажаючи ухилитись від сплати аліментів, незважаючи на неодноразові попередження Тисменицького РВ ДВС ГТУЮ в Івано-Франківській області, систематично і наполегливо не сплачував кошти на утримання неповнолітніх дітей, тобто не

виплачував грошових коштів на утримання неповнолітніх дітей дочки гр. Ч. та дочки гр. О.

Крім того, гр. А. як батько неповнолітніх дітей доньок гр. М. та гр. Р., які перебували на його утриманні, не надавав їм необхідних для їх існування коштів, їжі, одягу, а також не брав участі у їхньому вихованні.

Внаслідок злісного ухилення від сплати аліментів на утримання неповнолітніх доньок гр. М. та гр. Р., обвинувачений гр. А. допустив заборгованість по сплаті аліментних платежів у сумі 55634 грн.

Для правильної кваліфікації ухилення від сплати аліментів і ухилення від утримання неповнолітніх або непрацездатних дітей необхідно пам'ятати, що воно повинно бути злісним. Згідно примітки до ст. 164 КК, у ст. 164 і 165 КК під **злісним ухиленням** від сплати коштів на утримання дітей (аліментів) або на утримання непрацездатних батьків слід розуміти будь-які діяння боржника, спрямовані на невиконання рішення суду (приховування доходів, зміну місця проживання чи місця роботи без повідомлення державного виконавця, приватного виконавця тощо), які призвели до виникнення заборгованості зі сплати таких коштів у розмірі, що сукупно складають суму виплат за три місяці відповідних платежів.

За злісне ухилення від утримання дітей, що перебувають на утриманні, навіть за відсутності рішення суду відповідальність за ст. 164 КК можуть нести батьки, тобто особи, записані матір'ю або батьком дитини в Свідоцтві про народження, в тому числі особи, батьківство котрих встановлено на підставі ст. 128 Сімейного кодексу України. Позбавлення батьківських прав судовим рішенням не звільняє батьків від відповідальності за ст. 164 КК. За цією ж статтею відповідають також батьки дітей, поміщених на повне державне утримання, якщо такі батьки злісно ухиляються від сплати стягнутих за рішенням суду коштів на утримання дітей. Особи, які всиновили дитину, прирівнюються до законних батьків і також можуть нести відповідальність за ст. 164 КК. Опікуни і піклувальники за ст. 164 КК відповідальності не несуть. За певних обставин вони можуть нести відповідальність за ст. 167 КК.

Злочин визнається **закінченим з моменту**, коли зазначене у цій статті ухилення набуло характеру злісного.

Особливості кваліфікації ухилення від сплати аліментів на утримання дітей за наявності кваліфікуючих ознак	Кваліфікуючими ознаками є: <ul style="list-style-type: none"> те саме діяння, вчинене особою, раніше судимою за злочин, передбачений цією статтею (ч. 2 ст. 164)
--	---

Особою, раніше судимою за злочин, передбачений цією статтею, визнається особа, яка на момент його вчинення має не зняту або не погашену у законному порядку судимість за раніше вчинений злочин, передбачений ст. 164 КК.

6. Кваліфікація грубого порушення законодавства про працю (ст. 172 КК)

Загальні питання кваліфікації грубого порушення законодавства про працю	Незаконне звільнення працівника з роботи з особистих мотивів чи у зв'язку з повідомленням ним про порушення вимог закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» іншою особою, а також інше грубе порушення законодавства про працю (ч. 1 ст. 172)
---	---

Установлення підстав кримінальної відповідальності за це діяння є реалізацією конституційної гарантії щодо створення державою умов для повного здійснення громадянами права на працю, рівних можливостей у виборі професії та роду трудової діяльності, а також захисті від незаконного звільнення (ст. 43 Конституції України). Потерпілим від цього злочину є працівник, тобто особа, на яку поширюється законодавство України про працю і яка є відповідною стороною трудових правовідносин.

Так, гр. Р. відповідно до свідоцтва про державну реєстрацію фізичної особи-підприємця № 890997 з 22.02.2007, являючись фізичною особою-підприємцем та здійснюючи підприємницьку діяльність в орендованому нею магазині № 31, що належить Гайворонському районному споживчому товариству, розташованому за адресою: (...), грубо порушила вимоги трудового законодавства. У порушення ст. 21, п. 6 ч. 1 ст. 24, ст. 48 КЗпП України, використовувала найману працю гр. У., яка виховує дитину віком до чотирнадцяти років, в період з 30.11.2015 по 21.08.2016, без оформлення з нею трудових відносин шляхом укладення в письмовій формі трудового договору та без повідомлення про його укладення в Гайворонське відділення Голованівської ОДПІ ГУ ДФС в Кіровоградській області, також не включила відомості про її трудовий стаж у трудову книжку. Всупереч вимог ст. 95, 96 та 115 КЗпП України, ст. 24, 33 закону України «Про оплату праці» виплату заробітної плати здійснювала без підтвердження про її отримання, нижче встановленого державою мінімального розміру, не здійснюючи її індексацію та не виплачуючи два рази на місяць. Крім цього, оплату роботи у святкові і неробочі дні відповідно до ст. 107 та 108 КЗпП України не здійснювала, чим порушила права робітника на отримання ним суми заробітної плати у встановленому законодавством розмірі. Унаслідок неоформлення трудових відносин з найманим працівником гр. У. фізичною особою-підприємцем гр. Р. не здійснювались утримання податку з доходу фізичної особи, передбаченого Податковим кодексом України, та відрахування коштів на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та пенсійне забезпечення відповідно до вимог ст. 253-256 КЗпП України та законів України «Про загальнодержавне пенсійне страхування», «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття», «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування в зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням, похованням».

Суд ухвалив гр. Р. визнати винною за ч. 2 ст. 172 КК України.

Для правильної та точної кваліфікації грубого порушення законодавства про працю необхідно враховувати, що диспозиція ст. 172 КК є бланкетною, тому для визначення сутності та характеру порушення слід використовувати відповідні норми КЗпПУ. За ч. 1 ст. 172 КК необхідно кваліфікувати: 1) незаконне звільнення працівника з роботи; 2) інше грубе порушення законодавства про працю.

Незаконне звільнення з роботи працівника вважається таким, якщо воно було здійснене з порушенням встановленого порядку або без законних на це підстав.

Інше грубе порушенням законодавства про працю трапляється у випадках обмеження трудових прав громадян або зневажливо до них ставлення. Визначення порушення як «грубого» має оціночний характер, і питання про віднесення того або іншого порушення до грубого повинно вирішуватися у кожному конкретному випадку, виходячи з кількості потерпілих, тяжкості можливих наслідків, тривалості, систематичності порушень, злісності мотивів тощо. Грубе порушення вимог такого законодавства є таким у випадках, наприклад, ненадання протягом тривалого часу щорічної чи додаткової відпустки, на яку працівник має право; систематичного порушення тривалості робочого часу, систематичного ненадання вихідних днів або перерви для відпочинку і харчування; незаконного накладення на працівника матеріальної відповідальності, незаконного переведення на іншу роботу чи істотна зміна умов праці за наявності до того підстав. Саме характер такого порушення виступає основним критерієм розмежування злочину, передбаченого ст. 172 КК, та адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 41 КУпАП.

Злочин вважається **закінченим** залежно від характеру вчиненого діяння: **а) в разі незаконного звільнення з роботи** – з моменту фактичного припинення трудових відносин з конкретним працівником; **б) у випадку іншого грубого порушення законодавства про працю** – з моменту фактичного вчинення такого діяння.

Мотив учинення цього злочину поряд з **умисною формою вини** у вигляді **прямого умислу** є обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони незаконного звільнення працівника з роботи. Поряд з особистим мотивом (наприклад, помста за критику, неприязне ставлення тощо) закон про кримінальну відповідальність указує, що таке звільнення може бути вчинене у зв'язку з повідомленням працівником про порушення вимог закону України «Про засади запобігання і протидії корупції». Водночас згаданий закон втратив чинність 26.10.2014, а відповідно до ч. 4 ст. 3 КК, зазначене положення не може застосовуватися до чинного закону України «Про запобігання

корупції». Інше грубе порушення законодавства про працю може бути обумовлено будь-якими мотивами.

Особливості кваліфікації грубого порушення законодавства про працю за наявності кваліфікуючих ознак	<i>Кваліфікуючими ознаками є вчинення цього злочину:</i> <ul style="list-style-type: none"> • повторно (ч. 2 ст. 172); • щодо неповнолітнього (ч. 2 ст. 172); • щодо вагітної жінки (ч. 2 ст. 172); • щодо одинокого батька, матері або особи, яка їх замінює і виховує дитину віком до 14 років або дитину-інваліда (ч. 2 ст. 172)
--	--

Варто виділити такі окремі питання кваліфікації грубого порушення законодавства про працю за наявності кваліфікуючих ознак.

Повторним вважається вчинення особою двох або більше злочинів, передбачених ст. 172 КК, незалежно від того, чи була особа засуджена за вчинення першого злочину, за умов, що за раніше вчинений злочин особу не було звільнено від кримінальної відповідальності або судимість за цей злочин не було погашено або знято.

Під неповнолітнім у ч. 2 ст. 172 КК слід розуміти особу, яка не досягла вісімнадцятирічного віку.

У випадку вчинення цього злочину **щодо вагітної жінки** винна особа повинна завідомо знати про такий стан потерпілої незалежно від строку вагітності.

За ознаками цієї кваліфікуючої ознаки, **дитина-інвалід** – це дитина, яка має стійкий розлад функцій організму, викликаний вродженими вадами розумового чи фізичного розвитку, травмами, іншим захворюванням, що обмежують її нормальну життєдіяльність.

7. Кваліфікація порушення авторського права і суміжних прав (ст. 176 КК)

Загальні питання кваліфікації порушення авторського права і суміжних прав	<i>Незаконне відтворення, розповсюдження творів науки, літератури і мистецтва, комп'ютерних програм і баз даних, а так само незаконне відтворення, розповсюдження виконань, фонограм, відеограм і програм мовлення, їх незаконне тиражування та розповсюдження на аудіо- та відеокасетах, дискетах, інших носіях інформації, камкординг, кардшейрінг або інше умисне порушення авторського права і суміжних прав, а також фінансування таких дій, якщо це завдало матеріальної шкоди у значному розмірі (ч. 1 ст. 176)</i>
--	--

Установлення підстав кримінальної відповідальності за це діяння є реалізацією конституційної гарантії, що громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності (ст. 54 Конституції України).

Для правильної та точної кваліфікації порушення авторського права і (або) суміжних прав необхідно враховувати, що диспозиція цієї норми є бланкетною. Відповідно до ст. 50 закону України «Про авторське права і суміжні права», порушенням авторського права та/або суміжних прав є: 1) вчинення будь-якою особою дій, які порушують особисті немайнові права суб'єктів авторського права та/або суміжних прав; 2) піратство у сфері авторського права і (або) суміжних прав; 3) плагіат; 4) ввезення на митну територію України без дозволу осіб, які мають авторське право і (або) суміжні права, примірників творів, фонограм, відеограм, програм мовлення; 5) будь-які дії для свідомого обходу технічних засобів захисту авторського права і (або) суміжних прав; 6) підроблення, зміна чи вилучення інформації про управління правами без дозволу суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав чи особи, яка здійснює таке управління; 7) розповсюдження, ввезення на митну територію України з метою розповсюдження, публічне сповіщення об'єктів авторського права і (або) суміжних прав, з яких без дозволу суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав вилучена чи змінена інформація про управління правами, зокрема в електронній формі; 8) камкординг; 9) кардшейрінг. Крім зазначеної суспільно небезпечної поведінки, диспозиція цієї статті визнає порушенням авторського права і (або) суміжних прав, що утворює злочин, передбачений ч. 1 ст. 176 КК України також фінансування таких дій.

Камкординг – відеозапис аудіовізуального твору під час його публічної демонстрації в кінотеатрах, інших кінотовидовищних закладах особами, які перебувають у тому самому приміщенні, де відбувається така публічна демонстрація, для будь-яких цілей без дозволу суб'єкта авторського права або суміжних прав.

Кардшейрінг – забезпечення у будь-якій формі та в будь-який спосіб доступу до програми (передачі) організації мовлення, доступ до якої обмежено суб'єктом авторського права та/або суміжних прав застосуванням технічних засобів захисту (абонентська карта, код тощо), в обхід таких технічних засобів захисту, в результаті чого зазначена програма (передача) може бути сприйнята або в інший спосіб стане доступною без застосування технічних засобів захисту.

Так, у листопаді 2016 року гр. Т., порушуючи ст. 1 ЗУ «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», маючи доступ до підвального приміщення першого під'їзду, буд. (...) розмістив

у ньому обладнання, призначене для прийому супутникового радіосигналу, а саме супутникові ресивери марки «Golden Media Spark Reloaded», «Galaxy Innovations», «U2C S+», «Technobox Fta Satellite Receiver», «Openbox X-750» до яких підключив технічні засоби (магнітні носії), що дозволяють несанкціоновано декодувати та згодом переглядати кодовані телевізійні програми з обмеженим доступом пакету програм, що представляються за оплату ТОВ «ТРК «Україна». У подальшому за допомогою ресивера марки «U2C M2 тіпі», на який ним встановлено програмне забезпечення, яке дає можливість через мережу Інтернет отримувати та переглядати кодовані телеканали з обмеженим доступом, здійснював передачу особам, які не мають права доступу до неї.

Таким чином, зазначені дії гр. Т., призвели до зміни режиму роботи мережі електрозв'язку, внаслідок чого інформація, що передається у телеканалах «Футбол 1» та «Футбол 2» у кодованому вигляді, стала відома особам, що не мають права доступу до неї.

Крім того, 02.02.2017 гр. Т. в порушення ч. 2 ст. 41 ЗУ «Про авторське право та суміжні права» № 3792-12 у редакції від 13.01.2016 встановив відповідне технічне забезпечення за місцем проживання гр. М., а саме в кв. (...), налаштувавши її послуги по перегляду телевізійних каналів, у тому числі кодованих телевізійних програм ТОВ «ТРК Україна», зокрема телеканалів «Футбол 1», «Футбол 2». Після несанкціонованого втручання в мережу електрозв'язку він отримав грошові кошти від гр. М. в сумі 2000 грн.

Зазначеними умисними діями вчиненими гр. Т., які виразились у незаконному відтворенні й розповсюдженні програм мовлення телевізійних каналів «Футбол 1», «Футбол 2», які належать ТОВ «ТРК Україна», завдано збитків у розмірі 32 000 грн.

Суд ухвалив визнати гр. Т. винним у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч. ст. 361, ч. 1 ст. 176 КК України.

Цей злочин має законодавчу конструкцію як злочин з матеріальним складом і є **закінченим з моменту** спричинення матеріальної шкоди у значному розмірі. **Матеріальна шкода вважається завданою в значному розмірі**, якщо її розмір у двадцять і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Особливості кваліфікації порушення авторського права і суміжних прав за наявності кваліфікуючих ознак

Кваліфікуючими ознаками здійснення цього злочину:

- повторно (ч. 2 ст. 176);
- за попередньою змовою групою осіб (ч. 2 ст. 176);
- що завдало матеріальної шкоди у великому розмірі (ч. 2 ст. 176);
- службовою особою з використанням службового становища (ч. 3 ст. 176);
- організованою групою осіб (ч. 3 ст. 176);
- що завдало матеріальної шкоди в особливо великому розмірі (ч. 3 ст. 176)

Повторним вважається вчинення особою двох або більше злочинів, передбачених ст. 176 КК, незалежно від того, чи була особа засуджена за вчинення першого злочину, за умов, що за раніше вчинений злочин особою не було звільнено від кримінальної відповідальності або судимість за цей злочин не було погашено або знято.

Цей злочин визнається вчиненим **за попередньою змовою групою осіб**, якщо його спільно вчинили декілька суб'єктів (дві або більше), які заздалегідь, тобто до початку вчинення злочину, домовилися про спільне його вчинення.

Матеріальна шкода вважається завданою **у великому розмірі**, якщо її розмір у двісті й більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Учинення злочину службовою особою з використанням службового становища трапляється у випадку порушення авторського права та/або суміжних прав внаслідок використання службовою особою влади чи службового становища всупереч інтересам служби.

Порушення авторського права та/або суміжних прав визнається **вчиненим організованою групою**, якщо у готуванні або вчиненні цього злочину брали участь декілька суб'єктів (три і більше), які попередньо зорганізувалися у стійке об'єднання для вчинення такого порушення та іншого (інших) злочинів, об'єднаних єдиним планом з розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого всім учасникам групи.

Матеріальна шкода вважається завданою **в особливо великому розмірі**, якщо її розмір у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Так, 22.04.2010, перебуваючи за місцем реєстрації: (...), використовуючи власний ноутбук, що був підключений до всевітньої мережі загального доступу Інтернет, винний створив веб-сайт у всевітній мережі загального доступу Інтернет - (...), розмістив на обладнанні ТОВ «Технології майбутнього», й адміністрував його з використанням власного ноутбука, що був розташований в будинку за місцем проживання (...).

Далі, використовуючи створений веб-сайт (...), гр. Н., умисно, протиправно, без відповідного дозволу правовласників, з порушенням вимог закону України «Про авторське право і суміжні права» в період часу з 22.04.2010 по 13.10.2016, усвідомлюючи свою протиправну діяльність, надав доступ користувачам всевітньої мережі загального доступу Інтернет для перегляду, завантаження та копіювання аудіовізуальних творів, права на які належать компанії «Universal City Studios LLLP». Зокрема, гр. Н. за допомогою веб-сайту (...) незаконно розповсюджували такі аудіовізуальні твори: «Девушка из Дании», «Из машины», «Форсаж 7», «Сестры», «Стив Джобс», «Голос улиц», «Вселенная Стивена Хокинга», «Как украсть небоскреб», «Девушка без компромиссов», «Визит».

Отже, своїми умисними, протиправними діями, що виразилися у незаконному розповсюдженні, оприлюдненні, показі та опублікуванні серед користувачів всесвітньої мережі загального доступу Інтернет аудіовізуальних творів, тобто наданні можливості відвідувачам веб-сайту (...) переглядати та копіювати вказані аудіовізуальні твори, права на які належать компанії «Universal City Studios LLLP», гр. Н. завдав вказаній компанії матеріальної шкоди в сумі 1 143 072 (один мільйон сто сорок три тисячі сімдесят дві) гривень, що згідно з висновком економічної експертизи в сфері інтелектуальної власності № 451 від 17.10.2016 становить особливо великий розмір.

Суд ухвалив визнати гр. Н. винним у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 176 КК України.

8. Кваліфікація порушення недоторканності приватного життя (ст. 182 КК)

Загальні питання кваліфікації порушення недоторканності приватного життя	Незаконне збирання, зберігання, використання, знищення, поширення конфіденційної інформації про особу або незаконна зміна такої інформації, крім випадків, передбачених іншими статтями цього Кодексу (ч. 1 ст. 182)
--	--

Потерпілим від цього злочину може бути будь-яка особа, без згоди якої збиралася, зберігалася, використовувалася, поширювалася, була змінена чи знищена конфіденційна інформація про неї.

Предметом злочину є конфіденційна інформація про особу.

Конфіденційною інформацією закон визнає відомості, які перебувають у володінні, користуванні або розпорядженні окремих фізичних чи юридичних осіб і поширюються за їх бажанням відповідно до передбачених ними умов. Зміст такої інформації складають відомості про приватне життя особи, що становлять її особисту чи сімейну таємницю (зокрема, інформація про освіту, сімейний стан, релігійність, стан здоров'я, дата і місце народження, майновий стан та інші персональні дані про особу).

Під приватним життям особи розуміється сфера життєдіяльності окремої особи, яка охоплює зв'язки особи з іншими людьми, її приватні справи, сімейні стосунки тощо, тобто все, пов'язане з її способом життя, що не має публічного характеру.

Особисту таємницю становлять відомості про приватне життя конкретної особи, які ця особа бажає зберегти в таємниці від інших осіб. Такими відомостями можуть бути відомості про її здоров'я, інтимне життя (зокрема наявність позашлюбних інтимних стосунків), хобі, особливості сімейних стосунків (народження поза шлюбом дитини тощо).

Сімейна таємниця – відомості про приватне життя члена (членів) окремої сім'ї чи декількох сімей, які він (вони) бажають зберегти у таємниці від сторонніх осіб.

Конфіденційною не може визнаватися інформація, яка вже раніше була оприлюднена шляхом публікації, повідомлення в засобах масової інформації чи в інший спосіб.

Слід мати на увазі, що за законом інформація з обмеженим доступом може бути поширена без згоди її власника, якщо вона суспільно значимою, тобто якщо вона є предметом громадського інтересу і якщо право громадськості знати цю інформацію переважає право її власника на її захист. Поширення такої інформації, яка є конфіденційною, не утворює складу злочину, передбаченого ст. 182 КК.

З об'єктивної сторони порушення приватного життя полягає у вчиненні щодо особи однієї з таких альтернативних дій, а саме у незаконному: 1) збиранні конфіденційної інформації про особу; 2) зберіганні; 3) використанні; 4) знищенні; 5) поширенні; 6) зміні такої інформації.

Незаконність стосовно кожної із зазначених дій означає: 1) відсутність згоди фізичної особи на її здійснення; 2) відсутність передбачених Конституцією України та законами України правових підстав для вчинення цих дій без згоди особи.

Під незаконним збиранням конфіденційної інформації слід розуміти отримання не уповноваженим на це суб'єктом конфіденційної інформації про приватне життя іншої особи, що містить її особисту або сімейну таємницю. Збирання інформації може здійснюватися з будь-яких джерел: із документів, бесід із родичами, сусідами, знайомими потерпілого тощо, як відкрито, під пристойним приводом, так і таємно, шляхом викрадення або з використанням підслуховуючих, відеозаписуючих пристроїв, чи інших технічних засобів.

Так, підсудний гр. С. з листопада 2010 р. по 02.02.2011 умисно, порушуючи право громадян гр. Н. та гр. В. на недоторканність приватного життя, особисту та сімейну таємницю, шляхом власноручного виготовлення прослуховувального апарату та поміщення його в отвір розетки, розташованої в спільній стіні з квартирою гр. Н., незаконно протягом вказаного часу збирав конфіденційну інформацію про зазначених осіб.

Дії підсудного гр. С. суд кваліфікував за ст. 182 КК України – порушення недоторканності приватного життя – незаконне збирання конфіденційної інформації про особу без її згоди.

Якщо збирання таких відомостей було поєднане з порушенням недоторканності житла або порушенням таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер, вчинене слід кваліфікувати за сукупністю злочинів, передбачених ст. 182 і 162 або ст. 163 КК.

Незаконне зберігання вказаних відомостей – це будь-які умисні дії, пов'язані з утриманням конфіденційної інформації у володінні винного (зберігає матеріальні носії при собі, у приміщенні, сховищі, в інших місцях) незалежно від тривалості зберігання.

Незаконне використання, знищення, поширення чи зміна конфіденційної інформації – це різні види застосування цих відомостей про потерпілого.

Так, під **незаконним використанням** слід розуміти застосування конфіденційної інформації про особу без її згоди.

Незаконне знищення конфіденційної інформації – це будь-які дії, внаслідок яких така інформація перестає фізично існувати на матеріальних носіях, на яких вона зберігалася.

Під **незаконним поширенням** слід розуміти повідомлення (розповсюдження) відомостей про приватне життя особи, що становлять особисту або сімейну таємницю, хоча б одній третій особі. Найбільш розповсюдженим видом поширення конфіденційної інформації є її оголошення в публічному виступі на зборах, мітингу, засіданні тощо, у творі, що публічно демонструється, тобто її відтворення на аудіо- й відеозаписі, у громадському місці або шляхом оприлюднення цих відомостей у засобах масової інформації: у пресі, по радіо чи телебаченню тощо.

Незаконна зміна конфіденційної інформації – це дії, спрямовані на спотворення початкового змісту такої інформації.

Злочин вважається **закінченим з моменту** здійснення хоча б однієї з указаних вище дій.

Особливості кваліфікації порушення недоторканності приватного життя за наявності кваліфікуючих ознак

Кваліфікуючими ознаками є такі:

- ті самі дії, вчинені повторно (ч. 2 ст. 182);
- ті самі дії, якщо вони заподіяли істотну шкоду охоронюваним законом правам, свободам та інтересам особи (ч. 2 ст. 182)

Ознака повторності присутня у тих випадках, коли злочин вчиняється особою, яка раніше вчинила злочин, передбачений ст. 182 КК. У такому разі відповідальність настає за ч. 2 ст. 182 КК незалежно від того, чи була винна особа раніше засуджена за перший злочин, вчинила вона закінчене порушення недоторканності приватного життя чи готування до нього або замах на нього, була вона виконавцем чи іншим співучасником злочину.

За ч. 2 ст. 182 КК злочин вважається закінченим з моменту настання наслідків у вигляді заподіяння **істотної шкоди охоронюваними законом правам, свободам та інтересам особи**. Згідно з приміткою до ст. 182 КК **істотною шкодою**, якщо вона полягає

у заподіянні матеріальних збитків, вважається така шкода, яка в сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Перелік питань для самоконтролю

1. У яких діях може виражатися порушення таємниці голосування?
2. Що слід розуміти під розпалюванням національної, расової або релігійної ворожнечі й ненависті?
3. Які злочини, вчинені з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості, кваліфікуються як злочини проти життя та здоров'я особи і додаткової кваліфікації за ст. 161 КК України не потребують?
4. Що слід розуміти під незаконним проникненням до житла чи до іншого володіння особи?
5. У якому випадку проведення у житлі або іншому володіння особи огляду чи обшуку є незаконним?
6. Яке за ступенем тяжкості насильство не охоплюється складом злочину, передбаченим ч. 2 ст. 162 КК України, і потребує додаткової кваліфікації?
7. Хто може виступати потерпілим від злочину, передбаченого ст. 164 КК («Ухилення від сплати аліментів на утримання дітей»)?
8. Що розуміється під злісним ухиленням від сплати коштів на утримання дітей (аліментів)?
9. Які відомості можуть бути визнані предметом порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер?
10. У чому полягає незаконність дій з порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної або іншої кореспонденції?
11. За яких умов звільнення працівника з роботи вважається незаконним і є підставою для притягнення до кримінальної відповідальності за ст. 172 КК?
12. Що слід розуміти під іншим грубим порушенням законодавства про працю в диспозиції ст. 172 КК України?
13. Які ознаки потерпілої особи є кваліфікуючими (обтяжуючими) ознаками складу злочину, передбаченого ст. 172 КК України?
14. У чому полягає зміст терміну «камкординг» у складі злочину, передбаченому ст. 176 КК України?
15. У чому полягає зміст терміну «кардшейрінг» у складі злочину, передбаченому ст. 176 КК України?
16. Що слід розуміти під іншим умисним порушенням авторського права і суміжних прав у складі злочину, передбаченого ст. 176 КК України?
17. Яка матеріальна шкода визнається спричиненою у значному, великому та особливо великому розмірі у складі злочину, передбаченого ст. 176 КК України?
18. Яка інформація може виступати предметом порушення недоторканності приватного життя?

ТЕМА 6

Кваліфікація злочинів проти власності

1. Кваліфікація крадіжки (ст. 185 КК).
2. Кваліфікація грабежу (ст. 186 КК).
3. Кваліфікація розбою (ст. 187 КК).
4. Кваліфікація вимагання (ст. 189 КК).
5. Кваліфікація шахрайства (ст. 190 КК).
6. Кваліфікація привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК).
7. Кваліфікація умисного знищення або пошкодження майна (ст. 194 КК).

1. Кваліфікація крадіжки (ст. 185 КК)

Загальні питання кваліфікації крадіжки	Таємне викрадення чужого майна (крадіжка) (ч. 1 ст. 185)
--	--

Предметом крадіжки є майно, яке має певну вартість і є чужим для винної особи: речі (рухомі й нерухомі), грошові кошти, цінні метали, цінні папери тощо (п. 1 постанови ПВСУ від 06.11.2009 № 10 «Про судову практику у справах про злочини проти власності»).

Розмір майна (вартість предмету), яким заволоділа винна особа в результаті вчинення відповідного злочину, визначається лише вартістю цього майна, яка виражається у грошовій оцінці. Вартість викраденого майна визначається за роздрібними (закупівельними) цінами, що існували на момент вчинення злочину, а розмір відшкодування завданих злочином збитків – за відповідними цінами на час вирішення справи в суді. За відсутності зазначених цін на майно його вартість може бути визначено шляхом проведення відповідної експертизи (п. 25 постанови ПВСУ від 06.11.2009 № 10 «Про судову практику у справах про злочини проти власності»).

Кваліфікуючи вчинене за ознаками крадіжки (ст. 185 КК), шахрайства (ст. 190 КК), привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК), слід ураховувати положення ст. 51 Кодексу України про адміністративні правопорушення, де вказано, що зазначені діяння є дрібним викраденням, якщо вартість майна, що становить предмет злочину, на момент вчинення правопорушення не перевищувала 0,2 неоподаткованого

мінімуму доходів громадян (щодо визначення розміру неоподаткованого мінімуму доходів громадян див. **Додаток А**).

Предметом крадіжки чи інших злочинів проти власності **не можуть виступати**:

- **предмети, що становлять інтелектуальну власність** – за наявності необхідних ознак, злочинні посягання, предметом злочину в яких виступають твори науки, літератури і мистецтва, комп'ютерні програми і бази даних, а також винаходи, корисні моделі, промислові зразки, топографії інтегральних мікросхем, сорти рослин, раціоналізаторські пропозиції, слід кваліфікувати за ст. 176 або 177 КК України;

- **предмети, не вилучені з природного середовища** – за наявності необхідних ознак, злочинні посягання, предметом злочину в яких виступають предмети, що перебувають у природному стані: ліс на корені, риба та інші водні тварини в природних водоймах, звірі у лісі тощо, слід кваліфікувати як злочини проти довкілля (ст. 246, 248 і 249 КК України); ці предмети можуть виступати предметом злочинів проти власності лише у тих випадках, коли вони вже вилучені з природного стану за допомогою людини (її праці) або вирощуються людиною в спеціальних розплідниках, ставках тощо;

- **предмети, вилучені з цивільного обігу або обіг яких обмежено** – за наявності необхідних ознак, злочинні посягання, в яких предметом злочину виступають вогнепальна зброя (крім гладкоствольної мисливської), бойові припаси до неї або вибухові речовини, радіоактивні матеріали, слід кваліфікувати як злочини проти громадської безпеки (ст. 262–267 КК України та ін.); де такими є наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги та прекурсори, слід кваліфікувати як злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення (ст. 308, 312 КК та ін.); якщо військове майно – слід кваліфікувати як військові злочини (ст. 410, 411 КК та ін.);

- **транспортні засоби** – всі види автомобілів, трактори та інші самохідні машини, трамваї і тролейбуси, а також мотоцикли та інші механічні транспортні засоби (за наявності необхідних ознак незаконне заволодіння транспортним засобом утворює склад злочину, передбачений у ст. 289 КК);

- **предмети, що перебувають на (в) могилі, в іншому місці поховання, на тілі (останках, прахові) померлого, а також могила, інше місце поховання, тіло померлого або урна з прахом померлого** – за наявності необхідних ознак вони є предметом злочину, передбаченого ст. 297 КК, а заволодіння ними, їх знищення або пошкодження посягають на відносини у сфері моральних засад суспільства в частині забезпечення честі і гідності померлих, їх рідних і близьких;

- документи, що не мають грошової оцінки – за наявності необхідних ознак, злочинні посягання, в яких вони виступають предметом злочину, може бути кваліфіковано як злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян, зокрема за відповідною частиною ст. 357 КК України) тощо.

Здійснюючи крадіжку, винна особа вважає, що робить це таємно, непомітно для потерпілого чи інших осіб (п. 3 постанови ПВСУ від 06.11.2009 № 10 «Про судову практику у справах про злочини проти власності»).

Таємним викрадення слід вважати:

- коли воно здійснюється за відсутності потерпілого або у його присутності, або присутності сторонніх осіб, які не усвідомлюють факту викрадення майна і не можуть дати йому належної оцінки (психічно хворі, малолітні);

Так, 22.02.2016 близько 19 год. гр. І., перебуваючи в с. В. Раковець, Іршавського району, прийшов у гості до потерпілої гр. К., яка проживає (...), зайшов до її будинку, де скориставшись відсутністю власника, у присутності її малолітнього сина гр. К., (...), який не усвідомлював факту викрадення майна і не міг дати йому належної оцінки, діючи умисно, повторно, з корисливих спонукань, таємно заволодів уживаним мобільним телефоном марки «EXPLAY» чорного кольору, вартістю 500 грн, в якому містилась одна картка оператора мобільного зв'язку «Київстар» вартістю 30 грн, на рахунок якої було 10 грн, та уживаним мобільним телефоном марки «NOKIA-130 DUAL SIM» чорного кольору вартістю 349,50 грн, в якому містились дві картки оператора мобільного зв'язку «Київстар» вартістю по 30 грн кожна, на рахунок кожної з яких було по 10 грн. Заволодівши вказаним майном, гр. І. з місця скоєння злочину зникли, заподіявши гр. К. матеріальну шкоду на загальну суму 969,50 грн.

Суд визнав гр. І. винним у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 185 КК України.

- коли воно здійснюється за відсутності потерпілого, але у присутності інших осіб, які не усвідомлюють протиправності посягання;

Так, 25.07.2015, близько 18 год. 00 хв., гр. Л. відпочивав на пляжі «Поляково» в м. Миргороді по вул. Прирічній та помітив неподалік гр. Б., який разом із своїм товаришем також відпочивав на пляжі, а їхні речі лежали поряд. Серед речей гр. Л. побачив мобільний телефон «Samsung», (смартфон), який гр. Б. загорнув в футболку, поклавши поруч з собою. Маючи намір на таємне викрадення чужого майна, а саме телефону, гр. Л. скориставшись тією обставиною, що потерпілий гр. Б. відвернувся, а інші особи не усвідомлювали протиправності дій,

підійшовши до речей потерпілого, де, діючи з корисливих мотивів, викрав мобільний телефон «Samsung», що належав гр. Б., вартістю 1540 грн. з аксесуарами, вимкнувши його та сховавши в чагарниках прибережної рослинності до моменту, доки власник покине територію пляжу. Дочекавшись, доки гр. Б. залишив пляж, гр. Л. забрав вищезгаданий мобільний телефон та переніс його за місцем свого проживання в (...), де використовував за призначенням.

Протиправні дії обвинуваченого гр. Л. по заволодінню мобільним телефоном гр. Б. судом було кваліфіковано за ч. 1 ст. 185 КК України, як таємне викрадення чужого майна (крадіжка).

- коли воно відбувається у присутності потерпілої особи за умови, що винна особа не знає про це чи вважає, що робить це непомітно для неї, а також тоді, коли викрадення вчиняється у присутності особи, якій доручено майно, але вона перебуває в такому стані, що виключає можливість усвідомлювати значення того, що відбувається (сон, непритомність, стан сп'яніння);

Так, 25.10.2011 близько 16 год. 00 хв. гр. П., перебуваючи у кабінеті № 3 приймального відділення Коломийської ЦРЛ, що в м. Коломия вул. Р. Крушельницьких, 26, викрала в гр. У., який перебував у стані алкогольного сп'яніння, з зовнішньої нагрудної кишені куртки його грошові кошти у розмірі 300 грн, спричинивши останньому майнову шкоду на вказану суму.

Суд визнав гр. П. винною за статтею 185 ч. 1 КК України.

- у присутності осіб, які усвідомлюють, що вчиняється крадіжка, але суб'єкт знає, що ці особи не будуть йому перешкоджати, а також коли дії особи фактично помічено іншою особою, але суб'єкт цього не усвідомлює і вважає дії таємними.

Так, 08.03.2014 о 10 год. 43 хв. гр. Г. у стані алкогольного сп'яніння прийшов до магазину «Мой компьютер» за адресою м. Шахтарськ Донецької області, вул. Крупської, буд. 6 з метою отримання інформації про ремонт техніки. Зайшовши до коридорного приміщення магазину, він побачив коробки з призначеними для продажу кондиціонерами, після чого у нього виник раптовий умисел, спрямований на незаконне збагачення шляхом таємного викрадення чужого майна. Реалізуючи свій намір і не узгоджуючи свої дії з особою, що зайшов до приміщення разом з ним, будучи впевненим, що зазначена особа не буде перешкоджати його злочинному наміру, гр. Г. о 10 год. 44 хв. повторно таємно викрав коробку з кондиціонером марки «LG G09LHS» вартістю 1470 грн, що належав гр. О. Після цього гр. Г. зник з місця злочину з укааним майном і розпорядився ним на свій розсуд, спричинивши потерпілому матеріальну шкоду.

Суд визнав гр. Г. винним за ст. 185 КК України.

Крадіжку слід вважати **закінченою з моменту**, коли винна особа вилучила майно й мала реальну можливість розпоряджатися чи користуватися ним (п. 4 постанови ПВСУ від 06.11.2009 № 10 «Про судову практику у справах про злочини проти власності»).

Якщо особа, котра протиправно заволоділа майном, такої реальної можливості не мала, її дії слід розглядати залежно від обставин справи як закінчений чи незакінчений замах на вчинення відповідного злочину. Закінченим замахом на крадіжку є дії особи, яка викрала майно, але одразу була викрита.

Так, Ізяславський районний суд Хмельницької області вироком від 29.03.2006 визнав винним гр. П. за ч. 2 ст. 15, ч. 3 ст. 186 КК та призначив йому відповідне покарання. З метою викрадення чужого майна гр. П. проник до вчительської кімнати, де намагався таємно викрасти чуже майно, однак його дії були помічені прибиральницею, яка намагалася затримати зловмисника. Останній, усвідомлюючи викриття своїх дій, залишив викрадене майно й утік. Суд такі дії гр. П. кваліфікував за ст. 15, ч. 3 ст. 186 КК як замах на відкрите викрадення чужого майна, обґрунтовуючи це тим, що його дії, розпочаті як таємне викрадення, перейшли у відкрите.

Апеляційний суд Хмельницької області згідно з ухвалою від 29.03.2006 змінив вирок районного суду та перекваліфікував дії гр. П. з ч. 2 ст. 15, ч. 3 ст. 186 КК на ч. 2 ст. 15, ч. 3 ст. 185 КК. У цьому випадку суд, кваліфікуючи зазначені дії, допустив помилку, оскільки П. не намагався втекти з викраденим майном, хоча й мав таку можливість, що свідчить про відсутність у нього наміру утримувати викрадене (Узагальнення практики розгляду судами справ про злочини проти власності від 01.11.2008).

Дії, **розпочаті як крадіжка, але виявлені потерпілим** чи іншими особами і, незважаючи на це, продовжені винною особою з метою заволодіння майном, слід кваліфікувати як грабіж, а в разі застосування насильства чи висловлювання погрози його застосуванням – залежно від характеру насильства чи погрози як грабіж чи розбій.

Так, гр. Д. 12.11.2012, близько 19 год. 45 хв., перебуваючи в салоні тролейбуса № 10, який рухався з тролейбусної зупинки по вул. Севастопольська у напрямку зупинки «вул. Трубаченко» в м. Сімферополі, з жіночої сумки, яка була на плечі потерпілої гр. Н., скориставшись тим, що остання відвернулася, та за його діями ніхто не спостерігає, таємно викрав гаманець, в якому містилися гроші в сумі 800 грн та намагався залишити тролейбус на зупинці «Парк ім. Шевченка», але його дії були помічені іншими особами, про що повідомили потерпілу гр. Н. скопивши гр. Д. за комір надітої на ньому куртки, вимагала від останнього повернути гаманець і вийшла разом з винним із тролейбуса, але впоратися з гр. Д. не змогла, він вирвався і втік, викраденим майном

розпорядився на власний розсуд, заподіявши потерпілої гр. Н. матеріальний збиток на загальну суму 800 грн.

Суд визнав гр. Д. винним у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 186 КК України.

У випадку, коли винна особа вже отримала реальну можливість розпорядитися чи користуватися протиправно вилученим майном, але застосовує насильство лише **з метою уникнення за-тримання**, її дії не можуть визнаватися грабежем, поєднаним з насильством. Застосування насильства в такому випадку утворює окремий склад злочину й потребує окремої кваліфікації залежно від тяжкості наслідків та заподіяної потерпілому фізичної шкоди (п. 4 постанови ПВСУ від 06.11.2009 № 10 «Про судову практику у справах про злочини проти власності»).

Особливості кваліфікації крадіжки за наявності кваліфікуючих ознак

Кваліфікуючими ознаками є такі:

- крадіжка, вчинена повторно або за попередньою змовою групою осіб (ч. 2 ст. 185);
- крадіжка, поєднана з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище або що завдала значної шкоди потерпілому (ч. 3 ст. 185);
- крадіжка, вчинена у великих розмірах (ч. 4 ст. 185);
- крадіжка, вчинена в особливо великих розмірах або організованою групою (ч. 5 ст. 185)

Ознака повторності у ст. 185, 186 та 189–191 КК є у тих випадках, коли злочин вчиняється особою, яка раніше вчинила будь-який із злочинів, передбачених цими статтями або ст. 187, 262 КК.

Ознака повторності відсутня, якщо за раніше вчинений злочин особу було звільнено від кримінальної відповідальності або якщо судимість за раніше вчинений злочин було погашено чи знято в установленому законом порядку, або якщо на момент вчинення нового злочину минули строки давності притягнення особи до кримінальної відповідальності за раніше вчинений злочин (п. 20 постанови ПВСУ від 06.11.2009 № 10 «Про судову практику у справах про злочини проти власності»).

У разі вчинення декількох посягань на власність перший злочин за відсутності інших кваліфікуючих ознак слід кваліфікувати за частиною першою відповідної статті, а інші як учинені повторно – за іншими частинами відповідних статей КК.

Неодноразове незаконне вилучення чужого майна чи заволодіння ним, що складається із тождесних діянь, які мають загальну мету та із самого початку охоплюються єдиним злочинним наміром на заволодіння конкретним майном, слід розглядати як один продовжуваний злочин.

Так, гр. Ж., маючи умисел на таємне викрадення чужого майна та корисливий мотив, з метою особистого збагачення шляхом вільного доступу в середині червня місяця 2012 року, пройшов на неохоронювану та неогороджену територію Державного підприємства «Сільськогосподарське підприємство "Україна"», що розташоване по вул. Центральній, 4 у с. Немерче Мурованокуриловецького району Вінницької області.

Біля будівлі зерноскладу № 2 цього підприємства гр. Ж. з метою крадіжки почав відкопувати металеву пожежну ємкість. Однак, оскільки вже темніло, гр. Ж. вирішив до цієї ємкості повернутися наступного дня, а в цей же день вечірньої пори із будівлі зерноскладу № 2 ДПСП «Україна» за допомогою металевої фомки та молотка шляхом демонтажу із прикладанням фізичної сили таємно викрав 22 листи металевої жести розміром 2 x 1 м вагою по 13 кг кожен, загальна вага яких становить 286 кг. Відповідно до довідки, виданої адміністрацією СТ «Мурованокуриловецький коопзаготпром», вартість 1 кг чорного металобрухту становить 1 грн 60 к. Своїми діями гр. Ж. завдав матеріальної шкоди Державному підприємству «Сільськогосподарське підприємство "Україна"» на загальну суму 457 грн 60 к.

Продовжуючи свої злочинні дії, спрямовані на досягнення єдиної мети, що складають у цілому єдиний злочин, гр. Ж. наступного дня біля 9-ої години знову проник на територію ДПСП «Україна», викопав і витягнув із землі металеву пожежну ємкість, яку почав відкопувати ще напередодні і яка перебувала біля будівлі зерноскладу № 2 цього підприємства, заподіявши Державному підприємству «Сільськогосподарське підприємство "Україна"» матеріальну шкоду на суму 1860 грн.

Суд визнав гр. Ж. винним у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 185 КК України.

У разі вчинення винною особою декількох злочинів проти власності, одні з яких були закінченими, а інші – ні, незакінчені злочини мають бути кваліфіковані окремо з посиланням на частину першу ст. 14 КК або відповідну частину ст. 15 КК.

Крадіжка вважається вчиненою **за попередньою змовою групою осіб** у разі її вчинення декількома (двома і більше) суб'єктами цього злочину, які заздалегідь домовилися про його спільне вчинення. Учасники вчинення злочину групою осіб діють узгоджено, зі спільним умислом, і кожен із них безпосередньо виконує діяння, що повністю чи частково утворює об'єктивну сторону складу злочину. При цьому може існувати розподіл функцій, за якого кожен співучасник виконує певну роль у вчиненні злочину (п. 24 постанови ПВСУ від 06.11.2009 № 10 «Про судову практику у справах про злочини проти власності»).

Якщо група осіб за попередньою змовою мала намір вчинити крадіжку чи грабіж, а один з її учасників застосував або погрожував застосуванням насильства, небезпечного для життя чи здоров'я

потерпілого, то дії цього учасника слід кваліфікувати як розбій, а дії інших осіб – відповідно як крадіжку чи грабіж за умови, що вони безпосередньо не сприяли застосуванню насильства або не скористалися ним для заволодіння майном потерпілого.

Дії особи, яка безпосередньо не брала участі у вчиненні злочину, але порадами, вказівками, наданням засобів чи знарядь або усуненням перешкод сприяла вчиненню злочину іншими співучасниками, а також яка заздалегідь обіцяла переховати злочинця, знаряддя чи засоби вчинення злочину, сліди злочину або предмети, здобуті злочинним шляхом, придбати чи збути такі предмети або іншим чином сприяти приховуванню злочину, слід кваліфікувати як співучасть у скоєному у формі пособництва з посиланням на частину п'яту ст. 27 КК.

Проникнення у житло, інше приміщення чи сховище – незаконне вторгнення до них у будь-який спосіб (із застосуванням засобів подолання перешкод або без їх використання, шляхом обману, з використанням підроблених документів тощо або за допомогою інших засобів), який дає змогу винній особі викрасти майно без входу до житла, іншого приміщення чи сховища.

Вирішуючи питання про наявність у діях винної особи названої кваліфікуючої ознаки, суди повинні з'ясувати, з якою метою особа опинилась у житлі, іншому приміщенні чи сховищі та коли саме в неї виник умисел на заволодіння майном. Викрадення майна не можна розглядати за ознакою проникнення в житло або інше приміщення чи сховище, якщо умисел на викрадення майна в особи виник під час перебування в цьому приміщенні.

Так, у кінці березня 2014 року, точної дати досудовим розслідуванням не встановлено, близько 06 год. 00 хв. ранку, гр. Р. прибув до приміщення Прилуцької міської дитячої лікарні за адресою м. Прилуки, вул. Костянтинівська, буд. 185, де шляхом вільного доступу, з міжповерхової площадки таємно викрав горний велосипед марки «Bergamont vitox cotr», що належить гр. О. вартість якого згідно з висновком судово-товарознавчої експертизи № С-279, становить 2940 грн, після чого з місця скоєння злочину зник, розпорядившись викраденим на власний розсуд.

Гр. Р. визнано винним у пред'явленому обвинуваченні за ч. 1 ст. 185 КК України.

Під **житлом** треба розуміти приміщення, призначене для постійного або тимчасового проживання людей (будинки, квартири, дача, номер у готелі тощо). До житла прирівнюються також ті його частини, в яких може зберігатися майно (балкон, веранда, комора тощо), за винятком господарських приміщень, не пов'язаних безпосередньо з житлом (гараж, сарай тощо).

Так, 05.03.2010 гр. П., близько 09 год. 00 хв., проживаючи в гуртожитку № 1 Яготинського центру професійно-технічної освіти, що в

місті Яготин по вул. Київська, 6 Київської області була на чергуванні по прибиранню в приміщенні гуртожитку. З метою вчинення крадіжки чужого майна, скориставшись відсутністю осіб, які проживають в кімнаті № 306 цього гуртожитку, відімкнув раніше викраденим з цієї кімнати в жовтні 2009 року ключем, вхідні двері, після чого проник в приміщення з якого таємно викрав мобільний телефон марки Нокія моделі 5300 із вставленою в нього сім-картою оператора Білайн. Заволодівши викраденим майном, вийшовши з приміщення гуртожитку, він викинув сім-карту, а мобільний телефон продав незнайомій особі.

Гр. П. визнана винним у вчиненні злочину, передбаченого ч. 3 ст. 185 КК України.

Поняття «інше приміщення» охоплює різноманітні постійні, тимчасові, стаціонарні або пересувні будівлі чи споруди, призначені для розміщення людей або матеріальних цінностей (виробниче або службове приміщення підприємства, установи чи організації, гараж, інша будівля господарського призначення, відокремлена від житлових будівель, тощо).

Так, у ніч з 07.03.2014 на 08.03.2014 в (...), гр. С. за попередньою змовою з гр. Ш., перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, маючи умисел на таємне викрадення чужого майна, з метою особистого збагачення, скориставшись відсутністю сторонніх осіб, шляхом пошкодження вікна співчасники проникли в гаражне приміщення тракторної бригади СВК «Дружба», звідки вчинили крадіжку металобрухту вагою 180 кг при вартості 1 грн 30 к за 1 кг металобрухту, після чого з місця викрадення зникли. Викраденим розпорядилися на власний розсуд, завдавши господарству матеріальних збитків на загальну суму 234 грн.

Гр. С. та гр. Ш. визнано винуватими за ч. 3 ст. 185 КК України.

Під **сховищем** слід розуміти певне місце чи територію, відведені для постійного чи тимчасового зберігання матеріальних цінностей, які мають засоби охорони від доступу до них сторонніх осіб (огорожа, наявність охоронця, сигналізація тощо), а також залізничні цистерни, контейнери, рефрижератори, подібні до них сховища тощо.

Так, підсудний гр. Б., 06.06.2011 близько 13 год. 00 хв., маючи умисел на таємне викрадення чужого майна (крадіжку), з корисливих мотивів проник на охоронювану територію будівельного майданчика ТзОВ «Екскомбуд», що по вул. Погулянка, 4а у м. Львові, звідки таємно викрав металевий каркас, чим завдав ТзОВ «Екскомбуд» матеріальної шкоди на загальну суму 323,86 грн.

Гр. Б. визнаний винним у вчиненні злочину, передбаченого ч. 3 ст. 185 КК України.

Не може визнаватися сховищем негороджена і така, що не охороняється, площа або територія, на яку вхід сторонніх осіб є вільним, а також та, що була відведена та використовується для вирощування продукції чи випасу тварин (сад, город, ставок, поле тощо).

Так, обвинувачений гр. Т. 16.07.2013 близько 15 год. 00 хв., перебуваючи у цокольному приміщенні пансіонату «Оселя Гудзя», розташованого

в смт. Східниця по вул. Шевченка, 75, маючи умисел на заволодіння чужим майном, шляхом вільного доступу, відчинивши шафу, в якій зберігались особисті речі працівників пансіонату, таємно викрав із жіночої сумки гаманець, виготовлений із шкіри білого кольору вартістю 150 грн, в якому були грошові кошти у сумі 700 грн, дві банківські платіжні картки, дві угоди із весільними салонами, дисконтну картку «Наш край» та візитні картки, що належали потерпілій гр. М. З викраденим з місця вчинення кримінального правопорушення підсудний зник та розпорядився на власний розсуд, чим заподіяв потерпілій майновій шкоди на загальну суму 850 грн.

Органом досудового слідства дії гр. Т. кваліфіковано як таємне викрадення чужого майна (крадіжка), поєднане із проникненням у приміщення, тобто кримінальне правопорушення, передбачене ч. 3 ст. 185 КК України.

Під час судового розгляду не здобуто належних та допустимих доказів, що винна особа незаконно проникла у пансіонат «Оселя Гудзя» в один із будь-яких способів (із застосуванням засобів подолання перешкод або без їх використання, шляхом обману, з використанням піддроблених документів тощо або за допомогою інших засобів), який дає змогу винній особі викрасти майно без входу до житла, іншого приміщення чи сховища. Натомість обвинувачений стверджує, що вхід у пансіонат «Оселя Гудзя» є вільним, останній вільно зайшов в це приміщення з метою пошуку роботи, й умисел на викрадення майна у обвинуваченого виник під час перебування в цьому приміщенні.

Твердження обвинувачення, що обвинувачений гр. Т. вчинив крадіжку, поєднану з проникненням у цокольне приміщення із шафи, в якій зберігались особисті речі працівників пансіонату, не приймається судом до уваги, оскільки досудовим слідством та під час судового розгляду встановлено, що це службове приміщення підприємства, а саме шафа, яка розміщена на сходовій клітці, і звідки було викрадено гаманець, не була відведена для постійного чи тимчасового зберігання матеріальних цінностей, тобто не було встановлено обмеження в доступі до майна, його власник чи володілець не обмежував у цьому нікого, серед них, по суті, й винну особу, яка використала такий спосіб доступу для заволодіння чужим майном.

Гр. Т. визнано винуватим у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 185 КК України.

Учинення викрадення майна, поєднане з незаконним проникненням у житло, інше приміщення чи сховище, додатковою кваліфікації із ст. 162 КК («Порушення недоторканності житла») не потребує та повністю охоплюється ч. 3 ст. 185 КК.

Якщо незаконне проникнення до житла, іншого приміщення чи сховища поєднане зі вчиненням крадіжки, кримінальну відповідальність за яку з огляду на вартість викраденого законом не передбачено, вчинене слід кваліфікувати за ст. 162 КК (п. 7 постанови ПВСУ від 06.11.2009 № 10 «Про судову практику у справах про злочини проти власності»).

Значна шкода визначається за обов'язкової сукупності двох умов: урахування матеріального становища потерпілого та розміру заподіяних йому збитків. Під час з'ясування **матеріального становища потерпілого** суди мають у кожному конкретному випадку брати до уваги такі обставини, як соціальний стан потерпілого, його працездатність, розмір заробітної плати та інші доходи, кількість членів сім'ї, наявність на його утриманні малолітніх, хворих, непрацездатних тощо. При цьому слід мати на увазі, що **значною шкодою** визнається така, якою потерпілому спричинено збитки на суму від ста до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (п. 27 постанови ПВСУ від 06.11.2009 № 10 «Про судову практику у справах про злочини проти власності»).

Учинених у **великих розмірах** визнається злочин, вчинений однією особою чи групою осіб на суму, яка у двісті п'ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян на момент вчинення злочину.

Учинених в **особливо великих розмірах** визнається злочин, учинений однією особою чи групою осіб на суму, яка в шістьсот і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян на момент вчинення злочину.

Учинення особою декількох посягань на чуже майно, загальна вартість якого становить великий або особливо великий розмір, може бути кваліфіковано як викрадення, привласнення, розтрата майна чи заволодіння ним шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем у великих чи особливо великих розмірах лише в тому випадку, якщо такі діяння були вчинені в один спосіб і за обставин, які свідчать про умисел вчинити їх у великому чи особливо великому розмірі.

У випадках, коли умисел винного щодо розміру мав неконкретизований характер, вчинене слід кваліфікувати залежно від розміру фактично викраденого майна.

Крадіжка визнається вчиненою **організованою групою**, якщо в її готуванні або вчиненні брали участь декілька осіб (три і більше), які попередньо зорганізувалися у стійке об'єднання для вчинення цього та іншого (інших) злочинів, об'єднаних єдиним планом з розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого всім учасникам групи.

2. Кваліфікація грабежу (ст. 186 КК)

Загальні питання кваліфікації грабежу	Відкрите викрадення чужого майна (грабіж) (ч. 1 ст. 186)
---------------------------------------	--

Грабіж – це відкрите викрадення чужого майна у присутності потерпілого або інших осіб, які усвідомлюють протиправний характер дій винної особи, яка у свою чергу усвідомлює, що її дії були помічені й оцінюються як викрадення (п. 3 постанови ПВСУ від 06.11.2009 № 10 «Про судову практику у справах про злочини проти власності»).

Предмет грабежу є аналогічним предмету крадіжки.

Відкритим викрадення вважається, якщо воно здійснюється:

– у присутності власника або інших осіб, і винний розуміє, що зазначені особи усвідомлюють характер його злочинних дій;

Так, гр. В. 28.10.2006, приблизно о 23 год. 00 хв., поблизу автовокзалу м. Рівне, перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, маючи умисел на відкрите викрадення чужого майна, з корисливих мотивів, діючи умисно, відкрито вихопив з рук потерпілого гр. Н., що належав останній мобільний телефон «Нокія-6030» вартістю 580 грн, в якому перебувала картка оператора мобільного зв'язку «Київстар» вартістю 50 грн, чим завдав потерпілому матеріальної шкоди в розмірі 630 грн..

Гр. В. визнано винним за ч. 1 ст. 186 КК України.

– таємно (розпочато як крадіжка), але якщо діяння було виявлено потерпілим чи іншими особами і, незважаючи на це, продовжено винною особою з метою заволодіння майном або його утримання.

Так, обвинувачені гр. Т., гр. Х. 13.03.2015 близько 18 год. 00 хв. за попередньою змовою між собою, перебуваючи поблизу другого під'їзду будинку (...), з корисливих мотивів шляхом розбиття вікна правих дверей, проникли в автомобіль марки «Сітроен-Джампер», д.н.з. (...), який згідно з договором № 25-19/ш використовувався ТОВ «Нова пошта» для потреб підприємства, що належить та на праві приватної власності гр. П., який є водієм Луцької філії ТОВ «Нова пошта», звідки розпочали таємно викрадати грошові кошти у сумі 109870 грн, які містились в чотирьох мішках, зокрема, гр. Х. викрав один мішок із грошима, а гр. Т. – три мішки, винісши їх з салону автомобіля. В подальшому обвинувачені гр. Т. та гр. Х., утримуючи при собі викрадені мішки з грошима та пробігши близько 100 м, зупинились, щоб роздивитись вміст викраденого, однак були помічені працівниками ТОВ «Нова пошта» гр. У. та гр. П., котрі почали вчиняти дії щодо затримання останніх.

Продовжуючи свої злочинні дії з метою заволодіння чужим майном, при цьому усвідомлюючи, що їх викрили, утримуючи при собі викрадені мішки з грошима, обвинувачені пробігли близько 250 м, де напроти будинку № 24, що по пр. Грушевського в м. Луцьку гр. Т. був

затриманий гр. гр. П. та гр. У. з незаконно здобутими грошовими коштами в сумі 87 751 грн, які містились у трьох мішках, а гр. Х. втік у невідомому напрямку з викраденими грошовими коштами в сумі 21 919 грн, які містились в одному мішку.

Внаслідок злочинних дій обвинувачених, Луцькій філії ТОВ «Нова пошта» завдано матеріальних збитків на загальну суму 109 870 гривень, що є значною шкодою, оскільки в сто разів і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян на момент вчинення злочину.

Гр. Т. та гр. Х. визнано винними у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 186 КК України.

Грабiж треба вважати **закінченим з моменту**, коли винна особа вилучила майно і мала реальну можливість розпоряджатися чи користуватися ним (п. 4 постанови ПВСУ від 06.11.2009 № 10 «Про судову практику у справах про злочини проти власності»).

<p>Особливості кваліфікації грабежу за наявності кваліфікуючих ознак</p>	<p>Кваліфікуючими ознаками є такі:</p> <ul style="list-style-type: none"> • грабiж, поєднаний з насильством, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, або з погрозою застосування такого насильства, або вчинений повторно, або за попередньою змовою групою осіб (ч. 2 ст. 186); • грабiж, поєднаний з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище або що завдав значної шкоди потерпілому (ч. 3 ст. 186); • грабiж, учинений у великих розмірах (ч. 4 ст. 186); • грабiж, учинений в особливо великих розмірах або організованою групою (ч. 5 ст. 186)
---	--

Під **насильством, що не є небезпечним** для життя чи здоров'я потерпілого під час грабежу, слід розуміти умисне заподіяння легкого тілесного ушкодження, що не спричинило короточасного розладу здоров'я або незначної втрати працездатності, а також вчинення інших насильницьких дій (завдання удару, побоїв, незаконне позбавлення волі) за умови, що вони не були небезпечними для життя чи здоров'я в момент заподіяння. Такі насильницькі дії, вчинені під час грабежу, повністю охоплюються частиною другою ст. 186 КК і додаткової кваліфікації за іншими статтями КК не потребують.

Так, гр. С. 17.12.2009, близько 22 год. 00 хв., перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, повторно, разом та за попередньою змовою з підсудним гр. Ю., який також перебував у стані алкогольного сп'яніння, з метою викрадення чужого майна навпроти житлового будинку № 2 по вул. Інгулецькій в м. Снігурівка Миколаївської області, умисно наніс удар в обличчя потерпілого гр. О., внаслідок чого заподіяв останньому легке тілесне ушкодження, тобто застосовував насильство, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, після чого обвинувачені відкрито викрали мобільний телефон з сім-карткою та грошиами в сумі 100 грн, всього на загальну суму 494 грн.

Гр. С. та гр. Ю. визнано винними в скоєнні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 186 КК України.

Усі інші кваліфікуючі ознаки є аналогічними кваліфікуючим ознакам, характерним для крадіжки.

Розмежування із суміжними складами злочинів		
	ст. 185 («Крадіжка»)	ст. 186 («Грабiж»)
Спосiб вчинення злочину	Таємне викрадення чужого майна (крадіжка) (ч. 1 ст. 185 КК)	Відкрите викрадення чужого майна (грабiж) (ч. 1 ст. 186 КК)

3. Кваліфікація розбою (ст. 187 КК)

Загальні питання кваліфікації розбою	Напад з метою заволодіння чужим майном, поєднаний із насильством, небезпечним для життя чи здоров'я особи, яка зазнала нападу, або з погрозою застосування такого насильства (розбій) (ч. 1 ст. 187)
--------------------------------------	--

Розбій – це напад, який здійснюється з метою заволодіння чужим майном, поєднаний із насильством, небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, або з погрозою застосування такого насильства (п. 6 постанови ПВСУ від 06.11.2009 № 10 «Про судову практику у справах про злочини проти власності»).

Предмет розбою є аналогічним предмету крадіжки та грабежу.

Напад – умисні дії, спрямовані на негайне вилучення чужого майна шляхом застосування фізичного або психічного насильства, зазначеного в ч. 1 ст. 187 КК. Характерними ознаками нападу є його раптовість, інтенсивність, і безпосередність впливу на потерпілого. Напад може бути як таємним, так і відкритим.

Спосiб розбою полягає в застосуванні насильства, небезпечно для життя чи здоров'я особи, а також у погрозі його застосуванням.

Насильство, небезпечне для життя чи здоров'я потерпілого (ст. 187, ч. 3 ст. 189 КК), – це умисне заподіяння потерпілому легкого тілесного ушкодження, що спричинило короточасний розлад здоров'я або незначну втрату працездатності, середньої тяжкості або тяжке тілесне ушкодження, а також інші насильницькі дії, які не призвели до вказаних наслідків, але були небезпечними для життя чи здоров'я в момент їх вчинення.

Умисне заподіяння у процесі розбою чи вимагання легкого тілесного ушкодження, що спричинило короточасний розлад здоров'я або незначну втрату працездатності, а також середньої тяжкості

тілесного uszkodження, незаконне позбавлення волі, вчинене у спосіб, небезпечний для життя або здоров'я потерпілого, завдання побоїв, що мало характер мордування, охоплюються ст. 187 або 189 КК і додаткової кваліфікації за іншими статтями КК, що передбачають відповідальність за злочини проти здоров'я, не потребують.

Так, 06.01.2017 близько 00 год. 30 хв. гр. А., перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, неподалік будинку № 67 по проспекту Перемоги у м. Чернігові, умисно, із корисливих мотивів, з метою заволодіння майном гр. Ф., здійснив напад, поєднаний із насильством, небезпечним для життя і здоров'я гр. Ф., а саме завдав удар кулаком у ліву частину тулубу потерпілої та штовхнув її, від чого остання впала на землю та вдарилась головою об засніжений асфальт, тим самим заподіявши гр. Ф. тілесні uszkodження у вигляді закритої черепно-мозкової травми зі струсом головного мозку, які згідно з висновком експерта № 140 від 14.02.2017 належать до категорії легких тілесних uszkodжень, що спричинили короточасний розлад здоров'я, та заволодів її майном, а саме: жіночою сумочкою вартістю 300 грн та грошовими коштами в сумі 1400 грн, чим спричинив їй матеріальну шкоду на загальну суму 1700 грн.

Гр. А. визнано винним у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 187 КК України.

До насильства, небезпечного для життя чи здоров'я потерпілого, слід відносити, зокрема, і насильство, що призвело до втрати свідомості чи мало характер мордування, придушення за шию, скидання з висоти, застосування електроструму, зброї, спеціальних знарядь тощо.

Так, 15.09.2016 близько 21 год. 00 хв. гр. В., будучи неповнолітнім, разом з гр. Т. та іще двома особами, матеріали щодо яких виділено в окреме провадження, були біля будинку № 25 по вул. Набережній в м. Миколаєві, поруч з парканом ДП «Суднобудівельний завод ім. 61-го Комунара». У цей час в одній з осіб, з якими у вказаному місці перебували гр. В. та гр. Т., виник умисел на заволодіння майном останньої шляхом погрози застосуванням насильства, небезпечного для життя і здоров'я. Реалізуючи вказаний умисел, ця особа з метою залякування потерпілого, використовуючи надуманий привід, дістала пневматичний пістолет моделі «Utagex Makarov», калібру 4,5 мм, який гр. Т. сприймав як вогнепальну зброю, та, висунувши вимогу передати йому гроші, нанесла ним удар в область обличчя потерпілого. Усвідомлюючи ту обставину, що вказана особа вчинила зазначені вище дії з метою заволодіння майном гр. Т., гр. В., не маючи з цією особою попередньої змови на вчинення злочину, вирішив приєднатися до заволодіння майном гр. Т. та також наказав останньому віддати наявні в нього грошові кошти.

З метою уникнення застосування до нього насильства гр. Т. запропонував оглянути свій рюкзак на предмет відсутності грошей, після чого гр. В. оглянув цей рюкзак, вилучивши з нього паспорт, ідентифікаційний код, навушники, зарядний пристрій та яблуко. Також

з рюкзака потерпілого було вилучено мобільний телефон марки «Nomi i451» вартістю 1 997 грн, який було передано особі, яка погрозувала пістолетом.

Не знайшовши у рюкзаку грошових коштів, гр. В. наніс рукою, в якій тримав яблуко, удар в область щелепи гр. Т.

У подальшому особа, яка погрозувала гр. Т. пістолетом, попередила потерпілого про те, що у разі не передання йому грошових коштів спричинить гр. Т. тілесні uszkodження шляхом пострілів з пістолету та для демонстрації реальності своїх погроз здійснила декілька пострілів з вказаного вище пневматичного пістолету у передпліччя та ногу гр. Т.

Злякавшись за своє життя, гр. Т. дістав сховані у панчосі грошові кошти у сумі 400 грн та передав їх особі, що погрозувала пістолетом.

Внаслідок зазначених вище дій нападників гр. Т. було спричинено тілесні uszkodження у вигляді підшкірних гематом на обличчі, поверхневих ран на лівому передпліччі та лівому стегні, що за ступенем тяжкості належать до категорії легких тілесних uszkodжень.

Гр. В. визнано винним у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 187 КК України.

Застосування до потерпілого без його згоди наркотичних засобів, психотропних, отруйних чи сильнодіючих речовин (газів) з метою заволодіння його майном треба розглядати як насильство і залежно від того, було воно небезпечним для життя або здоров'я чи не було, кваліфікувати такі дії за частиною другою ст. 186 КК або за відповідною частиною ст. 187 КК.

Так, 24.11.2014 гр. Д. і особа, матеріали стосовно якої виділено в окреме провадження у зв'язку з її розшуком, попередньо домовились піти в гості до гр. Я., підлити йому в стакан з напоєм сильнодіючий лікарський засіб, довести його до безпорадного стану та незаконно заволодіти майном, що йому належить. З цією метою особа, матеріали стосовно якої виділено в окреме провадження у зв'язку з її розшуком, заздалегідь придбала у невістановленої особи у полімерному флаконі сильнодіючий лікарський засіб «Клозапін» і 24.11.2014 передала його на зберігання гр. Д. 24.11.2014, приблизно о 17 год. 40 хв. гр. Д. та особа, матеріали стосовно якої виділено в окреме провадження у зв'язку з її розшуком, зустрілись із гр. Я. поблизу магазину «Таврія В», розташованого по вул. Торгова, 15-а в смт. Авангард Овідіопольського району, де вони придбали спиртні напої та інші продукти харчування, після чого усі троє прийшли до гр. Я. у квартиру (...) і почали вживати там спиртні напої. В період відсутності потерпілого гр. Д. та особа, матеріали стосовно якої виділено в окреме провадження у зв'язку з її розшуком, розподілили між собою ролі, відповідно до яких гр. Д. повинна була відволікти увагу гр. Я., а особа, матеріали стосовно якої виділено в окреме провадження, в цей час мала підсипати в стакан із соком потерпілого сильнодіючий лікарський засіб «Клозапін». Реалізуючи злочинний намір, особа, матеріали стосовно якої виділено в окреме провадження, підсипала в стакан із соком потерпілого сильнодіючий

заволодів майном останнього, а саме: гаманцем, в якому були грошові у сумі 27 грн, дві банківські картки «Приватбанк» та «Промінвестбанк», а невідома особа в цей же час з кишені штанів заволодила мобільним телефоном «Нокія Х1-01» вартістю 250 грн.

Від удару головою об ґрунтову поверхню внаслідок падіння гр. У. отримав тілесні ушкодження, які в сукупності мають ознаки тяжких тілесних ушкоджень, небезпечних для життя, що перебувають у прямому причинному зв'язку із настанням смерті гр. У.

Гр. Л. визнано винним у вчиненні злочинів, передбачених ч. 1 ст. 119 та ч. 2 ст. 187 КК України.

Погроза застосуванням насильства під час розбою полягає в залякуванні негайним застосуванням фізичного насильства, небезпечного для життя і здоров'я потерпілого (погроза вбити, заповдіяти тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження, легке тілесне ушкодження з розладом здоров'я чи незначною втратою працездатності, або вчинити певні дії, що у конкретній ситуації можуть спричинити такі наслідки), а під час грабежу – насильства, що не є небезпечним для його життя чи здоров'я.

Так, 16.02.2017 близько 20 год. 50 хв. гр. П., приїхавши в смт. Браїлів Жмеринського району до своїх знайомих та проходивши по вул. Суворова, вирішив зайти до гр. С., яка проживає (...), аби придбати у неї алкогольний напій. З цією метою винний зайшов через незачинену хвіртку на подвір'я домоволодіння та почав стукати у вікно будинку. Не дочекавшись, щоб гр. С. відчинила двері, гр. П. рвонув на себе ручку вхідних дверей, після чого умисно проник до житла. Перебуваючи на порозі кімнати, гр. П., маючи намір, спрямований на незаконне збагачення, відштовхнув гр. С. руками, внаслідок чого вона впала на підлогу. Після цього гр. П., діючи умисно, з корисливих мотивів та із погрозою застосування насильства, яке є небезпечним для життя та здоров'я в момент заповідання, висловив словесну вимогу віддати йому наявні у жінки заощадження, при цьому, стискаючи рукою її за шию та погрожуючи вбити у випадку, якщо вона не послухає його вказівки. Внаслідок своїх протиправних дій, гр. П. отримав від гр. С. кошти у сумі 2400 грн. та з місця вчинення злочину зник.

Гр. П. визнано винуватим у вчиненні злочину, передбаченого ч. 3 ст. 187 КК України.

Погроза вчинити вбивство, висловлена під час розбою, повністю охоплюється диспозицією ст. 187 і додаткової кваліфікації за ст. 129 КК не потребує.

Якщо погроза насильством або саме насильство були застосовані з метою заволодіння майном потерпілого в момент нападу, але у зв'язку з відсутністю у нього майна винна особа висунула вимогу передати його в майбутньому, такі дії слід кваліфікувати залежно від характеру погроз чи насильства як розбій чи як замах на грабіж та за відповідною частиною ст. 189 КК (за наявності складу злочину).

Розбій вважається **закінченим з моменту** нападу, поєднаного із застосуванням насильства, небезпечного для життя чи здоров'я

особи, або з погрозою застосуванням такого насильства незалежно від того, заволоділа винна особа майном потерпілого чи ні.

<p>Особливості кваліфікації розбою за наявності кваліфікуючих ознак</p>	<p>Кваліфікуючими ознаками є такі:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розбій, вчинений за попередньою змовою групою осіб, або особою, яка раніше вчинила розбій або бандитизм (ч. 2 ст. 187); • розбій, поєднаний з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище (ч. 3 ст. 187); • розбій, спрямований на заволодіння майном у великих чи особливо великих розмірах або вчинений організованою групою, або поєднаний із заповіданням тяжких тілесних ушкоджень (ч. 4 ст. 187)
--	--

Розбій вважається **вчиненим повторно** (особою, яка раніше вчинила злочин) у випадках, якщо йому передувало вчинення розбою або бандитизму.

У разі вчинення розбою бандою під час кваліфікації дій членів банди судам слід керуватися роз'ясненнями, що містяться в постанові ПВСУ від 23.12.2005 № 13 «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями».

Логіко-граматичне тлумачення формулювання (словосполучення) «**розбій, поєднаний з проникненням у приміщення**» дає підстави вважати, що під проникненням до будь-якого приміщення слід розуміти: а) фізичне входження, потрапляння до нього з метою заволодіння майном, що перебуває в ньому; б) доступ до майна, що перебуває в приміщенні, у будь-який спосіб (без фізичного входження до нього), який дає змогу заволодіти таким майном, вилучити його із приміщення (лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 29.01.2013 № 223-161/0/4-13 «Про практику застосування судами окремих норм матеріального права щодо кваліфікації розбою, поєднаного з проникненням у приміщення»).

Усі інші кваліфікуючі ознаки є аналогічними кваліфікуючим ознакам, характерним для крадіжки чи грабежу.

Розмежування із суміжними складами злочинів		
	ст. 186 («Грабіж»)	ст. 187 («Розбій»)
Спосіб вчинення злочину	Відкрите викрадення чужого майна (грабіж) (ч. 1 ст. 186 КК)	Напад з метою заволодіння чужим майном, поєднаний із насильством, небезпечним для життя чи здоров'я особи, яка зазнала нападу, або з погрозою застосуванням такого насильства (розбій) (ч. 1 ст. 187 КК)

Небезпечність насильства під час вчинення злочину	Грабіж, поєднаний з насильством, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого , або з погрозою застосуванням такого насильства, або вчинений повторно, або за попередньою змовою групою осіб (ч. 2 ст. 186 КК)	Напад з метою заволодіння чужим майном, поєднаний із насильством, небезпечним для життя чи здоров'я особи , яка зазнала нападу, або з погрозою застосуванням такого насильства (розбій) (ч. 1 ст. 187 КК)
Момент закінчення злочину	З моменту, коли винна особа вилучила майно і мала реальну можливість розпорядитися чи користуватися ним	З моменту нападу, поєднаного із застосуванням насильства, небезпечного для життя чи здоров'я особи, або з погрозою застосуванням такого насильства, незалежно від того, заволоділа винна особа майном потерпілого чи ні

4. Кваліфікація вимагання (ст. 189 КК)

Загальні питання кваліфікації вимагання	Вимога передачі чужого майна чи права на майно або вчинення будь-яких дій майнового характеру з погрозою насильством над потерпілим чи його близькими родичами, обмеження прав, свобод або законних інтересів цих осіб, пошкодження чи знищення їхнього майна або майна, що перебуває в їхньому віданні чи під охороною, або розголошення відомостей, які потерпілий чи його близькі родичі бажають зберегти в таємниці (вимагання) (ч. 1 ст. 189)
---	--

Вимагання полягає у незаконній вимозі передати чуже майно чи право на майно або вчинити будь-які дії майнового характеру з погрозою насильством над потерпілим чи його близькими родичами, обмежити права, свободи або законні інтереси цих осіб, пошкодити чи знищити їхнє майно або майно, що перебуває в їхньому віданні чи під охороною, або розголосити відомості, які потерпілий чи його близькі родичі бажають зберегти в таємниці (п. 8 постанови Пленуму Верховного Суду України від 06.11.2009 № 10 «Про судову практику у справах про злочини проти власності»).

Предметом вимагання є майно, право на майно (право вимагати виконання зобов'язань, документи, які надають право отримати майно, користуватися ним або вимагати виконання зобов'язань тощо) або дії майнового характеру (передача майнових вигод, відмова від них, відмова від прав на майно, безоплатне надання послуг, санаторних чи туристичних путівок, проведення будівельних або ремонтних робіт тощо).

Діяння виражається в активній поведінці та може проявлятися в незаконній вимозі передання: а) майна; б) права на майно;

в) учинення будь-яких дій майнового характеру. **Спосіб вимагання** – це погроза заподіянням шкоди потерпілому або його близьким родичам (відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 3 КПК України близькі родичі та члени сім'ї – чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням, а також особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки, у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі).

Погроза стосується потерпілого або його близьких родичів і **завжди містить у собі вимогу** майнового характеру щодо **передання майна в майбутньому**.

Так, 09.03.2017 приблизно о 23 год. 00 хв. гр. А., перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, у приміщенні гаражу, розташованого біля будинку (...), переслідуючи мету незаконного збагачення шляхом вимагання, діючи умисно, під приводом розрахунку за забруднений нібито з вини гр. Р. одяг, почав висувати потерпілому незаконні вимоги передачі йому грошових коштів у сумі 1500 грн, висловлюючи в разі його відмови погрозу застосуванням до нього фізичного насильства. Гр. Р., сприйнявши погрозу застосуванням насильства з боку гр. А. як реальну та дійсну, погодився в майбутньому передати йому вказану суму грошових коштів, які були за адресою його проживання, а саме в будинку (...).

Після цього, 10.03.2017 приблизно о 02 год. 00 хв., перебуваючи в будинку (...) гр. Р., усвідомлюючи реальність доведення гр. А. погрози застосуванням фізичного насильства, передав гр. А. мобільний телефон «Nokia-2310» вартістю 100 грн., в якому була картка мобільного оператора «МТС» вартістю 10 грн., на рахунок якої було 10 грн, та мобільний телефон «Nokia-J7» вартістю 300 грн, що належали гр. Р., замість грошей, які вимагає гр. А.

Гр. А. визнано винним у вчиненні злочину, передбаченого ч.1 ст. 189 КК України.

Вимаганням передбачено **декілька видів погроз**:

- 1) погроза насильством;
- 2) погроза обмеження прав, свобод або законних інтересів;
- 3) погроза знищенням чи пошкодженням майна;
- 4) погроза розголошення відомостей, які потерпілий чи його близькі бажають зберегти в таємниці. Під відомостями, які потерпілий чи його близькі родичі бажають зберегти в таємниці.

Погроза насильством полягає у погрозі негайно або в майбутньому нанести побої, мордування, заподіяти тілесні ушкодження, позбавити життя, згвалтувати особу жіночої або чоловічої статі та ін.

Погроза під час вимагання є тоді, коли винна особа, висловлюючи її в будь-якій формі (словами, жестами, демонстрацією зброї

тощо), бажає, щоб у потерпілого склалося враження, що якщо він протидіятиме винній особі або не виконає її вимог, то ця погроза буде реалізована. Це стосується і випадків, коли винна особа погрожує застосуванням предметів, які завідомо для неї не можуть бути використані для реалізації погроз (зіпсована зброя, макет зброї тощо), але потерпілий сприймає ці предмети як такі, що становлять небезпеку для життя чи здоров'я.

Якщо винна особа під час вимагання погрозувала потерпілому позбавленням життя або заподіянням тяжкого тілесного ушкодження, то її дії за відсутності інших кваліфікуючих ознак слід кваліфікувати за ч. 2 ст. 189 КК.

Погроза вчинити вбивство, висловлена під час вимагання, повністю охоплюється диспозицією ч. 2 ст. 189 КК і додаткової кваліфікації за ст. 129 КК не потребує (п. 12 постанови ПВСУ від 06.11.2009 № 10 «Про судову практику у справах про злочини проти власності»).

Якщо під час вимагання було умисно заподіяно тяжке тілесне ушкодження, внаслідок якого сталася смерть потерпілого, або останнього було умисно вбито, дії винної особи слід кваліфікувати за сукупністю злочинів – ст. 189 КК і ч. 2 ст. 121 або п. 6 ч. 2 ст. 115 КК.

Заподіяння потерпілому смерті під час вимагання з необережності слід кваліфікувати за сукупністю злочинів – за відповідною частиною ст. 189 та ст. 119 КК.

Погроза обмеження прав, свобод або законних інтересів полягає у залякуванні зазначених осіб ущемленням їх прав, свобод або законних інтересів, перешкоджанням їх реалізації. Обмеження, яким погрожує вимагач, має незаконний характер (за відсутності законних підстав, у порушення встановленого порядку тощо). Воно може стосуватися будь-яких конституційних та інших прав чи свобод людини і громадянина або будь-яких законних інтересів.

Погроза знищенням чи пошкодженням майна трапляється тоді, коли вона стосується: а) майна, яке належить потерпілому або його близьким родичам за правом власності; б) майна, що перебуває у їх віданні чи під охороною.

Умисне знищення або пошкодження такого майна під час вимагання повністю охоплюється чч. 2, 3 або 4 ст. 189 КК, крім випадків його знищення чи пошкодження шляхом підпалу, вибуху чи в інший загальнонебезпечний спосіб, яке за наявності до того підстав додатково кваліфікується за ч. 2 ст. 194 КК.

4) **погроза розголошенням відомостей, які потерпілий чи його близькі бажають зберегти в таємниці.** Під відомостями, які потерпілий чи його близькі родичі бажають зберегти в таємниці, слід розуміти такі справжні чи вигадані дані про них, їхні дії та дії, вчинені щодо них, розголошення яких з будь-яких міркувань є

для них небажаним. До таких відомостей, зокрема, можуть належати дані про інтимні сторони життя, захворювання, аморальні вчинки, злочинну діяльність тощо. Погроза розголосити вказані відомості означає можливість повідомити про них у будь-який спосіб хоча б одній особі, якій вони не були відомі, тоді як потерпілі особи бажали зберегти їх у таємниці.

Реалізація таких погроз під час вимагання не охоплюється ст. 189 КК. Якщо самі по собі такі дії утворюють склад злочину (наприклад, передбаченого ст. 163 чи 168 КК), то вони підлягають окремій кваліфікації (п. 13 постанови ПВСУ від 06.11.2009 № 10 «Про судову практику у справах про злочини проти власності»).

Вимагання є **закінченим злочином з моменту** висунення вимоги, поєднаної з вказаними погрозами, насильством, пошкодженням чи знищенням майна, незалежно від досягнення поставленої винною особою мети.

Не є вимаганням примушування особи до оплати (вимоги оплати) наданих їй за угодою чи домовленістю послуг, наприклад з перевезення особи чи майна, оплати переданого особі майна чи виконаних на її користь робіт тощо. Такі дії за наявності для того підстав мають кваліфікуватись як примушування до виконання цивільно-правового зобов'язання (ст. 355 КК).

Особливості кваліфікації вимагання за наявності кваліфікуючих ознак	Кваліфікуючими ознаками є такі: <ul style="list-style-type: none"> • вимагання, вчинене повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням свого службового становища, або з погрозою вбивством чи заподіянням тяжких тілесних ушкоджень, або з пошкодженням чи знищенням майна, або таке, що завдало значної шкоди потерпілому (ч. 2 ст. 189); • вимагання, поєднане з насильством, небезпечним для життя чи здоров'я особи, або таке, що завдало майнової шкоди у великих розмірах (ч. 3 ст. 189); • вимагання, що завдало майнової шкоди в особливо великих розмірах, або вчинене організованою групою, або поєднане із заподіянням тяжкого тілесного ушкодження (ч. 4 ст. 189)
--	---

Поняття службової особи визначено ч. 3 та ч. 4 ст. 18 КК.

Усі інші кваліфікуючі ознаки є аналогічними кваліфікуючим ознакам, характерним для крадіжки, грабежу та розбою.

Розмежування із суміжними складами злочинів			
	ст. 186 («Грабіж»)	ст. 187 («Розбій»)	ст. 189 («Вимагання»)
Спосіб вчинення злочину	Відкрите викрадення чужого майна (грабіж) (ч. 1 ст. 186 КК)	Напад з метою заволодіння чужим майном, поєднаний із насильством, небезпечним для життя чи здоров'я особи, яка зазнала нападу, або з погрозою застосування такого насильства (розбій) (ч. 1 ст. 187 КК)	Вимога передання чужого майна чи права на майно або вчинення будь-яких дій майнового характеру, що супроводжується певною погрозою (ч. 1 ст. 189 КК)
Момент реалізації погрози застосування насильства для заволодіння майном	Насильство може бути застосовано негайно, якщо особа не виконає вимогу	Насильство може бути застосовано негайно, якщо особа не виконає вимогу	Насильство або погроза його застосування спрямовані на одержання майна в майбутньому, а також вимогу передати майно, поєднану з погрозою застосувати насильство до потерпілого або його близьких родичів у майбутньому
Момент закінчення злочину	З моменту, коли винна особа вилучила майно і мала реальну можливість розпоряджатися чи користуватися ним	З моменту нападу, поєднаного із застосуванням насильства, небезпечного для життя чи здоров'я особи, або з погрозою застосування такого насильства незалежно від того, заволоділа винна особа майном потерпілого чи ні	З моменту пред'явлення вимоги, поєднаної з вказаними погрозами, насильством, пошкодженням чи знищенням майна незалежно від досягнення поставленої винною особою мети

Розмежування із суміжними складами злочинів			
	ст. 206 («Протидія законній господарській діяльності»)	ст. 355 («Примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань»)	ст. 189 («Вимагання»)
Спрямування вимоги	Припинення зайняття господарською діяльністю чи її обмеження, укладення угоди або невиконання укладеної угоди, виконання (невиконання) якої може заподіяти матеріальну шкоду або обмежити законні права чи інтереси того, хто займається господарською діяльністю, що супроводжується певною погрозою	Примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань, тобто вимога виконати чи не виконати договір, угоду чи інше цивільно-правове зобов'язання, що супроводжується певною погрозою	Передання чужого майна чи права на майно або вчинення будь-яких дій майнового характеру, що супроводжується певною погрозою
Спрямованість умислу	Відсутній корисливий мотив, особа має на меті примусити потерпілого припинити займатися господарською діяльністю чи обмежити її, укласти угоду або не виконувати укладеної угоди, виконання (невиконання) якої може заподіяти матеріальну шкоду або обмежити законні права чи інтереси того, хто займається господарською діяльністю	Умисел спрямовано на примушування особи до виконання (невиконання) існуючого зобов'язання, що виникло на підставах, передбачених чинним законодавством	Корисливий мотив, умисел спрямовано на заволодіння майном, що не належить винному, чи правом на таке майно або особа бажає вчинення на її користь дій майнового характеру

5. Кваліфікація шахрайства (ст. 190 КК)

Загальні питання кваліфікації шахрайства	Заволодіння чужим майном або придбання права на майно шляхом обману чи зловживання довірою (шахрайство) (ч. 1 ст. 190)
--	--

Шахрайство виражається у заволодінні чужим майном або придбанні права на майно шляхом обману чи зловживання довірою (п. 17 постанови ПВСУ від 06.11.2009 № 10 «Про судову практику у справах про злочини проти власності»).

Предметом вимагання є майно та право на майно.

Діяння характеризується активною поведінкою та виражається у заволодінні чужим майном або придбанні права на майно,

суспільно небезпечний наслідок полягає у заподіянні матеріальної шкоди потерпілому (на суму, що перевищує 0,2 неоподаткованого мінімуму доходів громадян). Обов'язковою ознакою шахрайства є добровільне передання потерпілим майна чи права на нього.

Слід мати на увазі, що коли потерпіла особа через вік, фізичні чи психічні вади або інші обставини не могла правильно оцінювати і розуміти зміст, характер і значення своїх дій або керувати ними, передання нею майна чи права на нього не можна вважати добровільною (діяння має ознаки іншого складу злочину, зокрема, крадіжки).

Так, 28.08.2012 у денний час у гр. Б. під час розпивання спиртних напоїв у квартирі, де він проживає, (...) виник намір скоїти крадіжку золотих сережок у малолітньої гр. Н. Виконуючи задумане, в цей же день, близько 13 год. 30 хв., скориставшись тим, що мати малолітньої гр. Н. – гр. К. лягла відпочивати в тій же квартирі, перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, гр. Б. вийшов з малолітньою гр. Н. з квартири на вулицю. Біля ЗОШ № 15 в м. Первомайську по вул. Коротченко, переслідуючи корисливу мету та скориставшись тим, що малолітня гр. Н. внаслідок свого малолітнього віку не може усвідомлювати протиправний характер його дій, таємно викрав дві золоті сережки загальною вагою 1,19 гр 585 проби по ціні 255 гр. за один грам вартістю 303 грн 45 к., сказав дівчинці, що зніме з неї сережки, а натомість купить їй цукерки. Таємно викраденими сережками гр. Б. в подальшому розпорядився на власний розсуд, завдавши матеріальну шкоду потерпілій гр. К. на вказану суму.

Гр. Б. визнано винним за ч. 1 ст. 185 КК України.

Способом вчинення злочину є обман чи зловживання довірою.

Обман (повідомлення потерпілому неправдивих відомостей або приховування певних обставин) чи **зловживання довірою** (недобросовісне використання довіри потерпілого) під час шахрайства застосовуються винною особою з метою викликати у потерпілого впевненість у вигідності чи обов'язковості передання їй майна або права на нього.

Якщо особа заволодіває чужим майном, свідомо скориставшись чужою помилкою, виникненню якої вона не сприяла, та за відсутності змови з особою, яка ввела потерпілого в оману, вчинене не може розглядатись як шахрайство.

Так, 23.02.2012, близько 13 год. 00 хв., гр. В. зайшов за своїм знайомим гр. О. в магазин (...), де побачив як продавець поповнює йому через автомат рахунок мобільного телефону. Помітивши біля виходу з магазину чоловічу куртку, вирішив її приміряти та одяг на себе. Скориставшись неухважністю продавця, відразу залишив магазин і пішов до себе додому, де і залишив куртку, спричинивши шкоду на суму 2600 грн.

Гр. В. визнано винним у скоєні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 185 КК України.

За певних обставин (наприклад, коли майно має особливу історичну, наукову, художню чи культурну цінність) такі дії можуть

бути кваліфіковані за ст. 193 КК (п. 4 постанови ПВСУ від 06.11.2009 № 17 «Про судову практику у справах про злочини проти власності»).

Якщо обман або зловживання довірою були лише способом отримання доступу до майна, а саме вилучення майна відбувалося таємно чи відкрито, то склад шахрайства відсутній. Такі дії слід кваліфікувати відповідно як крадіжку, грабіж або розбій.

Так, 09.12.2009 гр. С. приблизно о 20 год. 00 хв., перебуваючи в кафе «У Тараса», що на Київській платформі залізничного вокзалу ст. Козятин-1 Південно-Західної залізниці (ПЗЗ), під час спільного вживання спиртних напоїв познайомився з гр. Г.

Після чого гр. С. побачив у руках гр. Г. мобільний телефон марки «Нокія-6500» вартістю 1488 грн 80 к, відповідно до висновку судово-товарознавчої експертизи № 125 від 21.01.2010, в якому була сімкарта мобільного оператора «Діджус» за номером +380977187595, вартістю 50 грн, на рахунок якої не було коштів. У той час у гр. С. виник умисел на протиправне відкрите заволодіння мобільним телефоном гр. Г.

Здійснюючи свій злочинний намір, переслідуючи особисті корисливі мотиви з метою особистого збагачення, гр. С., використовуючи незначний привід для вільного відкритого заволодіння чужим телефоном, підійшов до гр. Г. і попросив у потерпілого мобільний телефон, щоб зателефонувати своєму товаришеві.

Коли гр. Г. надав свій мобільний телефон для здійснення дзвінка гр. С., останній доводячи до кінця свій злочинний намір, вийшов з кафе «У Тараса» на Київську платформу залізничного вокзалу ст. Козятин-1 ПЗЗ, а гр. Г. вийшов на вулицю слідом за ним.

Тоді гр. С., діючи свідомо та умисно, в присутності сторонніх осіб та потерпілого гр. Г., здійснивши імітацію дзвінка, почав відходити від гр. Г., а потім поклав вищевказаний мобільний телефон із сімкарткою мобільного зв'язку «Діджус» до лівої зовнішньої кишені своєї куртки та побіг в напрямку вул. Довженко, що в м. Козятині Вінницької області, не реагуючи на крики потерпілого про прохання повернути мобільний телефон. Таким чином, гр. С. спричинив гр. Г. матеріальну шкоду на загальну суму 1538 грн 80 к.

Гр. С. визнано винним за ст. 186 КК України.

Якщо обман чи зловживання довірою під час шахрайства полягають у вчиненні іншого злочину, дії винної особи належить кваліфікувати за відповідною частиною ст. 190 КК і статтею, що передбачає відповідальність за цей злочин. Зокрема, самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи, викрадення, привласнення, пошкодження та підроблення документів, штампів і печаток з метою подальшого їх використання під час шахрайства, використання під час шахрайства завідомо підробленого документа, а також зловживання владою чи службовим становищем потребують додаткової кваліфікації, відповідно, за ст. 353, 357, 358 та 364 КК (п. 19 постанови ПВСУ від 06.11.2009 № 17 «Про судову практику у справах про злочини проти власності»).

Окремої кваліфікації за ст. 290 КК у разі шахрайства потребують також дії винної особи, яка знищила, підробила або замінила номери вузлів та агрегатів транспортного засобу.

Шахрайство, вчинене шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки, має кваліфікуватися за ч. 3 ст. 190 КК і додаткової кваліфікації не потребує.

Шахрайство слід вважати **закінченим з моменту**, коли винна особа заволоділа майном чи правом на майно й мала реальну можливість розпоряджатися чи користуватися ним.

<p>Особливості кваліфікації шахрайства за наявності кваліфікуючих ознак</p>	<p>Кваліфікуючими ознаками є такі:</p> <ul style="list-style-type: none"> • шахрайство, вчинене повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або таке, що завдало значної шкоди потерпілому (ч. 2 ст. 190); • шахрайство, вчинене у великих розмірах, або шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки (ч. 3 ст. 190); • шахрайство, вчинене в особливо великих розмірах або організованою групою (ч. 4 ст. 190)
--	---

Учинене слід кваліфікувати як **шахрайство, вчинене шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки**, лише за наявності операцій, учинення яких без використання електронно-обчислювальної техніки є неможливим (електронні платежі, надання Інтернет-послуг, операції з безготівковими розрахунками тощо).

Так, підсудний гр. Т., 03.05.2010, умисно, шляхом обману, що виразився у повідомленні неправдивих відомостей через поміщення у мережі Інтернет на сайті (*) у оголошення про продаж ноутбука та двох моніторів до комп'ютера, заволодів коштами потерпілого гр. Д. в сумі 1445 грн, який переказав їх на рахунок, відкритий на ім'я гр. Т. у відділенні «Приватбанк», не маючи наміру їх повертати та виконувати взяті на себе зобов'язання, чим спричинив потерпілому гр. Д. матеріальних збитків на суму 1445 грн.

Він же 17.12.2010, умисно, повторно, шляхом обману, що виразився у повідомленні неправдивих відомостей через поміщення у мережі Інтернет на сайті (*) у оголошення про продаж мобільного телефону марки «Нокія 6300», заволодів коштами потерпілого гр. П. в сумі 177 грн, який переказав їх на рахунок, відкритий на ім'я гр. Т. у відділенні «Приватбанк» не маючи наміру їх повертати та виконувати взяті на себе зобов'язання, чим спричинив потерпілому гр. П. матеріальну шкоду на загальну суму 177 грн.

Гр. Т. визнано винним у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 190 КК України.

Розмежування із суміжними складами злочинів			
	ст. 186 («Грабіж»)	ст. 191 («Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем»)	ст. 190 («Шахрайство»)
Предмет злочину	Майно	Майно, яке було ввірене особі чи перебувало у її віданні	Майно або право на майно
Спосіб вчинення	Обман або зловживання довірою можуть виступати лише способом отримання доступу до майна, а само викрадення майна відбувається тасмно	Майно передається винному на підставі документа (наприклад, договору підряду, оренди, комісії, прокату тощо), а він його привласнює, витрачає чи заволодіває ним	Заволодіння майном або придбання права на майно здійснюється шляхом обману чи зловживання довірою, потерпілий передає предмет добровільно

6. Кваліфікація привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК)

Загальні питання кваліфікації привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем

Привласнення чи розтрата чужого майна, яке було ввірене особі чи перебувало в її віданні (ч. 1 ст. 191)

Предметом привласнення та розтрата є лише те чуже майно, яке було ввірене винній особі чи перебувало в її законному віданні, тобто таке майно, що перебувало в неї на законних підставах і стосовно якого вона здійснювала повноваження щодо розпорядження, управління, доставки використання або зберігання тощо (п. 23 постанови ПВСУ від 06.11.2009 № 10 «Про судову практику у справах про злочини проти власності»).

Діяння характеризується активною поведінкою та виражається у суспільно небезпечній дії, яка може набувати одного з двох альтернативних проявів (видів): привласнення або розтрата майна. **Суспільно небезпечний наслідок** полягає у заподіянні матеріальної шкоди потерпілому (на суму, що перевищує 0,2 неоподаткованого мінімуму доходів громадян).

У разі **привласнення** повноваження щодо майна використовуються для повернення винною особою майна на свою користь

(шляхом його незаконного утримання, неповернення, відокремлення від іншого ввіреного майна чи іншого відчуження всупереч цільовому призначенню (договірних умов або чинного законодавства). Майно із законного володіння переходить у незаконне володіння винного.

Так, гр. А. працюючи лікарем-стоматологом у стоматологічному кабінеті ВКФ «Вікторія» за адресою м. Чернівці вул. Зої Космодем'янської, 6/1 та будучи матеріально відповідальною особою за ввірені йому від виконання наданих стоматологічних послуг кошти, привласнив грошові кошти гр. Н. в сумі 25000 грн, а саме 05.11.2016, перебуваючи на робочому місці в приміщенні ВКФ «Вікторія» за адресою м. Чернівці вул. Зої Космодем'янської, 6/1, отримавши від нествановленої особи грошові кошти за виконання стоматологічних послуг в сумі 25000 грн, привласнив їх та в подальшому розпорядився ними на власні потреби, чим завдав потерпілому гр. Н. матеріальну шкоду наказану суму.

Гр. А. визнано винним у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 191 КК України.

У разі **розтрати** повноваження щодо майна використовуються для оборонення винною особою майна на користь інших осіб, зокрема це може бути відчуження майна іншим особам для споживання, як подарунком чи товар, в обмін на інше майно тощо. На відміну від привласнення, в разі розтрати не фіксується етап незаконного володіння винним майном.

Так, гр. Р. згідно з наказом по ТОВ «Арсенал Центр» № 135-к від 01.08.2012, перебуваючи на посаді водія відділу транспортної логістики, згідно з Договором, без номеру про повну матеріальну відповідальність від 01.08.2012, будучи матеріально відповідальною особою, якій було ввірено чуже майно, яке перебувало у останньої у правомірному володінні, наділена правомочністю по розпорядженню ввіреним їй майном, маючи умисел, спрямований на розтрату ввіреного їй майна, усвідомлюючи суспільно небезпечний характер своїх діянь, передбачаючи їх суспільно небезпечні наслідки та бажаючи їх настання, реалізуючи свій злочинний умисел, спрямований на розтрату чужого майна, в порушення п. «а», «б» угоди про матеріальну відповідальність у 01 год. 01 кв. 17.04.2017, перебуваючи за адресою: м. Київ, пр. Л. Курбаса, 1-А, використовуючи службову паливну смарт-картку «ОККО Кард», що належить ТОВ «Арсенал Центр», заправив вантажівку нествановленого слідством водія на 100 л. дизельного палива, за що від останнього отримав грошові кошти у розмірі 2499 грн., які незаконно привласнив та розпорядився на власну користь, чим заподіяв ТОВ «Арсенал Центр» майнову шкоду на суму 2499 грн.

Гр. Р. визнано винуватим у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 191 КК України.

Злочин, відповідальність за який передбачено ст. 191 КК України, є **закінченим з моменту** настання суспільно небезпечних наслідків у формі майнової шкоди (на суму, що перевищує 0,2 неоподаткованого мінімуму доходів громадян), яка проявляється у припиненні

можливості власника реалізувати правомочності щодо володіння, користування та розпорядження відповідним майном.

Майно на законних підставах і в передбаченому законом порядку передається винному для володіння та/або користування чи розпорядження, в тому числі й під час виконання трудових обов'язків чи інших обов'язків за домовленістю із власником чи уповноваженою ним особою в межах цивільно-правової угоди. При цьому статус матеріально відповідальної особи є не обов'язковим.

Особливості кваліфікації привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем за наявності кваліфікуючих ознак	Кваліфікуючими ознаками є такі: <ul style="list-style-type: none"> • привласнення, розтрата або заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем (ч. 2 ст. 191); • дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб (ч. 3 ст. 191); • дії, передбачені частинами першою, другою або третьою цієї статті, якщо вони вчинені у великих розмірах (ч. 4 ст. 191); • дії, передбачені частинами першою, другою, третьою або четвертою цієї статті, якщо вони вчинені в особливо великих розмірах або організованою групою (ч. 5 ст. 191)
---	---

Під **заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем** розуміється такий спосіб незаконного заволодіння майном, за якого службова особа зловживає наданими їй владними, організаційно-розпорядчими та (або) адміністративно-господарськими повноваженнями: дає незаконні вказівки матеріально відповідальним підлеглим про видачу майна, заволодіває майном шляхом підроблення документів, незаконного отримання премій, надбавок тощо. При цьому службова особа лише в тому випадку може бути суб'єктом злочину, передбаченого ст. 191 КК України, якщо привласнення, розтрата чи інше заволодіння чужим майном здійснюється **шляхом використання службових повноважень усупереч інтересам служби**, тобто зловживаючи ними.

Так, 26.03.2013 гр. З., обіймаючи посаду виконавчого директора ТОВ «АРКАР-ТРАНС», переслідуючи корисливі мотиви, спрямовані на розтрату чужого майна шляхом зловживання своїм службовим становищем, усупереч статуту ТОВ «АРКАР-ТРАНС», яким передбачалось, що рішення про відчуження (продаж, зняття з обліку для продажу) майна ухвалюється тільки на підставі рішення загальних зборів Товариства, умисно склав неправдивий офіційний документ, а саме наказ ТОВ «АРКАР-ТРАНС» № 7 від 26.03.2013 «Про визначення відповідальної особи за зняття з обліку транспортних засобів підприємства», в якому поставив підпис замість генерального директора Товариства гр. Т.

та в подальшому, згідно із заявою № 15175985 від 28.03.2013 надав вищезазначений наказ до ВРЕР № 1 УДАІ в Одеській області, що стало підставою для зняття з обліку для реалізації вантажного сідлового тягачу MAN TGA 18.510 A, 2001 року випуску, номер кузова (...), державний номер (...), який належав ТОВ «АРКАР-ТРАНС», що потягнуло за собою спричинення тяжких наслідків.

У подальшому гр. З. перегнав вказаний вантажний транспортний засіб до пункту розукомплектування, розташованого за адресою: м. Одеса, Тираспольське шосе, 22 «а», та передав для здійснення розукомплектування, отримавши грошові кошти в розмірі 6 000 доларів США. При цьому будь-яких угод чи актів щодо передачі або продажу транспортного засобу з боку Товариства не складалось.

Отримані грошові кошти, гр. З. в касу підприємства не передав, розпорядившись ними на власний розсуд, тим самим завдавши збитків, які станом на 28.03.2013 склали 220 636 грн.

Гр. З. визнано винним у вчиненні злочинів, передбачених ч. 2 ст. 366, ч. 4 ст. 191 КК України.

7. Кваліфікація умисного знищення або пошкодження майна (ст. 194 КК)

Загальні питання кваліфікації умисного знищення або пошкодження майна

Умисне знищення або пошкодження чужого майна, що заподіяло шкоду у великих розмірах (ч. 1 ст. 194)

Предметом злочину є рухоме або нерухоме майно у великому розмірі (на суму, яка у двісті п'ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян), яке є чужим для винної особи.

Знищення або пошкодження спеціальних видів майна, природних об'єктів у їх природному стані тощо не охоплюється ст. 194 КК та кваліфікується за іншими статтями КК України. Зокрема, знищення або пошкодження лісових масивів і зелених насаджень, незаконна вирубка лісу, умисне знищення або пошкодження територій, взятих під охорону держави, та об'єктів природно-заповідного фонду за наявності необхідних ознак складу злочину підлягає кваліфікації, відповідно, за ст. 245, 246 або 252 КК, пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів – за ст. 277 КК, умисне незаконне знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини чи їх частин – за ч. 2 ст. 298 КК України.

Діяння характеризується активною поведінкою та виражається у суспільно небезпечній дії, яка може набувати одного з двох альтернативних проявів (видів): привласнення або розтрата майна. **Суспільно небезпечний наслідок** полягає у заподіянні шкоди у

великих розмірах (на суму, яка у двісті п'ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян).

Знищення майна – такий механічний, термальний чи інший вплив на нього, в результаті якого воно повністю втрачає свої корисні властивості, обумовлені основним його цільовим призначенням. Знищене майно не може бути відновлене.

Під **пошкодженням майна** слід розуміти такий механічний, термальний чи інший вплив на нього, в результаті якого воно частково втрачає свої корисні властивості, обумовлені основним його цільовим призначенням. На відміну від знищеного, пошкоджене майно може підлягати відновленню.

Злочин, відповідальність за який передбачено ст. 194 КК України, є **закінченим з моменту** настання суспільно небезпечних наслідків у вигляді заподіяння шкоди у великих розмірах.

Особливості кваліфікації умисного знищення або пошкодження майна за наявності кваліфікуючих ознак

Кваліфікуючими ознаками є:

- те саме діяння, вчинене шляхом підпалу, вибуху чи іншим загальнонебезпечним способом, або заподіяло майнову шкоду в особливо великих розмірах, або спричинило загибель людей чи інші тяжкі наслідки (ч. 2 ст. 194)

Підпал – застосування до майна джерела відкритого вогню, внаслідок чого відбувається його займання та горіння (тління).

Вибух – миттєве вивільнення хімічної та/або теплової енергії вибухової речовини, поміщеної у вибуховий пристрій чи без такого, що супроводжується механічним (хвильовим, термальним) впливом на майно, в результаті чого відбувається його пошкодження чи знищення.

Інший загальнонебезпечний спосіб – це такий спосіб знищення чи пошкодження майна, за якого створюється небезпека для життя та здоров'я людей, а також загибелі чи пошкодження майна фізичних чи юридичних осіб. До такого способу, зокрема, може бути віднесене затоплення майна.

Під **загибеллю людей** слід розуміти загибель хоча б однієї людини.

Під **іншими тяжкими наслідками** можна розуміти заподіяння тяжкого тілесного ушкодження одній чи кільком особам або тілесного пошкодження середньої тяжкості двом чи більше особам, зрив господарського процесу, переривання на тривалий час транспортного сполучення тощо.

Перелік питань для самоконтролю

1. Що не може виступати предметом злочинів проти власності?
2. За якими ознаками предмета злочину необхідно здійснювати розмежування злочинів проти власності від злочинів проти довкілля, громадської безпеки, громадського порядку і моральності тощо?
3. За якими ознаками слід розмежовувати крадіжку та грабіж?
4. За якими ознаками слід розмежовувати грабіж і розбій?
5. За якими ознаками слід розмежовувати розбій і вимагання?
6. За якими ознаками слід розмежовувати крадіжку та шахрайство?
7. Яким є зміст кваліфікуючих ознак злочинів проти власності?
8. Привласнення майна, його відмінність від розтрати.
9. Які є способи незаконного впливу на потерпілого під час вимагання?

Список рекомендованої літератури

1. Антонюк Н. О. Кримінально-правова охорона власності : навч. посіб. / Н. О. Антонюк. – Львів : Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, 2012. – 514 с.
2. Гуня І. І. Насильницькі злочини проти власності / І. І. Гуня, В. М. Куц. – Алчевськ : СПД Бондаренко С. О., 2013. – 208 с.
3. Ємельянов В. П. Кваліфікація злочинів проти власності : навч. посіб. / В. П. Ємельянов. – Харків : Рубікон, 1996. – 112 с.
4. Кундеус В. Г. Поняття викрадення в кримінальному праві / В. Г. Кундеус // Право України. – 2002. – № 8. – С. 106–108.
5. Матышевский П. С. Преступления против собственности и смежные с ними преступления / П. С. Матышевский. – Киев : Юринком, 1996. – 240 с.
6. Савченко А. В. Кримінальна відповідальність за шахрайство в Україні та за кордоном: порівняльно-правове дослідження : монографія / А. В. Савченко, Ю. Л. Шуляк. – Київ : Інтерсервіс, 2013. – 216 с.
7. Про практику застосування судами окремих норм матеріального права щодо кваліфікації розбою, поєднаного з проникненням у приміщення : лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 29 січ. 2013 р. № 223-161/0/4-13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0161740-13>.
8. Про судову практику у справах про злочини проти власності : постанова Пленуму Верховного Суду України від 6 листоп. 2009 р. № 10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010700-09>.

ТЕМА 7

Кваліфікація злочинів у сфері господарської діяльності

1. Кваліфікація виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут піддроблених грошей, державних цінних паперів, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів (ст. 199 КК).
2. Кваліфікація контрабанди (ст. 201 КК).
3. Кваліфікація незаконного виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту піддає цінних товарів (ст. 204 КК).
4. Кваліфікація фіктивного підприємництва (ст. 205 КК).
5. Кваліфікація протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації (ст. 206-2 КК).
6. Кваліфікація легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом (ст. 209 КК).
7. Кваліфікація ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) (ст. 212 КК).
8. Кваліфікація шахрайства з фінансовими ресурсами (ст. 222 КК).
9. Кваліфікація умисного введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції (ст. 227 КК).

1. Кваліфікація виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут піддроблених грошей, державних цінних паперів, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів (ст. 199 КК)

Загальні питання кваліфікації виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання для продажу товарів, збуту або збут піддроблених грошей, державних цінних паперів, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів

Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту, а також збут незаконно виготовлених, одержаних чи піддроблених марок акцизного податку, голографічних захисних елементів, піддробленої національної валюти України у виді банкнот чи металеві монети, іноземної валюти, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї (ч. 1 ст. 199)

Під час відмежування виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання для продажу товарів, збуту або збут піддроблених грошей, державних

цінних паперів, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів (ст. 199 КК) від шахрайства (ст. 190 КК) треба виходити з того, що об'єктом цього злочину є кредитно-фінансова система, а об'єктом шахрайства – право власності на майно (кредитно-фінансовій системі шкода не заподіюється). Відповідно до положень постанови ПВСУ від 12.04.1996 № 6 «Про практику розгляду судами кримінальних справ про виготовлення або збут підроблених грошей чи цінних паперів» для вирішення питання про наявність чи відсутність у діях особи складу злочину, передбаченого ст. 199 КК, рекомендують враховувати такі об'єктивні й суб'єктивні критерії: художнє оформлення грошового знаку чи державного цінного паперу, яке передбачає певний ступінь завершеності зображення, тобто відповідного орнаменту та наявності основних реквізитів (портрет, барельєф, пам'ятник), та їх узгодженість зі словами й цифрами, які визначають номінал грошового знаку чи державного цінного папера; якість відтворення, що передбачає такий ступінь графічної та кольорової точності зображення, який дає винній особі підстави вважати можливим перебування виготовлених нею грошей чи державних цінних паперів в обігу. На думку вищої судової інстанції України, саме наявність цих ознак здатна забезпечити підробленим грошам, державним цінним паперам та білетам державної лотереї здатність перебувати в обігу й тим самим завдавати шкоди кредитно-фінансовій системі.

Підтвердженням цієї тези є те, що у п. 7 постанови ПВСУ передбачено, що у тих випадках, коли очевидна невідповідність грошового знаку чи державного цінного папера справжнім виключає їх участь у обігу, а інші обставини справи також свідчать про те, що умисел винної особи був спрямований лише на обман окремих громадян з метою заволодіння їх майном, такі дії мають кваліфікуватись як шахрайство. Із вищесказаного стає зрозумілим, що для відмежування фальшивомонетництва від шахрайства необхідно встановити, чи мають предмети підробки схожість за формою, розміром, кольором та іншими реквізитами зі справжніми, які перебувають в обігу, купюрами, монетами, державними цінними паперами та лотерейними білетами. У тих випадках, коли можна виявити явні відмінності між фальшивкою та оригіналом, які виключають їх перебування в грошовому обігу, а також за наявності інших обставин, які дають змогу встановити, що особа, яка збувала фальшивку, мала на меті обманути обмежену кількість осіб, – такі дії можуть бути кваліфіковані як шахрайство.

Обман як характеристика заволодіння чужим майном шляхом шахрайства може полягати у збуті підробленого грошового знаку в умовах, які ускладнюють виявлення підробки: у темну пору доби, в місцях, де перебувають люди, які мають вади зору або не знають чи

не зовсім знають, як розпізнавати фальшиві гроші; малолітні або особи у стані сильного алкогольного сп'яніння тощо; використовуючи обстановку, коли збут відбувається в умовах, що відвертає увагу потерпілого від визначення автентичності переданої купюри, розраховуючи на елементарну неухважність потерпілого. Якість виконання фальшивок може бути різною – від найпримітивнішої, коли фальшивка намальована фарбами чи кольоровими олівцями, до високоякісної, коли візуально виявити підробку неможливо. У судовій практиці не визнаються предметом злочину, передбаченого ст. 199 КК, купюри з наклеєним номіналом, написами, зображеннями, невідповідними сторонами, як такі що не мають істотної схожості з українською або іноземною валютою, що перебувають в обігу.

Відповідно до роз'яснень, що містяться у п. 8 постанови ПВСУ, у разі збуту іноземної валюти, в якій підроблено лише цифровий номінал купюри, дії особи, котра її збула, слід кваліфікувати як шахрайство. Збут примітивної підробки грошового знаку, державного цінного папера чи білета державної лотереї, які не мають подібності до справжніх за формою, розміром, кольором та основними реквізитами, здійснюваний з метою ввести в обіг потерпілу особу, кваліфікується як шахрайство.

Карагандинським обласним судом за фальшивомонетництво на 10 років позбавлення волі з конфіскацією майна був засуджений гр. М. Його було визнано винним у тому, що шляхом розшарування справжніх грошових знаків на дві частини з подальшим підклеюванням до відповідної товщини чистого паперу виготовив 6 односторонніх банкнот, 2 з яких збув під час гри в карти на ринку, отримавши здачу повноцінними грошима (через декілька днів під час спроби розмінати таким же шляхом третю банкноту гр. М. затримали). Абсолютно очевидно, що оскільки на банкнотах, виготовлених гр. М., зовсім відсутнє зображення однієї сторони грошового знаку, то вони навіть обмежений час не могли перебувати в грошовому обігу, а діяння, вчиненні гр. М., містять лише ознаки шахрайства.

Збут підроблених грошей, по суті, є окремим видом шахрайського обману щодо предмета. Метою такого злочину є заволодіння чужим майном. Але, оскільки цей вид шахрайського обману передбачено спеціальною нормою, загальна норма, що передбачає відповідальність за шахрайство, не повинна застосовуватись. У зв'язку з питанням, що розглядається, необхідно відзначити також і те, що поняттям «гроші» у ст. 199 КК охоплюється національна валюта нашої держави, яка є законним платіжним засобом на території України, та іноземна валюта, яка є законним платіжним засобом на території відповідної іноземної держави.

Предметом цього злочину вважаються також грошові знаки України чи іноземної держави, які були вилучені чи вилучаються з обігу, але підлягають обміну на ті грошові знаки, які перебувають

в обігу. Збут фальшивих золотих монет дореволюційної чеканки, а також грошових знаків, вилучених з обігу, які мають лише колекційну цінність (іноземні та радянські гроші, обіг яких припинено грошовими реформами), слід кваліфікувати як шахрайство, а виготовлення з метою збуту – як готування до шахрайства. Збут під виглядом грошей предметів, які лише частково нагадують грошові знаки, слід кваліфікувати як шахрайство, оскільки такі гроші не становлять небезпеки для грошового обігу в Україні. Якщо ж підроблення виконано настільки майстерно, що виявити його можна, лише уважно придивившись або за допомогою спеціальних приладів, у такому разі є виготовлення підроблених грошей, передбачене ст. 199 КК. У зв'язку з вищевикладеним можна виділити дві відмінні ознаки складів злочинів, передбачених ст. 199 і ст. 190 КК, – явна невідповідність фальшивої купюри справжній, що виключає можливість її перебування в грошовому обігу, та спрямованість умислу винного на обман, а не введення підробки в грошовий обіг.

Питання кваліфікації виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів з урахуванням кваліфікуючих ознак

Кваліфікуючими ознаками є такі:

- учинення злочину повторно або за попередньою змовою групою осіб чи у великому розмірі (ч. 2 ст. 199);
- дії, передбачені чч. 1 або 2 ст. 199, вчинені організованою групою чи в особливо великому розмірі (ч. 3 ст. 199)

Кваліфікуючі ознаки цього злочину підвищують суспільну небезпечність основного складу. Так, коли діяння, передбачені диспозицією ч. 1 ст. 199 КК, вчинюються повторно, то це характеризує насамперед особу злочинця. Це свідчить про небажання суб'єкта припиняти злочинну діяльність. Відповідно до ч. 1 ст. 32 КК повторністю злочинів визнається вчинення двох або більше злочинів, передбачених тією самою статтею або частиною статті Особливої частини цього Кодексу. Відповідно, неодноразове вчинення суб'єктом цього злочину за обов'язкової умови, що за попередні ці злочини особу не було звільнено від кримінальної відповідальності за підставами, встановленими законом, або якщо судимість за цей злочин не було погашено або знято.

Учинення злочину, передбаченого ч. 1 ст. 199 КК, за попередньою змовою групою осіб кваліфікується за частиною другою цієї статті у випадку, якщо його спільно вчинили декілька осіб (дві або більше), які заздалегідь, тобто до початку злочину, домовилися про спільне його вчинення. Для кваліфікації за ч. 2 ст. 199 КК не має значення факт розподілу ролей або їх відсутність.

Кваліфікація залежно від розміру предмету злочину також здійснюється за ч. 2 ст. 199 КК. Так, відповідно до примітки до ст. 199 КК – «Дії, передбачені цією статтею, вважаються вчиненими у **великому розмірі**, якщо сума підробки у двісті і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян» (щодо визначення розміру неоподаткованого мінімуму доходів громадян див. **Додаток А**).

Мінімальним розміром підробки, за яким настає відповідальність за ч. 2 ст. 199 КК за ознакою «великого розміру», є 160000 грн.

Що стосується кваліфікації залежно від особливо кваліфікуючих ознак, то першою є вчинення виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання для продажу товарів, збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів організованою групою. Згідно із ч. 3 ст. 28 КК «злочин визнається вчиненим організованою групою, якщо в його готуванні або вчиненні брали участь декілька осіб (три і більше), які попередньо зорганізувалися у стійке об'єднання для вчинення цього та іншого (інших) злочинів, об'єднаних єдиним планом з розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого всім учасникам групи». Відповідно, виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання для продажу товарів, збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів буде кваліфікуватися як учинене організованою групою, якщо в його готуванні або вчиненні брали участь декілька осіб (три і більше), які попередньо зорганізувалися у стійке об'єднання для вчинення цього та іншого (інших) злочинів, об'єднаних єдиним планом з розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого всім учасникам групи.

Підробка в **особливо великому розмірі** буде такою, якщо її сума у чотириста і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, а розміром підробки, за яким настає відповідальність за ч. 3 ст. 199 КК за ознакою «особливо великий розмір», є 320000 грн.

Розмежування із суміжними складами злочинів		
	ст. 190 КК («Шахрайство»)	ст. 199 КК («Виготовлення, зберігання, придбання ... піддроблених грошей, державних цінних паперів, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів»)
Предмет злочину	чуже майно, право на майно	піддроблені гроші, державні цінні папери, білети державної лотереї, марки акцизного податку чи голографічні захисні елементи
Діяння	незаконне заволодіння шляхом обману чи зловживанням довірою	виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну

2. Кваліфікація контрабанди (ст. 201 КК)

Загальні питання кваліфікації контрабанди	<i>Контрабанда, тобто переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї або боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї або бойових припасів до неї), частин вогнепальної нарізної зброї, а також спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації (ч. 1 ст. 201)</i>
---	--

Кваліфікація кримінально караного контрабанди здійснюється за ст. 201 КК. Контрабандою визнається переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї або боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї або бойових припасів до неї), частин вогнепальної нарізної зброї, а також спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації.

Обов'язковий елемент цього складу – **предмет** злочину. Таким предметом є: 1) культурні цінності; 2) отруйні, сильнодіючі, вибухові речовини; 3) радіоактивні матеріали; 4) зброя або боєприпаси (крім гладкоствольної мисливської зброї або бойових припасів до неї); 5) частини вогнепальної нарізної зброї; 6) спеціальні технічні засоби негласного отримання інформації.

Треба зазначити, що відповідно до закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності»

від 15.11.2011 № 4025-VI з диспозиції ст. 201 КК було виключено товари народного вжитку, а також стратегічно важливі сировинні товари, щодо яких законодавством встановлено відповідні правила вивезення за межі України. Це означило декриміналізацію так званої товарної контрабанди. Також не можуть бути предметом цього злочину речі, що ввозяться під час переселення громадян, та речі, що входять до складу спадщини.

На цей час за вчинення товарної контрабанди настає адміністративна відповідальність, визначена Митним кодексом України (далі – МК України). Так, ст. 351 МК України передбачає відповідальність за переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України поза митним контролем, тобто поза місцем розташування митного органу або поза часом здійснення митного оформлення, або з використанням незаконного звільнення від митного контролю внаслідок зловживання службовим становищем посадовими особами митного органу. Також передбачається відповідальність за переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю, тобто з використанням спеціально виготовлених сховищ (тайників) та інших засобів або способів, що ускладнюють виявлення таких товарів, або шляхом надання одним товарам вигляду інших, або з поданням митному органу як підстави для переміщення товарів піддроблених документів чи документів, одержаних незаконним шляхом, або таких, що містять неправдиві дані.

Так, Новоселицький районний суд Чернівецької області засудив іноземця, громадянина Республіки Болгарія за те, що він 04.01.2012 гр. Н., прямуючи із гр. Ш. Молдова в гр. Ш. Болгарія транзитом через Україну власним автомобілем марки «Мерседес Е290D», реєстраційний номерний знак (...), незаконно, в порушення вимог Закону України № 1068-XIV «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» від 21.09.1999, з приховуванням від митного контролю перемістив через митний кордон України в пункті пропуску «Мамалига» митного поста «Кельменці» Чернівецької обласної митниці, який розташований на українсько-молдавському кордоні на території Мамалигівської сільської ради Новоселицького району Чернівецької області, культурні цінності у вигляді 20 старовинних грошових банкнот, а саме «государственный кредитный билет номиналом 10 рублей» серії ББ 987472, зразка 1909 року; «государственный кредитный билет номиналом 10 рублей» серії ЛГ 789112 зразка 1909 року, «государственный кредитный билет номиналом 10 рублей» серії ЛЗ 706696, зразка 1909 року; «государственный кредитный билет номиналом 10 рублей» серії ЛН 771141 зразка 1909 року, «государственный кредитный билет номиналом 10 рублей» серії ЛС 34780, зразка 1909 року, «государственный кредитный билет номиналом 10 рублей» серії МБ 139209 зразка 1909 року, «государственный кредитный билет номиналом 25 рублей»

серії ГФ 113761 зразка 1909 року, «государственный кредитный билет номиналом 100 рублей» серії Иь 170493 зразка 1910 року, «государственный кредитный билет номиналом 100 рублей» серії ЕХ 058700, лівий край відірваний, «билет государственного Банка СССР номиналом один червонец» 811879 серії ЛК, зразка 1937 року, «билет государственного Банка СССР номиналом один червонец» 992347 серії ЦИ зразка 1937 року, грошовий знак «20 карбованців» 1647573 зразка 1942 року, грошові знаки «десять рублей» ЕВ 8108524, АА 4465131, ОЛ 1028013, ИЛ 7938540 зразка 1961 року, грошовий знак «три рубля» серії БЯ 8759495 зразка 1961 року, грошовий знак Румунії тії lei» серії D 1371 0523 зразка 1941 року, грошовий знак Румунії «Una mie lei» серії Z 2007 0052 зразка 1941 року, грошовий знак Румунії «Una mie lei» серії W 0475 0800 зразка 1941 року.

Інший приклад: у січні 2017 року, більш точна дата та час не встановлені, гр. Л. з метою незаконного збагачення шляхом, незаконного обігу отруйних речовин, у тому числі контрабандного їх переміщення через державний кордон України, вирішив здійснити незаконне придбання, перевезення, зберігання з метою збуту отруйних речовин, без відповідного на те дозволу. Реалізуючи свій злочинний умисел, спрямований на придбання, перевезення, зберігання з метою збуту отруйних речовин гр. Л. у січні 2017 року, перебуваючи біля будівлі підприємства «Амкор» по вул. залізничників у м. Дергачі Харківської області, незаконно придбав у не встановленої особи з метою подальшого збуту на території Російської Федерації 11 ємностей (каністр) із соляною кислотою об'ємом 5 л кожна, 12 ємностей (каністр) з азотною кислотою об'ємом 10 л кожна, 5 полімерних мішків з речовиною натрій карбонат масою 25 кг кожний, 2 полімерних мішки з речовиною натрій гідроксид (каустична сода) вагою 25 кг кожний, полімерний мішок з речовиною нікель сульфат (нікель сірчаноокислий) масою 20 кг, полімерний мішок з речовиною нікель хлорид масою 30 кг, металеву бочку з речовиною ангідрид хрому масою 25 кг, зазначені речовини згідно із висновком ТОВ «Харківський науковий центр військової екології» від 01.03.2017 № 14 належать до категорії отруйних речовин різного класу небезпеки.

Дії, спрямовані на незаконне переміщення товарів та стратегічно важливих сировинних товарів, щодо яких законодавством встановлено відповідні правила вивезення за межі України, є адміністративним правопорушенням, і відповідальність за них настає за ст. 351, 352 КУпАП.

Наступними визначальними для кваліфікації фактами є характер та спосіб учинення діяння, передбаченого ст. 201 КК, – це переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю.

Згідно з п. 4 пленуму ПВСУ від 03.06.2005 № 8 «Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил», під незаконним переміщенням предметів поза митним контролем (ст. 201 КК, ст. 351 МК) слід розуміти їх переміщення через митний

кордон України поза місцем розташування митного органу (тобто поза зонами митного контролю), або поза часом здійснення митного оформлення, або з використанням незаконного звільнення від митного контролю внаслідок зловживання посадовими особами митного органу своїм службовим становищем.

У п. 5 вказаної постанови зазначено, що незаконне переміщення предметів із приховуванням від митного контролю (ст. 201 КК, ст. 352 МК) – це їх переміщення через митний кордон України з використанням спеціально виготовлених сховищ (тайників) та інших засобів чи способів, що ускладнюють їх виявлення, або шляхом надання одним товарам вигляду інших, або з поданням митному органу як підстави для переміщення товарів підроблених документів чи одержаних незаконним шляхом або таких, що містять неправдиві дані.

Відповідно до п. 37 ст. 1 МК під спеціально виготовленим сховищем (тайником) треба розуміти сховище, виготовлене з метою незаконного переміщення товарів через митний кордон України, а також обладнані і пристосовані з цією ж метою конструктивні ємності та предмети, які попередньо піддавалися розбиранню, монтажу тощо. Використанням інших засобів чи способів, що ускладнюють виявлення предметів, можуть визнаватися, зокрема, приховування останніх у валізах, одязі, взутті, головному вбранні, речах особистого користування, на тілі або в організмі людини чи тварини, а також надання одним предметам вигляду інших (зміна їхніх зовнішніх ознак – форми та стану, упаковки, ярликів, етикеток тощо).

Умисне незаконне переміщення через митний кордон України без спеціального дозволу, який надається в установленому відповідними нормативними актами порядку, історичних і культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, радіоактивних або вибухових речовин, зброї та боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї та бойових припасів до неї) є контрабандою й тягне кримінальну відповідальність незалежно від способу переміщення, вартості чи розміру предмета цього злочину.

Юридичною підставою для переміщення предметів, описаних у диспозиції ст. 201 КК, через митний кордон є визначені нормативними актами документи, без яких неможливо одержати дозвіл митного органу на пропуск товарів через митний кордон. Це, зокрема, можуть бути митна декларація, контракт, коносамент, ліцензія, квота, товаросупровідні документи, дозвіл відповідних державних органів. У разі їх підроблення або незаконного одержання, переміщення предметів злочину через митний кордон України з їх використанням також слід визнавати кримінально каранною контрабандою.

Прикладом використання недостовірної інформації під час учинені контрабанди є така ситуація.

Так, гр. А. в квітні 2017 року, більш точний час досудовим розслідуванням не встановлено, діючи в порушення вимог вищевказаних нормативно-правових актів, переслідуючи мету незаконного переміщення через митний кордон України спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації та не маючи для цього відповідної ліцензії, перебуваючи за місцем свого проживання у (...), і використовуючи власний компютер, на Інтернет порталі «AliExpress» незаконно придбав в Китайській Народній Республіці (далі КНР) у невстановленої досудовим слідством особи 19 (дев'ятнадцять) GSM мікрофонів марки «Mini A8», які є спеціальними технічними засобами негласного отримання інформації. При цьому гр. А. в квітні 2017 року оплатив вартість цих пристроїв у невстановлений слідством спосіб.

Знаючи, що міжнародні поштові відправлення в разі надходження до України проходять митне оформлення, гр. А. з метою приховування від митного контролю незаконно переміщених в Україну спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації під час замовленні таких пристроїв повідомив продавця в Китайській Народній Республіці, що у наклеєних на бандеролях митних деклараціях форми CN 22, на підставі яких здійснюється їх митне оформлення, треба вказати інформацію «Локатор».

Якщо товари ввозяться в режимі тимчасового ввезення або під виглядом транзиту через територію України, але з метою їх реалізації в Україні, вчинене слід кваліфікувати як контрабанду або порушення митних правил. Але не можна розглядати як контрабанду дії особи, яка, здійснюючи транзитне перевезення товарів через територію України, надала митним органам супровідні документи з відомостями, що не відповідають дійсності, без умислу порушити митні правила, передбачені чинним законодавством України.

Під час розгляду справ про контрабанду судам слід мати на увазі, що цей злочин вважається **закінченим з моменту** незаконного переміщення предметів контрабанди через митний кордон України. Тобто, злочин має формальний склад.

Відповідно до п. 8 постанови ПВСУ, замах на контрабанду вважається таким, якщо її предмети виявлено до переміщення через митний кордон України (під час огляду чи переогляду товарів, транспортних засобів, ручної поклажі, багажу або особистого огляду тощо).

Добровільна відмова від вчинення контрабанди чи порушення митних правил є можливою до моменту прийняття митним органом митної декларації.

Контрабанда – злочин, що має виключно умисну форму вини. Тому обов'язковим є доведення умислу особи на вчинення контрабанди й усвідомлення нею цього факту.

<p>Особливості кваліфікації контрабанди за наявності кваліфікуючих ознак</p>	<p>Кваліфікуючими ознаками є такі:</p> <ul style="list-style-type: none"> • контрабанда, вчинена за попередньою змовою групою осіб; • контрабанда, вчинена особою, раніше судимою за злочин, передбачений цією статтею; • контрабанда, вчинена службовою особою з використанням службового становища (ч. 2 ст. 201)
---	--

Окремі питання кваліфікації контрабанди за наявності кваліфікуючих ознак відзначено у роз'ясненнях Пленуму Верховного Суду України в постанові від 03.06.2005 № 8 «Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил». Постановою ПВСУ роз'яснено таке.

1. Контрабанда вважається вчиненою за попередньою змовою групою осіб (ч. 2 ст. 201 КК) тоді, коли в її здійсненні брали участь декілька осіб (дві і більше), які заздалегідь, тобто до початку злочину, домовилися про спільне її вчинення. Кожна з таких осіб незалежно від того, яку роль вона виконувала, несе відповідальність за ч. 2 ст. 201 КК як співвиконавець. У разі, коли особа вчинила контрабанду у співучасті з організатором, підбурювачем, чи пособником, зазначена кваліфікуюча ознака відсутня.

2. Раніше судимою за злочин, склад якого передбачено ст. 201 КК, слід вважати особу, яка вже засуджувалася за ч. 1 чи ч. 2 цієї статті, за умов, що вирок за попередній злочин набрав законної сили до вчинення повторного та що судимість за попередній злочин не погашена й не знята.

3. Учинення контрабанди службовою особою з використанням свого службового становища слід кваліфікувати за сукупністю злочинів – за ч. 1 або ч. 2 ст. 201 і тією статтею КК, якою передбачено відповідальність за вчинений службовий злочин (наприклад, зловживання владою або службовим становищем – ст. 364 КК).

Особливості кваліфікації за сукупності злочинів. У випадках, коли вчинення контрабанди пов'язане з підробленням документів, печаток, штампів та бланків або з використанням підроблених документів, вчинене також слід кваліфікувати за сукупністю злочинів – за ч. 1 чи ч. 2 ст. 201 та відповідною частиною ст. 358 КК.

Якщо контрабанда була вчинена з метою ухилитися від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів, необхідних для переміщення товарів через митний кордон України, вчинене слід кваліфікувати за ч. 1 чи ч. 2 ст. 201 КК і за наявності для того підстав – за відповідною частиною ст. 212 КК.

Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів утворює спеціальний склад злочину, відповідальність за який настає за ст. 305 КК.

3. Кваліфікація незаконного виготовлення, зберігання, збуту або транспортування з метою збуту підакцизних товарів (ст. 204 КК).

Загальні питання кваліфікації незаконного виготовлення, зберігання, збуту або транспортування з метою збуту підакцизних товарів	Незаконне придбання з метою збуту або зберігання з цією метою, а також збут чи транспортування з метою збуту незаконно виготовлених алкогольних напоїв, тютюнових виробів або інших підакцизних товарів (ч. 1 ст. 204)
---	--

Цей склад злочину передбачає відповідальність за незаконне придбання з метою збуту або зберігання з цією метою, а також збут чи транспортування з метою збуту незаконно виготовлених алкогольних напоїв, тютюнових виробів або інших підакцизних товарів.

Предметом цього злочину є незаконно виготовлені: 1) алкогольні напої; 2) тютюнові вироби; 3) інші підакцизні товари, тобто товари, до ціни яких згідно з чинним законодавством включається акцизний збір. Підакцизними товарами (продукцією), згідно з підпунктом 14.1.145 Податкового кодексу України визнаються товари за кодами згідно з УКТ ЗЕД, на які цим Кодексом встановлено ставки акцизного податку.

Перелік підакцизних товарів визначено законом України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів» та Податковим кодексом України.

До інших підакцизних товарів (крім алкогольних напоїв і тютюнових виробів), про які йдеться у диспозиції ст. 204 КК, належать такі: спирт етиловий, транспортні засоби, дистилати, спеціальні та моторні бензини, газ, пиво солодове. Перелік підакцизних товарів, визначених названими законами, є вичерпним і розширеному тлумаченню не підлягає.

Кваліфікація незаконного виготовлення, зберігання, збуту або транспортування з метою збуту підакцизних товарів здійснюється головним чином основному завдяки об'єктивній стороні. Так, незаконно виготовленими слід вважати зазначені у ст. 204 КК товари, виготовлені: 1) особою, яка не зареєстрована як суб'єкт підприємництва, незалежно від того, чи підлягає діяльність з їх виготовлення ліцензуванню; 2) суб'єктом підприємницької чи господарської діяльності без одержання ліцензії, якщо їх виготовлення підлягає ліцензуванню.

Придбання, зберігання й транспортування незаконно виготовлених алкогольних напоїв чи тютюнових виробів з метою їх збуту та сам збут особою, яка не має ліцензії на оптову чи роздрібну торгівлю

ними, слід кваліфікувати за ч. 1 ст. 204 КК. Ті самі дії, вчинені без ліцензії щодо алкогольних напоїв, виготовлених на основі етилового спирту шляхом його розбавлення водою, також тягнуть відповідальність за ст. 204 КК.

Виготовлення, придбання, зберігання й транспортування з метою збуту і збут самогону та інших міцних спиртних напоїв домашнього виробництва слід кваліфікувати як адміністративне правопорушення.

Прикладом незаконного виготовлення, зберігання, збуту або транспортування з метою збуту підакцизних товарів є вирок Коломийського міськрайонного суду Івано-Франківської області.

Так, 24.09.2009 підсудна гр. В. купила 20 л спирту у нестановленої слідством особи на продовольчому ринку в м. Коломия з метою незаконного виготовлення алкогольних напоїв та їх подальшого збуту, який зберігала в себе в господарстві по вул. Січових Стрільців, 52 в с. Воскресинці Коломийського району, розбавляла куплений спирт водою, розливала у скляні та пластикові пляшки з метою подальшого збуту та збувала такі алкогольні напої.

Не маючи ліцензії на продаж алкогольних напоїв і знаючи, що виготовлені нею алкогольні напої є незаконно виготовленими, підсудна гр. В. протягом вересня місяця 2009 року збувала їх особам, що до неї зверталися по ціні 14 грн за 1 л 24.09.2009 підсудна гр. В. за місцем свого проживання в (...) продала гр. О. пластикову пляшку ємністю 1 л за 14 грн незаконно виготовленого нею алкогольного напою, і цього ж числа за місцем проживання працівниками ВПМ Коломийської ОДПІ у підсудної гр. В. під час проведення огляду виявлено й вилучено дві пластикові каністри синього кольору ємністю по 25 л кожна, поліетиленову пляшку ємністю 1,5 л рідини з різким запахом спирту, а всього вилучено 51,5 л такої рідини.

Некваліфікований злочин має формальний склад, що обумовлює момент закінчення злочину. Таким **моментом може бути:**

1) незаконне придбання з метою збуту незаконно виготовлених алкогольних напоїв, тютюнових виробів або інших підакцизних товарів; 2) зберігання з цією метою незаконно виготовлених алкогольних напоїв, тютюнових виробів або інших підакцизних товарів; 3) збут незаконно виготовлених алкогольних напоїв, тютюнових виробів або інших підакцизних товарів; 4) транспортування з метою збуту незаконно виготовлених алкогольних напоїв, тютюнових виробів або інших підакцизних товарів.

Визначальним для кваліфікації є мета вчинення описаних у диспозиції ст. 204 КК – подальший збут підакцизних товарів. Без установлення такої мети настає лише адміністративна відповідальність.

<p>Особливості кваліфікації незаконного виготовлення, зберігання, збуту або транспортування з метою збуту підакцизних товарів за наявності кваліфікуючих ознак</p>	<p>Кваліфікуючими ознаками є такі:</p> <ul style="list-style-type: none"> • незаконне виготовлення алкогольних напоїв, тютюнових виробів або інших підакцизних товарів, шляхом відкриття підпільних цехів або з використанням обладнання, що забезпечує масове виробництво таких товарів, або вчинене особою, яка раніше була засуджена за цією статтею (ч. 2 ст. 204); • незаконне виготовлення товарів, зазначених у частинах першій або другій цієї статті, з недоброякісної сировини (матеріалів), що становлять загрозу для життя і здоров'я людей, а так само незаконний збут таких товарів, що призвело до отруєння людей чи інших тяжких наслідків (ч. 3 ст. 204)
---	---

Як зазначається у судовій практиці, злочин, передбачений ч. 2 ст. 204 КК, є закінченим з моменту незаконного виготовлення будь-якої кількості підакцизних товарів. Дії особи, спрямовані на відкриття (створення) підпільного цеху для незаконного виготовлення таких товарів, а так само придбання для їх виготовлення обладнання, за допомогою якого можна забезпечити їх масове виробництво, повинні кваліфікуватись як готування до вчинення зазначеного злочину.

Раніше судимою за злочин, склад якого передбачено ст. 204 КК, слід вважати особу, яка вже засуджувалася за ч. 1 чи ч. 2 цієї статті за умов, що вирок за попередній злочин набрав законної сили до вчинення повторного та що судимість за попередній злочин не погашено й не знято.

Під недоброякісною сировиною (матеріалами), про яку йдеться в ч. 3 ст. 204 КК, слід розуміти предмети праці та природні компоненти, що підлягають переробці під час виготовлення (виробництва) підакцизних товарів, але не відповідають установленим для них стандартам, нормам і технічним умовам.

Незаконно виготовленими з недоброякісної сировини (матеріалів) підакцизними товарами, що становлять загрозу для життя і здоров'я людей, слід вважати такі, вживання, користування чи використання яких створює реальну загрозу для життя та здоров'я споживачів (можливість отруєння, радіоактивного опромінення тощо). Під іншими тяжкими наслідками (ч. 3 ст. 204 КК, треба розуміти знищення чи пошкодження майна, тварин, флори, фауни, повітря, ґрунту, вод, чим заподіяно шкоду у великих чи особливо великих розмірах.

Особливості кваліфікації за сукупності злочинів.

Кожна частина ст. 204 КК передбачає самостійний склад злочину, тому за наявності підстав дії винної особи мають кваліфікуватись за сукупністю цих злочинів.

Учинення передбачених ст. 204 КК дій під прикриттям легального створеного чи придбаного суб'єкта підприємницької діяльності –

юридичної особи потребує додаткової кваліфікації за ст. 205 КК (за наявності в діях особи складу цього злочину).

Дії, передбачені ст. 204 КК, поєднані з легалізацією (відмиванням) грошових коштів та іншого майна, здобутих злочинним шляхом, за наявності підстав мають кваліфікуватись за відповідними частинами ст. 204 та 209 КК.

Незаконне виготовлення алкогольних напоїв або тютюнових виробів, поєднане з використанням незаконно виготовлених, одержаних чи підроблених марок акцизного збору або незаконним використанням чужого знака для товарів чи послуг, фірмового (зареєстрованого) найменування та маркування товару, додатково кваліфікується за ст. 216 чи ст. 229 КК.

Виготовлення із доброякісної сировини (матеріалів) недоброякісних (фальсифікованих) підакцизних товарів (продукції) та їх реалізація, в тому числі випуск на товарний ринок, кваліфікуються за ст. 227 КК за умови, що при цьому було одержано дохід у великому розмірі. Якщо ж уживання або використання таких товарів (продукції) спричинило шкоду здоров'ю споживачів чи їх смерть, дії винних необхідно додатково кваліфікувати як злочин проти здоров'я або життя (умисний чи необережний) – ст. 115, 119, 121, 122, 125, 128 КК.

4. Кваліфікація фіктивного підприємництва (ст. 205 КК)

<p>Загальні питання кваліфікації фіктивного підприємництва</p>	<p>Фіктивне підприємництво, тобто створення або придбання суб'єктів підприємницької діяльності (юридичних осіб) з метою прикриття незаконної діяльності або здійснення видів діяльності, щодо яких є заборона (ч. 1 ст. 205)</p>
---	--

Статтею 205 КК передбачено відповідальність за фіктивне підприємництво, тобто створення або придбання суб'єктів підприємницької діяльності (юридичних осіб) з метою прикриття незаконної діяльності або здійснення видів діяльності, щодо яких є заборона.

Під незаконною діяльністю, про яку йдеться у ст. 205 КК, слід розуміти такі види діяльності, які особа або не має права здійснювати взагалі, або ж, маючи право на це за певних умов чи з дотриманням певного порядку, здійснює їх з порушенням.

На наявність мети – прикриття незаконної підприємницької діяльності або здійснення її видів, щодо яких є заборона (фіктивного підприємництва), – може вказувати використання викрадених, знайдених, підроблених, позичених паспортів або тих, що належали померлим громадянам, а також документів осіб, які дали згоду зареєструвати юридичну особу на своє ім'я. Використання при цьому

підроблених документів або їх підроблення мають додатково кваліфікуватися за ст. 358 чи ст. 366 КК.

Цей злочин вважається **закінченим з моменту** державної реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності (юридичної особи) або набуття права власності на нього. Таким чином, цей злочин треба вважати злочином з формальним складом.

Так, зокрема, у липні 2015 року гр. Б., перебуваючи в районі пляжу «Ланжерон» в м. Одесі, погодився на пропозицію від невстановленої особи на ім'я гр. С., матеріали щодо якого виділено в окреме кримінальне провадження № 2201716000000061, за грошову винагороду надати оригінал свого паспорту серії (...) та ідентифікаційного коду платника податків (...) для переоформлення на нього за грошову винагороду в розмірі 1000 грн ТОВ «Андромеда груп» ЄДРПОУ 39108831 з метою прикриття незаконної діяльності з конвертації безготівкових коштів у готівку, хоча усвідомлював, що приймати участь у фінансово-господарській діяльності підприємства він не буде, а зазначене підприємство буде використовуватись іншими особами від його імені, з метою прикриття незаконної діяльності з конвертації безготівкових коштів у готівку та проведення інших незаконних фінансово-господарських операцій, спрямованих на порушення Бюджетного кодексу України та системи оподаткування України.

Суб'єктами злочину, передбаченого ст. 205 КК, можуть бути громадяни України, особи без громадянства, іноземці (як службові особи, так і неслужбові), які з визначеною в цій статті метою вчинили дії, спрямовані на створення (заснування чи реєстрацію) або придбання суб'єкта підприємницької діяльності.

Цей злочин має умисну форму вини. Дії осіб, на ім'я яких за їхньою згодою зареєстровано суб'єкт підприємництва з метою, зазначеною в ст. 205 КК, мають кваліфікуватись як пособництво фіктивному підприємництву, а в разі, коли їх діями здійснено легалізацію (державну реєстрацію) суб'єкта підприємництва (підписання та нотаріальне посвідчення установчих документів, призначення на посаду керівника підприємства тощо), – як виконавство цього злочину.

Особливості кваліфікації фіктивного підприємництва за наявності кваліфікуючих ознак

Кваліфікуючою ознакою є така:

- ті самі дії, якщо вони вчинені повторно або заподіяли велику матеріальну шкоду державі, банкові, кредитним установам, іншим юридичним особам або громадянам (ч. 2 ст. 205)

Відповідно до ч. 1 ст. 32 КК **повторністю злочинів** визнається вчинення двох або більше злочинів, передбачених тією самою статтею або частиною статті Особливої частини цього Кодексу. Так, повторністю у нашому випадку є вчинення двох або більше злочинів, передбачених ст. 205 КК.

Треба мати на увазі, що відповідальність за ч. 2 ст. 205 КК за ознакою заподіяння великої матеріальної шкоди настає лише у разі заподіяння такої шкоди внаслідок створення чи придбання суб'єкта підприємницької діяльності. Згідно з приміткою до ст. 205 КК матеріальна шкода, заподіяна фізичним особам, вважається великою, якщо вона у двісті й більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, а матеріальна шкода, заподіяна державі або юридичним особам, вважається великою, якщо вона у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Особливості кваліфікації за сукупності злочинів. У разі, коли створений чи придбаний суб'єкт підприємницької діяльності розпочав незаконну діяльність, що містить ознаки ще й іншого злочину, дії винної особи слід кваліфікувати за сукупністю злочинів – за ст. 205 КК і тією статтею КК, якою передбачено відповідальність за здійснення незаконної діяльності.

Якщо під час створення чи придбання такого суб'єкта винна особа мала на меті не тільки прикриття незаконної діяльності або здійснення видів діяльності, щодо яких є заборона, а й незаконне одержання кредитів і привласнення одержаних коштів чи їх використання не за цільовим призначенням, її дії слід додатково кваліфікувати і як готування до вчинення злочину, передбаченого відповідними частинами ст. 190 чи ст. 222 КК.

Коли такі дії поєднуються з подальшим фіктивним банкрутством чи доведенням до банкрутства, їх також необхідно кваліфікувати за сукупністю злочинів, передбачених відповідною частиною ст. 205 КК та ст. 219 КК.

5. Кваліфікація протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації (ст. 206-2 КК)

Загальні питання кваліфікації протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації	<i>Протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації, у тому числі частками, акціями, паями їх засновників, учасників, акціонерів, членів, шляхом вчинення правочинів з використанням підроблених або викрадених документів, печаток, штампів підприємства, установи, організації (ч. 1 ст. 206-2)</i>
---	---

Ст. 206-2 КК передбачено відповідальність за протиправне заволодіння майном підприємства, установи чи організації, у тому числі частками, акціями, паями їх засновників, учасників, акціонерів, членів, шляхом учинення правочинів з використанням підроблених або викрадених документів, печаток, штампів підприємства, установи чи організації. Цей злочин у народі називається «рейдерством».

Особливістю цього складу є те, що діяння, описані у диспозиції ст. 206-2 КК, заподіюють шкоду саме відносинам у сфері здійснення законної господарської діяльності. Саме цим цей злочин відрізняється від злочинів проти власності. Особа, вчиняючи посягання на власність, бажає заволодіти чужим майном у певний спосіб. У випадку ж протиправного заволодіння майном підприємства, установи чи організації, у тому числі частками, акціями, паями їх засновників, учасників, акціонерів або членів, шляхом вчинення правочинів з використанням підроблених або викрадених документів, печаток, штампів підприємства, установи чи організації, винний чи винні мають на меті заволодіти майном суб'єкта підприємницької діяльності задля подальшого отримання прибутків від діяльності захопленого підприємства, установи чи організації.

Злочин має формальний склад. У цьому випадку він буде вважатися **завершеним з моменту** протиправного заволодіння майном підприємства, установи чи організації, у тому числі частками, акціями, паями їх засновників, учасників, акціонерів або членів, шляхом вчинення правочинів з використанням підроблених або викрадених документів, печаток, штампів підприємства, установи чи організації. При цьому не мають значення подальші наслідки цього діяння. Суспільну небезпеку становить саме факт протиправного заволодіння правостановлюючими документами та активами юридичної особи.

Обов'язковим для здійснення правильної кваліфікації є встановлення способу заволодіння майном підприємства, установи чи організації, у тому числі частками, акціями або паями їх засновників, учасників, акціонерів чи членів. Таким способом є вчинення правочинів з використанням підроблених або викрадених документів, печаток або штампів підприємства, установи чи організації.

Цей злочин складається з двох самостійних діянь: протиправне заволодіння майном підприємства, установи чи організації, у тому числі частками, акціями або паями їх засновників, учасників, акціонерів чи членів, та підроблення або викрадення документів, печаток, штампів підприємства, установи чи організації. У цьому випадку ми маємо одиничний складений злочин. Тому такі діяння у своїй сукупності повинні кваліфікуватися за ст. 206-2 КК.

Якщо є підроблення або факт викрадення документів, печаток або штампів підприємства, установи чи організації для подальшого вчинення правочинів задля протиправного заволодіння майном підприємства, установи чи організації, у тому числі частками, акціями або паями їх засновників, учасників, акціонерів чи членів, але які були викриті правоохоронними органами, то такі дії кваліфікуються як готування до злочину, передбаченого ст. 206-2 КК.

Коли особа після вчинення підроблення або викрадення документів, печаток або штампів підприємства, установи чи організації добровільно відмовляється від подальшого заволодіння майном підприємства, установи чи організації, у тому числі частками, акціями або паями їх засновників, учасників, акціонерів чи членів, то такі дії відповідно до ст. 17 КК підпадають під ознаки добровільної відмови й у кримінально-правовий спосіб не переслідуються.

Особливості кваліфікації протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації за наявності кваліфікуючих ознак

Кваліфікуючими ознаками є такі:

- учинення злочину повторно або за попередньою змовою групою осіб, або з погрозою вбивством чи заподіянням тяжких тілесних ушкоджень, або поєднані з насильством, що не є небезпечним для життя і здоров'я, або з пошкодженнями чи знищенням майна (ч. 2 ст. 206-2);
- учинення злочину службовою особою з використанням службового становища або якщо вони заподіяли велику шкоду чи спричинили інші тяжкі наслідки (ч. 3 ст. 206-2)

Учинення злочину **повторно** означає вчинення двох або більше злочинів, передбачених ст. 206-2 КК.

Учинення злочину **за попередньою змовою групою осіб** означає його спільне вчинення декількома особами (двома або більше), які заздалегідь, тобто до початку вчинення злочину, домовилися про спільне його вчинення.

Погроза може бути виражена різними засобами: усно, письмово, за допомогою жестів, міміки, демонстрації зброї тощо. Погроза повинна бути реальною, тобто сприйматися потерпілим як така, що може здійснитися. Реальність погрози встановлюється в кожному окремому випадку з урахуванням конкретних фактичних обставин.

Під час вирішення цього питання слід урахувувати як суб'єктивний критерій (сприйняття погрози потерпілим), так і об'єктивний (спосіб та інтенсивність її вираження, особа винного, характер стосунків між ним і потерпілим тощо). Для визнання погрози вбивством реальною необхідно встановити, що винний вчинив такі дії, які давали потерпілому підстави побоюватися її здійснення, і що поведінка винного та його стосунки з потерпілим об'єктивно свідчили про реальність погрози.

Погроза може бути висловлена як безпосередньо потерпілому, так і через третіх осіб. Необхідною умовою є те, щоб вона була звернена до конкретної особи. Погрожувати вбивством можуть як особі, якій адресовано погрозу, так і близьким їй особам.

Під **насильством, що не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого**, слід розуміти умисне заподіяння легкого тілесного ушкодження, що не спричинило короткочасного розладу здоров'я або незначної втрати працездатності, а також вчинення інших

насильницьких дій (завдання удару, побоїв, незаконне позбавлення волі) за умови, що вони не були небезпечними для життя чи здоров'я в момент заподіяння (п. 5 постанови ПВСУ «Про судову практику у справах про злочини проти власності» від 06.11.2009 № 10).

У контексті ст. 206-2 КК матеріальна шкода вважається **великою**, якщо вона у п'ятсот і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Розмежування із суміжними складами злочинів		
	статті 185, 186, 190, 191 КК	ст. 206-2 («Протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації»)
Спо-сіб	таємний, відкритий, насильницький, обман чи зловживання довірою, використання службового становища	вчинення правочинів з використанням підроблених або викрадених документів, печаток, штампів підприємства, установи, організації
Мета	користь, заволодіння саме майном потерпілого	заволодіння документами та активами юридичної особи для подальшого отримання прибутку

6. Кваліфікація легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом (ст. 209 КК)

Загальні питання кваліфікації легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом	<i>Вчинення фінансової операції чи правочину з коштами або іншим майном, одержаними внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів, а також вчинення дій, спрямованих на приховання чи маскуванню незаконного походження таких коштів або іншого майна чи володіння ними, прав на такі кошти або майно, джерела їх походження, місцезнаходження, переміщення, зміну їх форми (перетворення), а так само набуття, володіння або використання коштів чи іншого майна, одержаних внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів (ч. 1 ст. 209)</i>
--	---

Ст. 209 КК передбачає відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, тобто вчинення фінансової операції чи правочину з коштами або іншим майном, одержаними внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів, а також вчинення дій, спрямованих на приховання чи маскуванню незаконного

походження таких коштів або іншого майна чи володіння ними, прав на такі кошти або майно, джерела їх походження, місцезнаходження, переміщення, зміну їх форми (перетворення), а так само набуття, володіння або використання коштів чи іншого майна, одержаних внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів.

Обов'язковою умовою, за якої настає відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, є одержання таких доходів унаслідок вчинення визначеного у п. 1 примітки до ст. 209 КК суспільно небезпечного протиправного діяння (далі – предикатне діяння). Так, суспільно небезпечним протиправним діянням, що передувало легалізації (відмиванню) доходів, відповідно до цієї статті є діяння: 1) за яке Кримінальним кодексом України передбачено основне покарання у вигляді позбавлення волі або штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; 2) діяння, вчинене за межами України, якщо воно визнається суспільно небезпечним протиправним діянням, що передувало легалізації (відмиванню) доходів, за кримінальним законом держави, де воно було вчинене, і є злочином за КК та унаслідок вчинення якого незаконно одержано доходи.

Кримінальна відповідальність за ст. 209 КК не виключається й у тих випадках, коли особа, котра вчинила предикатне діяння, була звільнена від кримінальної відповідальності у встановленому законом порядку (у зв'язку із закінченням строків давності, застосуванням амністії тощо) або не притягувалася до такої відповідальності (наприклад, у зв'язку зі смертю), а одержані внаслідок зазначеного діяння кошти або інше майно стали предметом легалізації.

Не можуть визнаватися предикатними діяннями злочини, відповідальність за які передбачено ст. 212 КК, незалежно від того, за якою частиною цих статей вони були кваліфіковані та яке покарання встановлено за їх вчинення.

Кримінальна відповідальність за ч. 1 ст. 209 КК настає у разі вчинення хоча б однієї з таких дій, що передували легалізації (відмиванню) доходів:

1) фінансової операції з коштами або іншим майном, одержаними внаслідок вчинення предикатного діяння, чи укладення угоди щодо них;

2) дій, спрямованих на приховання чи маскуванню: а) незаконного походження таких коштів або іншого майна; б) володіння ними; в) прав на такі кошти або майно; г) джерела їх походження; д) місцезнаходження; е) переміщення;

3) набуття, володіння або використання таких коштів чи іншого майна.

Відповідальність за зазначені дії настає лише у разі, коли кошти або інше майно, що є предметом легалізації, були одержані внаслідок учинення предикатного діяння, (передбаченого п. 1 примітки до ст. 209 КК, яке передувало легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і ці дії були вчинені умисно з метою надання правомірному вигляду володінню, використанню та розпорядженню такими коштами або майном, їх набуттю чи для приховання джерел їх походження.

Місце одержання коштів або іншого майна внаслідок учинення предикатного діяння (злочину) – на території України чи поза її межами – значення не має, оскільки вони можуть бути легалізовані як в Україні, так і за кордоном. Тому під час кримінально-правового оцінювання як предикатного діяння, так і легалізації доходів, мають ураховуватися положення статей 6-8 КК про дію кримінального закону в просторі.

Під доходами, зазначеними у ст. 209 КК, відповідно до п. 16 ч. 1 ст. 1 закону України від 14.10.2014 № 1702-VII «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (далі – Закон № 1702-VII) слід розуміти будь-яку вигоду, одержану внаслідок учинення суспільно небезпечного діяння, що передує легалізації (відмиванню) доходів, яка може складатися з рухомого чи нерухомого майна, майнових та немайнових прав незалежно від їх вартості.

До легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, відповідно до ст. 4 Закону № 1702-VII та диспозиції ч. 1 ст. 209 КК слід розуміти будь-які дії, пов'язані із вчиненням фінансової операції чи правочину з активами, одержаними внаслідок вчинення злочину, а також учиненням дій, спрямованих на приховання чи маскуванню незаконного походження таких активів чи володіння ними, прав на такі активи, джерел їх походження, місцезнаходження, переміщення, зміну їх форми (перетворення), а так само набуттям, володінням або використанням активів, одержаних унаслідок учинення злочину.

Під учиненням фінансової операції з коштами, одержаними внаслідок учинення предикатного діяння, слід розуміти вчинення будь-якої фінансової операції, пов'язаної зі здійсненням або забезпеченням здійснення платежу за допомогою суб'єкта первинного фінансового моніторингу.

Здійснення правочину щодо коштів або іншого майна, одержаних внаслідок вчинення предикатного діяння, – це вчинення щодо них будь-яких правочинів, тобто дій, спрямованих на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків (ст. 202 Цивільного кодексу України, у визначеному цим Кодексом порядку незалежно

від їх виду – як дво- або багатосторонніх (які іменуються договорами), так і односторонніх.

За змістом ст. 209 КК відповідальність настає й у тих випадках, коли винна особа вчиняє лише одну фінансову операцію з одержаними внаслідок учинення предикатного діяння коштами або майном чи укладає хоча б одну угоду щодо них.

Під діями, спрямованими на приховання чи маскуванню незаконного походження коштів або іншого майна, одержаних унаслідок вчинення предикатного діяння, чи володіння ними, а так само правами на них, джерела їх походження, місцезнаходження та переміщення, слід розуміти будь-які дії особи, за допомогою яких маскується чи приховується факт одержання таких коштів або іншого майна, що передувало легалізації (відмиванню) цих доходів, вчинені як особою, котра одержала ці кошти або майно таким шляхом, так і будь-якою іншою особою.

Ці дії можуть бути спрямовані на таке: 1) зміну правового статусу коштів або іншого майна шляхом підроблення документів, що засвідчують право власності; 2) отримання фіктивних документів на придбання майна; 3) учинення цивільно-правових угод (удавана купівля у комісійному магазині, ломбарді тощо); 4) оформлення права власності на підставних осіб; 5) укладення фіктивних угод про надання кредитів або різноманітних послуг – юридичних, аудиторських та ін.; 6) внесення коштів на банківські рахунки юридичних і фізичних осіб, у тому числі в офшорних зонах; 7) переміщення коштів з одного рахунку на інший за умови, що всі зазначені дії не були способом учинення предикатного діяння (абз. 2 п. 8 постанови ПВСУ № 5 від 15.04.2005).

Під **набуттям коштів чи іншого майна**, одержаних внаслідок учинення предикатного діяння, та володінням ними треба розуміти, відповідно, одержання їх у фактичне володіння або перебування їх у господарському віданні за недійсними правочинами (якими одержанню таких коштів чи майна або володінню ними надано правомірний вигляд і тим самим нібито легального статусу їм самим), тобто набуття особою права власності (володіння) на такі кошти чи майно з усвідомленням нею, що вони одержані іншими особами злочинним шляхом.

Використання коштів або іншого майна, одержаних унаслідок учинення предикатного діяння, – це таке їх використання чи розпорядження ними, яке може бути й не пов'язане зі вчиненням фінансової операції чи укладенням угоди щодо них, оскільки такі дії названо в диспозиції ч. 1 ст. 209 КК як самостійні способи вчинення злочину. Зазначені кошти чи майно можуть бути використані, зокрема, під час здійснення господарської діяльності, в тому числі підприємницької.

Під використанням коштів або іншого майна, одержаних унаслідок учинення предикатного діяння, для здійснення господарської діяльності слід розуміти їх використання у процесі легальних виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, торгівлі суб'єктами господарювання (підприємництва), зареєстрованими як такі в установленому законом порядку, а саме: 1) будь-яке інвестування зазначених коштів або іншого майна у господарську діяльність (внесення їх до статутного фонду такого суб'єкта або безоплатно передання йому, інвестування у спільну господарську діяльність тощо); 2) придбання за такі кошти сировини, продукції або іншого майна для використання у господарській діяльності; 3) використання такого майна як напівфабрикатів, сировини тощо.

Використання зазначених коштів та майна може бути як пов'язаним, так і не пов'язаним з їх відчуженням, тобто з переданням іншим особам.

При цьому не можуть вважатись одержаними внаслідок вчинення предикатного діяння кошти або інше майно, якими особа не заволоділа (які не отримала) шляхом учинення злочину, а які вона незаконно утримала, приховала, не передала державі за наявності обов'язку це зробити, а саме: кошти, не сплачені як податки, збори, інші обов'язкові платежі; не повернена чи прихована виручка в іноземній валюті від реалізації на експорт товарів (робіт, послуг) або приховані товари чи інші матеріальні цінності, отримані від такої виручки, оскільки в таких випадках відбувається не одержання коштів та іншого майна злочинним шляхом, а незаконне (злочинне) розпорядження ними (якщо право власності на них особа набула законно).

Також не повинні визнаватись предметом легалізації контрабандно ввезені в Україну товари та інші предмети, зазначені у диспозиції ч. 1 ст. 201 КК, якщо вони були одержані (здобуті) за межами України не злочинним шляхом, а були придбані законно, а також кошти, одержані не внаслідок учинення предикатного діяння, а в результаті проведення фінансових операцій з використанням банківських рахунків підприємств, які мають ознаки фіктивності. Не є предметом легалізації також кошти або інше майно, одержані внаслідок здійснення службовою особою без письмового узгодження з податковим органом операцій з активами, що перебувають у податковій заставі й у подальшому використовуються суб'єктом господарювання – юридичною особою під час здійснення господарської діяльності, оскільки такі активи мають легальне походження. Не є предметом легалізації кошти (незалежно від їх розміру), одержані як субсидії, субвенції, дотації чи кредити внаслідок надання неправдивої інформації суб'єктами, зазначеними у диспозиції ч. 1 ст. 222 КК, вказаним у цій нормі Закону кредиторам, хоча з такими коштами надалі і вчинюються діяння, перелічені у ст. 209 КК, оскільки ці кошти

одержуються офіційно (легально), і злочин, склад якого передбачено ч. 1 ст. 222 КК, не містить усіх ознак предикатного діяння, визначеного у п. 1 примітки до ст. 209 КК.

Притягнення особи до кримінальної відповідальності за ст. 209 КК може відбуватись як за умови, що факт одержання нею коштів або іншого майна внаслідок учинення предикатного діяння встановлено судом у відповідних процесуальних документах (у вирокі чи постанові, ухвалах про звільнення від кримінальної відповідальності, про закриття справи з nereабілітуючих підстав тощо), так і в разі, коли вона не притягувалася до кримінальної відповідальності за предикатне діяння. В останньому випадку особа одночасно притягується до кримінальної відповідальності за предикатний злочин та за легалізацію (відмивання) коштів або іншого майна, одержаних унаслідок його вчинення, тобто за сукупністю цих злочинів, оскільки вона усвідомлює, що вчиняє легалізацію таких коштів (майна).

Для вирішення питання про наявність складу злочину, передбаченого ст. 209 КК, необхідно встановити, що особа вчинила одну з дій, зазначених у ч. 1 цієї статті, з коштами або іншим майном, одержаними внаслідок вчинення предикатного діяння, з метою надання правомірному вигляду володінню чи розпорядженню ними, їх використанню, набуттю або приховання чи маскуванню їх незаконного походження чи володіння ними, правами на них, джерела їх походження, місцезнаходження, переміщення або ж учинила щодо них фінансову операцію чи уклала угоду.

Під час вирішення питання про наявність ознак цього складу злочину в діях особи, яка не вчиняла предикатного діяння, судам необхідно з'ясувати, чи є у справі докази на підтвердження того, що особа, котра вчинила одну з дій, зазначених у ч. 1 ст. 209 КК, усвідомлювала, що кошти або майно були одержані іншими особами злочинним шляхом.

Чинним законодавством не визначено мінімального розміру коштів чи вартості іншого майна як предмета легалізації, який дає підстави для притягнення до кримінальної відповідальності за ст. 209 КК, тому під час кримінально-правового оцінювання дій, передбачених ч. 1 цієї статті, вчинених щодо коштів чи майна, розмір яких є незначним, необхідно виходити з положень ч. 2 ст. 11 КК (малозначність діяння) і передусім враховувати розмір доходів, одержаних злочинним шляхом.

Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, вважається *закінченою з моменту* вчинення будь-якої із зазначених у цій статті дій, спрямованих на надання правомірному вигляду володінню, користуванню, розпорядженню або набуттю таких коштів чи іншого майна або на приховання чи маскуванню незаконного

походження таких коштів або іншого майна чи володіння ними, прав на такі кошти або майно, джерела їх походження, місцезнаходження чи переміщення, а також учинення з ними фінансової операції чи укладення щодо них угоди. Тобто, склад злочину є формальним.

Суб'єктом злочину, передбаченого ст. 209 КК, може бути фізична осудна особа, яка досягла 16-річного віку, а стосовно вчинення тих чи інших правочинів ще й набула повної дієздатності у випадках та в порядку, передбачених законом, і не була обмежена у дієздатності або не позбавлена її судом.

Суб'єктом злочину в разі його вчинення у формі будь-якої з дій, визначених ч. 1 ст. 209 КК, може бути лише особа, котра не вчиняла предикатного діяння, за умови, що вона усвідомлювала факт одержання коштів або майна іншими особами злочинним шляхом. Особа, яка вчинила таке діяння, відповідає лише за вчинення фінансової операції з коштами або іншим майном чи укладення щодо них угоди, а також за вчинення дій, спрямованих на приховання чи маскування незаконного походження таких коштів або іншого майна чи володіння ними або правами на них, джерела їх походження, місцезнаходження чи переміщення, а за використання таких коштів або майна – лише в разі, коли воно полягало у вчиненні фінансової операції чи укладенні угоди.

Дії особи, яка не є суб'єктом первинного фінансового моніторингу, що полягають у збуті майна, одержаного внаслідок учинення злочину (наприклад, крадіжки) іншими особами, не утворюють складу легалізації (відмивання) коштів або іншого майна, одержаних злочинним шляхом (ст. 209 КК), якщо такому майну не надається вигляд правомірно здобутого. Залежно від конкретних обставин справи зазначені дії містять або ознаки крадіжки (у формі пособництва), або склад злочину, передбачений ст. 198 КК.

Особливості кваліфікації у разі конкуренції норм. Під час розмежування злочинів, відповідальність за які передбачено ст. 198 і 209 КК, необхідно виходити насамперед із їх предмета. Предметом першого є будь-яке майно, одержане злочинним шляхом, другого – лише майно, одержане внаслідок учинення предикатного діяння, за яке положеннями КК передбачено основне покарання у вигляді позбавлення волі або штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, або діяння, вчинене за межами України, якщо воно визнається суспільно небезпечним протиправним діянням, що передувало легалізації (відмиванню) доходів, за кримінальним законом держави, де воно було вчинене, і є злочином. Визначальним фактором у розмежуванні цих злочинів є мета. Згідно зі ст. 209 КК метою вчинення дій із коштами або іншим майном є надання їх походженню легального статусу, а для дій, передбачених ст. 198 КК, не вимагається надання такого статусу майну. Якщо дії,

відповідальність за які встановлено цією статтею, вчиняються з метою надання майну легального статусу, вони підлягають кваліфікації за ст. 209 КК. Суб'єктом злочину, склад якого передбачено ст. 198 КК, є лише особа, котра не одержувала майна злочинним шляхом, а за ст. 209 КК – як особа, яка одержала кошти чи інше майно злочинним шляхом, так і та, котра заздалегідь пообіцяла вчинити передбачені цією статтею дії для легалізації коштів чи майна, одержаних внаслідок вчинення предикатного діяння.

Використання коштів або іншого майна, одержаних унаслідок вчинення предикатного діяння, в разі здійснення незаконної (у тому числі злочинної) діяльності не утворює складу злочину, передбаченого ст. 209 КК, оскільки у цьому разі їм не надається легального статусу. Виняток становить використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, відповідальність за яке передбачено ст. 306 КК.

Особливості кваліфікації легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, за наявності кваліфікуючих ознак

Кваліфікуючими ознаками є такі:

- дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або у великому розмірі (ч. 2 ст. 209);
- дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою або в особливо великому розмірі (ч. 3 ст. 209)

За ознакою вчинення цього злочину за попередньою змовою групою осіб має кваліфікуватися діяння, коли в ньому брали участь як співвиконавці дві чи більше особи, котрі до вчинення діяння доновилися легалізувати (відмити) доходи, одержані внаслідок вчинення предикатного діяння. Для наявності цієї кваліфікуючої ознаки не обов'язково, щоб усі особи вчинювали ті ж самі (тотожні) дії, передбачені ст. 209 КК. Зазначена ознака буде наявна й у тому разі, коли одна особа вчиняє будь-які з альтернативних дій, передбачених ч. 1 ст. 209 КК, а друга – інші.

Дії осіб, які взяли участь у легалізації (відмиванні) доходів, одержаних злочинним шляхом, як організатори, підбурювачі або пособники, якщо вони не є одночасно співвиконавцями цього злочину, слід кваліфікувати за відповідними частинами ст. 27 і 209 КК.

Що стосується кваліфікації залежно від розміру предмета злочину, то у ч. 2 ст. 209 КК передбачено великий розмір. Згідно з п. 2 примітки до ст. 209 легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, визнається вчиненою у великому розмірі, якщо предметом злочину були кошти або інше майно на суму, що перевищує шість тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Ч. 3 ст. 209 КК передбачає особливо великий розмір легалізації (відмивання)

доходів, одержаних злочинним шляхом. Відповідно до п. 3 примітки до ст. 209 легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, визнається вчиненою в особливо великому розмірі, якщо предметом злочину були кошти або інше майно на суму, що перевищує вісімнадцять тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

7. Кваліфікація ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) (ст. 212 КК)

<p>Загальні питання кваліфікації ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)</p>	<p><i>Умисне ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), що входять в систему оподаткування, введених у встановленому законом порядку, вчинене службовою особою підприємства, установи, організації незалежно від форми власності, або особою, що займається підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи чи будь-якою іншою особою, яка зобов'язана їх сплачувати, якщо ці діяння призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у значних розмірах (ч. 1 ст. 212)</i></p>
--	---

Ч. 1 ст. 212 КК передбачає відповідальність за умисне ухилення від сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів, що входять у систему оподаткування, введених у встановленому законом порядку, вчинене службовою особою підприємства, установи чи організації незалежно від форми власності, або особою, що займається підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи, чи будь-якою іншою особою, яка зобов'язана їх сплачувати, якщо ці діяння призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у значних розмірах.

Оскільки чинним законодавством передбачено загальнодержавні та місцеві податки, збори й інші обов'язкові платежі, які підлягають сплаті до відповідних бюджетів та державних цільових фондів, кримінально караним визнається ухилення від сплати як загальнодержавних, так і місцевих податків, зборів та інших обов'язкових платежів.

Відповідальність за ст. 212 КК настає лише за сукупності таких обов'язкових умов:

- 1) не сплачено податки, збори, інші обов'язкові платежі входять у систему оподаткування і були введені в встановленому законом порядку;
- 2) об'єкт оподаткування передбачається відповідним законом;
- 3) платник податку, збору (обов'язкового платежу) визначається як такий відповідним законом;

4) механізм справляння податків і зборів (обов'язкових платежів), їх ставки та пільги щодо оподаткування визначено законами про оподаткування.

За змістом ст. 212 КК передбачений нею злочин може бути вчинений у різні способи, які безпосередньо у диспозиції статті не названо.

Ухилення від сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) може бути вчинене, наприклад, шляхом: 1) неподання документів, пов'язаних із їх обчисленням та сплатою до бюджетів чи державних цільових фондів (податкових декларацій, розрахунків, бухгалтерських звітів і балансів тощо); 2) приховування об'єктів оподаткування; 3) заниження вартості цих об'єктів; 4) заниження сум податків, зборів (обов'язкових платежів); 5) приховування факту втрати підстав для одержання пільг з оподаткування; 6) подання неправдивих відомостей чи документів, що засвідчують право фізичної особи на податковий кредит або на податкову соціальну пільгу.

Неподання документів, пов'язаних з обчисленням і сплатою податків і зборів (обов'язкових платежів), полягає в умисному неподанні до органів державної фіскальної служби в установлений строк декларацій про прибуток суб'єктів господарської діяльності чи фізичних осіб, про сплату інших обов'язкових платежів тощо. Неподання податкової декларації, як правило, є одночасно і приховуванням об'єктів оподаткування.

Під приховуванням об'єктів оподаткування треба розуміти невідображення у звітних документах, які подаються до фіскальних органів, будь-яких із цих об'єктів – доходу (прибутку), доданої вартості робіт, продукції, послуг тощо.

Заниженням бази об'єктів оподаткування є умисне неправильне обчислення бази оподаткування, зменшення його бази шляхом невідображення у поданих до фіскальних органів деклараціях чи інших звітних документах повного обсягу об'єктів оподаткування тощо, внаслідок чого податки та збори (обов'язкові платежі) сплачуються платником не у повному обсязі. Зокрема, заниження оподаткованого прибутку може полягати в частковому чи повному неключенні до нього коштів, одержаних від виконання певних робіт, надання послуг.

Під заниженням сум податків, зборів (обов'язкових платежів) слід розуміти умисне неправильне обчислення (у тому числі шляхом умисного заниження податкової ставки) тих їх сум, що підлягають сплаті до бюджетів чи державних цільових фондів із правильним відображенням об'єктів оподаткування (без заниження чи приховування останніх).

Прикладом зазначених дій, які визнаються судом злочинними, є така ситуація.

9.04.2016 гр. О., будучи призначеною на посаду головного бухгалтера Державного підприємства «Дослідне господарство "Гонтарівка" Інституту тваринництва УААН» (код ЄДРПОУ 01203834) наказом №39-К від 31.03.2014, виконуючи організаційно-розпорядчі та адміністративно-господарські функції, протягом 2014-2015 років, являючись службовою особою, своїми діями, умисно ухилилась від сплати податку з доходів фізичних осіб у значних розмірах, за таких обставин.

Так, згідно п. 6 функціональних обов'язків головного бухгалтера ДП «ДГ "Гонтарівка" Інституту тваринництва УААН» від 15.03.2004 гр. О. у цей період часу зобов'язана була забезпечувати своєчасний та точний облік результатів фінансово-господарської діяльності підприємства, правильний облік та здійснення всіх фінансово-кредитних та облікових операцій, а також своєчасний та правильний розрахунок з банками, підприємствами організаціями та особами, нараховувати та перераховувати державні податки, відрахування від прибутків та інших платежів до державного бюджету, а також коштів амортизаційного фонду на фінансування затрат по капітальним вкладам і своєчасного погашення банківських кредитів.

Також гр. О. була службовою особою, й у зв'язку з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій в її обов'язки входило таке: згідно із законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-ХІУ ст. 8 п. 1 «бухгалтерський облік на підприємстві ведеться безперервно з дня реєстрації підприємства до його ліквідації»; п. 2 – «питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві належать до компетенції його власника (власників) або уповноваженого органу (посадової особи) відповідно до законодавства та установчих документів»; п. 3 – «відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і звітності протягом встановленого терміну, але не менше трьох років, несе власник (власники) або уповноважений орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством відповідно до законодавства та установчих документів»; п. 4 – «для забезпечення ведення бухгалтерського обліку підприємство самостійно обирає форми його організації: введення до штату підприємства посади бухгалтера або створення бухгалтерської служби на чолі з головним бухгалтером; користування послугами спеціаліста з бухгалтерського обліку, зареєстрованого як підприємець, який здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи; ведення на договірних засадах бухгалтерського обліку централізованою бухгалтерією або аудиторською фірмою; самостійне ведення бухгалтерського обліку та складання звітності безпосередньо власником або керівником підприємства чи призначеними ними особами».

Згідно з Податковим кодексом України від 02.12.2010 № 2755-VI ст. 6 (поняття податку та збору) п. 6.1 «податком є обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податку відповідно до цього кодексу». Ст. 16 (обов'язки платників податків); п. 16.1.2 «платник податків зобов'язаний вести

в установленому порядку облік доходів і витрат, складати звітність, що стосується обчислення і сплати податків та зборів»; п. 16.1.3 – «подавати до контролюючих органів у порядку, встановленому податковим та митним законодавством, декларації, звітність та інші документи, пов'язані з обчисленням і сплатою податків та зборів»; п. 16.1.4 – «сплачувати податки та збори в строки та у розмірах, встановлених цим Кодексом та законами з питань митної справи; ст. 36 (податковий обов'язок)»; п. 36.1 встановлює, що «податковим обов'язком визнається обов'язок платника податку обчислити, задекларувати та/або сплатити суму податку та збору в порядку і строки, визначені цим Кодексом, законами з питань митної справи».

Водночас ДП «ДГ "Гонтарівка" Інституту тваринництва УААН» виплачувало (надавало) доходи на користь фізичних осіб грошовими коштами з каси підприємства, а також у негрошовій формі, а саме у вигляді сільськогосподарської продукції, профвнесків, аліментів та ін.

П. 171.1 ст. 171, підп. «а» п. 171.2 ст. 171 Податкового кодексу України від 02.12.2010 № 2755-VI зі змінами та доповненнями передбачено, що «особою, відповідальною за нарахування, утримання та сплату (перерахування) до бюджету податку з доходів у вигляді заробітної плати та інших оподатковуваних доходів з джерела їх походження в Україні, є роботодавець (податковий агент), який виплачує такі доходи на користь платника податку».

Таким чином, за ст. 168 Податкового кодексу України від 02.12.2010 № 2755-VI зі змінами та доповненнями ДП «ДГ "Гонтарівка" Інституту тваринництва УААН» в особі головного бухгалтера гр. О. виступало податковим агентом.

Головний бухгалтер гр. О. відповідно до свого службового становища протягом 2014–2015 років була відповідальною за дотримання вимог чинного податкового законодавства, у тому числі за достовірність відомостей, відображених у податкових деклараціях ДП «ДГ "Гонтарівка" Інституту тваринництва УААН» та за повноту нарахування й сплати податків.

Головний бухгалтер ДП «ДГ "Гонтарівка" Інституту тваринництва УААН» гр. О. протягом 2014–2015 років розпоряджалась грошовими коштами господарства, проводила розрахунки з постачальниками та покупцями товарів (робіт, послуг), підписувала документи бухгалтерської та податкової звітності. При цьому, у період з 01.05.2014 по 31.12.2015 рр. (точний час та місце в процесі слідства не встановлено), головний бухгалтер ДП «ДГ "Гонтарівка" Інституту тваринництва УААН» гр. О., достовірно розуміючи незаконний характер своїх дій, знаючи про наявність відповідних коштів на рахунках підприємства, будучи обізнаною у податковому законодавстві, у порушення підп. 14.1.180 п. 14.1 ст. 14, підп. 168.1.1 п. 168.1, підп. 168.4.7 п. 168.4, п. 168.3 ст. 168, п. 18.1 ст. 18, п. 110.1 ст. 110, підп. «а», «б» п. 176.2 ст. 176 Податкового кодексу України від 02.12.2010 № 2755-VI зі змінами та доповненнями, відповідно до яких юридичні особи (їх підприємства, відділення, інші відокремлені підрозділи), які нараховують (виплачують, надають) оподатковувані доходи на користь платника

податку, визначені податковими агентами щодо податку на доходи фізичних осіб та зобов'язані нараховувати, утримувати та сплачувати податок до бюджету від імені та за рахунок фізичної особи з доходів, що виплачуються такій особі, вести податковий облік, подавати податкову звітність контролюючим органам та нести відповідальність за своєчасне та повне перерахування сум податку до відповідного бюджету, свідомо знаючи, що грошових коштів, які надходять на банківські рахунки підприємства від населення, бюджетних організацій та інших промислових підприємств та установ достатньо для повної сплати загальнодержавних податків, зборів та інших обов'язкових платежів, ставлячи інтереси підприємства вище державних, щоб уникнути матеріальних витрат підприємства, не перерахувала до бюджету податок на доходи фізичних осіб у сумі 1 261 788,41 грн під час виплати доходів громадянам, що призвело до умисного ухилення від сплати податку з доходів фізичних осіб у значних розмірах.

Таким чином, головний бухгалтер ДП «ДГ "Гонтарівека" Інституту тваринництва УААН» (код ЄДРПОУ 01203834) гр. О. виконала всі необхідні дії, спрямовані на ухилення від сплати податків, що входять у систему оподаткування, введених у встановленому законом порядку, вчиненого службовою особою підприємства незалежно від форми власності, яке призвело до фактичного ненадходження до бюджету коштів у значних розмірах.

Злочин, передбачений ст. 212 КК, є **закінченим з моменту** фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів, які мали бути сплачені у строки та в розмірах, передбачених законодавством з питань оподаткування, а саме – з наступного дня після настання строку, до якого мав бути сплачений податок чи збір (обов'язковий платіж). Якщо закон пов'язує строк сплати з виконанням певної дії, то злочин вважається **закінченим з моменту** фактичного ухилення від сплати.

Умисне ухилення від сплати чи сплата у неповному обсязі сум податкових зобов'язань податку, збору (обов'язкового платежу, нарахованих контролюючими органами, утворює закінчений склад злочину **з моменту закінчення** граничного строку, в який мали бути сплачені нараховані (донараховані) такими органами суми зазначених зобов'язань.

За змістом ст. 212 КК відповідальність за ухилення від сплати податків та зборів (обов'язкових платежів), що входять у систему оподаткування, введених в установленому законом порядку, що зараховуються до бюджетів чи державних цільових фондів, настає лише в разі, коли це діяння вчинено умисно.

Мотив для кваліфікації останнього значення не має.

Зазначеною статтею передбачено кримінальну відповідальність не за сам факт несплати в установлений строк податків і зборів (обов'язкових платежів), а за умисне ухилення від їх сплати. У зв'язку з цим суд має встановити, що особа мала намір не сплачувати податки

й збори (обов'язкові платежі), що мають бути сплачені у повному обсязі чи певну їх частину.

Про наявність умислу на ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) можуть свідчити, наприклад такі обставини: 1) відсутність податкового обліку чи ведення його з порушенням встановленого порядку; 2) перекручування в обліковій або звітній документації; 3) неоприбуткування готівкових коштів, одержаних за виконання робіт чи надання послуг; 4) ведення подвійного (офіційного та неофіційного) обліку; 5) використання банківських рахунків, про які не повідомлено органи державної фіскальної служби; 6) завищення фактичних затрат, що включаються до собівартості реалізованої продукції, тощо.

Для правильної кваліфікації треба чітко встановлювати форму й вид вини. Так, необхідно розмежовувати ухилення від сплати обов'язкових платежів і несвоєчасну їх сплату за відсутності умислу на несплату. Особа, яка не мала наміру ухилитися від сплати зазначених платежів, а не сплатила їх з інших причин, може бути притягнута лише до встановленої законом відповідальності за порушення податкового законодавства, пов'язані з обчисленням і сплатою цих платежів. Відповідно до законодавства зазначене діяння є фінансовим (податковим) правопорушенням.

Якщо податкова декларація була подана, а податки не сплачено своєчасно через відсутність коштів на рахунку платника, то ці обов'язкові платежі вважаються податковим боргом (недоїмкою) і стягуються з нарахуванням штрафних санкцій (штрафу) та пені згідно із Податковим кодексом України.

Платник податку, активи якого не перебувають у податковій заставі, не несе кримінальної відповідальності за умисне несвоєчасне виконання податкових зобов'язань за відсутності умислу на ухилення від сплати податку, оскільки платники податків самостійно визначають черговість і форми задоволення претензій кредиторів за рахунок активів, вільних від заставних зобов'язань забезпечення боргу. При цьому слід ураховувати, що активи платника податків можуть бути примусово стягнені в рахунок погашення його податкового боргу виключно за рішенням суду.

Не можна вважатись ухиленням від сплати податків і не може кваліфікуватися за ст. 212 КК здійснення платником податків – службовою особою операцій з активами, які перебувають у податковій заставі, без письмової згоди фіскального органу, оскільки податкова застава – це спосіб забезпечення не погашеного в строк податкового зобов'язання платника податків, вона не включена до переліків видів обов'язкових платежів і не введена як такий в установленому законодавством порядку. Такі дії службової особи за наявності передбачених законом підстав можуть кваліфікуватися за відповідною

частиною ст. 364 КК як зловживання владою або службовим становищем.

Підприємець – фізична особа, зареєстрований відповідно до закону, і що здійснює господарську діяльність, не може визнаватися таким, що виконує постійно, тимчасово або за спеціальним повноваженням обов'язки (організаційно-розпорядчі чи адміністративно-господарські) службової особи, а тому у разі здійснення операцій з активами, які перебувають у податковій заставі, без письмової згоди фіскального органу не повинен притягатися до відповідальності за вчинення злочину у сфері службової діяльності.

Не може бути притягнена до кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) особа, яка діяла відповідно до наданого в установленому порядку (за її запитом) податкового роз'яснення контролюючого органу (за відсутності на той час відповідних норм закону чи податкових роз'яснень, що мають пріоритет) або узагальнюючого податкового роз'яснення.

У разі, коли норма закону чи виданого на його підставі іншого нормативно-правового акта або норми різних законів чи нормативно-правових актів припускають неоднозначне (множинне) трактування прав та обов'язків платників податків або контролюючих органів, тобто є «конфлікт інтересів», рішення ухвалюється на користь платника податків.

Суб'єктами злочину, який кваліфікується як «Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)», зокрема, можуть бути такі:

1) службові особи підприємства, установи чи організації незалежно від форми власності, їх філій, відділень, інших відокремлених підрозділів, що не мають статусу юридичної особи, на яких покладені обов'язки з ведення бухгалтерського обліку, подання податкових декларацій, бухгалтерських звітів, балансів, розрахунків та інших документів, пов'язаних з обчисленням і сплатою обов'язкових платежів до бюджетів і державних цільових фондів (керівники, особи, котрі виконують їхні обов'язки, інші службові особи, яким у встановленому законом порядку надано право підпису фінансових документів);

2) особи, що займаються підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи;

3) будь-які особи, котрі зобов'язані утримувати та/або сплачувати податки, збори й інші обов'язкові платежі, що входять у систему оподаткування і були введені в установленому законом порядку, в тому числі податкові агенти – фізичні особи та службові особи податкових агентів – юридичних осіб в разі несплати ними податку з доходів фізичних осіб.

Суб'єктом ухилення від сплати податку з доходів фізичних осіб має визнаватися податковий агент щодо податку на доходи фізичних

осіб – юридична особа (її філія, відділення, інший відокремлений підрозділ), самозайнята особа, представництво нерезидента – юридичної особи, інвестор (оператор) за угодою про розподіл продукції, які незалежно від організаційно-правового статусу та способу оподаткування іншими податками та/або форми нарахування (виплати, надання) доходу (у грошовій або негрошовій формі) зобов'язані нараховувати, утримувати та сплачувати податок, передбачений розділом IV Податкового Кодексу, до бюджету від імені та за рахунок фізичної особи з доходів, що виплачуються такій особі, вести податковий облік, подавати податкову звітність контролюючим органам та нести відповідальність за порушення його норм в порядку, передбаченому ст. 18 та розділом IV Податкового Кодексу. Платником такого податку також є фізична особа – резидент, що отримує як доходи з джерел походження з території України, так і іноземні доходи, або ж фізична особа – нерезидент, яка отримує доходи з джерелом походження з території України.

Дії керівників підприємств, установ чи організацій, які віддали підлеглим службовим особам наказ, вказівку або розпорядження підписати чи подати до податкових органів недостовірні (фальсифіковані) звіти, баланси, декларації чи розрахунки або не сплачувати податки, збори (обов'язкові платежі) взагалі чи сплатити їх не в повному обсязі, а також дії службових осіб, які виконали такі незаконні наказ, вказівку чи розпорядження, мають кваліфікуватися за ст. 212 КК як дії виконавців цього злочину, вчиненого за попередньою змовою групою осіб.

Дії працівників підприємств, установ чи організацій, які не є службовими особами й за наказами, вказівками або розпорядженнями службових осіб, відповідальних за правильність обчислення та своєчасність сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), внесли завідомо неправдиві відомості в документи первинного обліку чи у звіти, баланси, декларації чи розрахунки, мають кваліфікуватися як пособництво умисному ухиленню від сплати цих платежів за ч. 5 ст. 27 КК і за тією частиною ст. 212 КК, за якою кваліфіковано дії службової особи, що віддала незаконні наказ, вказівку або розпорядження. При цьому необхідно враховувати положення ст. 41 КК щодо юридичних наслідків виконання наказу або розпорядження.

Особи, які своїми діями сприяли платникам податків (виконавцям злочину) в ухиленні від сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), несуть відповідальність як співучасники за ст. 27 КК і тією частиною ст. 212 КК, за якою кваліфіковано дії виконавця. Зокрема, співучасниками ухилення від сплати обов'язкових платежів мають визнаватися працівники податкових органів, які за попередньою змовою з платником податку дали йому завідомо незаконне

податкове роз'яснення про відсутність об'єкта оподаткування або про наявність пільг щодо нього.

Дії службових осіб органів державної влади та місцевого самоврядування, які сприяли ухиленню громадянина чи юридичної особи – платника податків від сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), також слід кваліфікувати як співучасть у конкретному злочині, а якщо вони діяли при цьому з корисливої або іншої особистої зацікавленості чи в інтересах інших осіб, - і (за наявності передбачених законом підстав) як відповідний службовий злочин.

Особливості кваліфікації ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) за наявності кваліфікуючих ознак	<i>Кваліфікуючими ознаками є такі:</i> <ul style="list-style-type: none"> • діяння, вчинені за попередньою змовою групою осіб, або якщо вони призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у великих розмірах (ч. 2 ст. 212); • діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені особою, раніше судимою за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), або якщо вони призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів в особливо великих розмірах (ч. 3 ст. 212)
---	--

Кримінальна відповідальність за ст. 212 КК за умисне ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) настає у разі, коли ці діяння призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у значних, великих чи особливо великих розмірах (які, відповідно, в 1000, 3000, 5000 і більше разів перевищують установлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян). Ухилення від сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), вчинене у зв'язку з одержанням пільг щодо них шляхом надання державним органам завідомо неправдивої інформації, якщо розмір несплачених податків дорівнює чи перевищує 500, але менше 5000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, має кваліфікуватися лише за ч. 2 ст. 222 КК, а якщо він у 5000 і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, - за ч. 3 ст. 212 КК та ч. 1 ст. 222 КК (якщо пільги щодо податків були одержані шляхом надання фіскальним органам зазначеними у ст. 222 КК особами завідомо недостовірної інформації).

Передбачений ст. 212 КК злочин слід кваліфікувати як учинений у значних, великих чи особливо великих розмірах, коли сума, що фактично не надійшла до бюджетів чи державних цільових фондів, утворилася внаслідок несплати як одного податку чи збору (обов'язкового платежу), так і різних їх видів у розмірах, передбачених приміткою до зазначеної статті: значний розмір ухилення від сплати

податків, зборів (обов'язкових платежів) дорівнює 800000 грн, великий розмір - 2400000 грн, особливо великий розмір - 4000000 грн.

Особливості кваліфікації ухилення від сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) залежно від об'єктивних та суб'єктивних ознак. Учинені в різний час діяння, що полягали в ухиленні від сплати різних видів податків, зборів (обов'язкових платежів) або сплаті їх у не повному обсязі, необхідно кваліфікувати залежно від наявності чи відсутності в них ознак єдиного продовжуваного злочину.

Якщо ці діяння охоплювались єдиним умислом - не сплачувати певні види податків чи зборів (обов'язкових платежів), розмір коштів, що не надійшли до бюджетів чи державних цільових фондів, треба обчислювати, виходячи із загальної несплаченої суми, і залежно від її розміру кваліфікувати вчинене слід за відповідною частиною ст. 212 КК.

У разі, коли ухилення від сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) або його приховання вчинено шляхом службового підроблення чи підроблення документів, дії винної особи додатково кваліфікуються за ст. 366 чи ст. 358 КК. При цьому підроблення, вчинене службовою особою, може кваліфікуватися за ст. 366 КК незалежно від того, до якої відповідальності (кримінальної чи адміністративної) її буде притягнуто за ухилення від сплати податків і зборів (обов'язкових платежів).

Надання платником податків завідомо неправдивої інформації про наявність пільг з оподаткування чи з метою їх одержання за відсутності відповідних підстав слід кваліфікувати за ч. 1 ст. 222 КК.

У тому ж разі, коли такі пільги були надані платнику на законних підставах, але на час подання декларації право на них було втрачено, дії особи, яка це приховала, необхідно кваліфікувати за відповідною частиною ст. 212 КК як ухилення від сплати податків і зборів (обов'язкових платежів).

Так як об'єктом оподаткування є передбачені доходи, одержані з легальних джерел, а також кошти або майно (немайнові активи), отримані платником як хабар, викрадені чи знайдені як скарб, не зданий державі згідно із законом, у сумах, підтверджених обвинувальним вирокком суду, що набрав законної сили, незалежно від призначеної ним міри покарання. У зв'язку з цим дії громадянина, який одержав доходи від незаконної торговельної або іншої діяльності, що містить ознаки підприємницької, яку він здійснював без державної реєстрації або щодо якої законом встановлено спеціальну заборону, а також від іншої незаконної діяльності і не сплатив із них податки, мають кваліфікуватися за відповідними статтями КК і додатково кваліфікації за ст. 212 КК не потребують.

Суб'єкти господарської, у тому числі підприємницької діяльності – юридичні та фізичні особи, зобов'язані вести облік усіх здійснюваних ними видів такої діяльності, відображати їх у відповідній звітності та сплачувати з них установлені законом податки й збори (обов'язкові платежі) незалежно від того, чи передбачено ту або іншу діяльність їх установчими документами (статутом, установчим договором). Тому службові особи таких суб'єктів, а також громадяни-підприємці підлягають кримінальній відповідальності за ухилення від сплати обов'язкових платежів із доходів як від легальної, так і від незаконної діяльності, відповідальність за яку передбачено статтями чинного КК. За наявності визначених законодавством підстав їхні дії необхідно кваліфікувати за ст. 212 КК й тими статтями цього Кодексу, якими передбачено відповідальність за ці злочини.

За сукупністю злочинів, відповідальність за які передбачено статтями 212 та 201 КК, треба кваліфікувати і контрабанду, якщо метою незаконного переміщення товарів було ухилення від сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), необхідної для їх переміщення через митний кордон України в установленому законом порядку.

Така кваліфікуюча ознака умисного ухилення від сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), як учинення цього злочину за попередньою змовою групою осіб, застосовується лише в разі, коли в ньому брали участь як співвиконавці дві особи чи більше, які попередньо, до вчинення діяння, домовилися не сплачувати податки, збори (обов'язкові платежі) до бюджетів чи державних цільових фондів або ж сплатити їх не в повному обсязі.

За цією ознакою можуть бути кваліфіковані, зокрема, дії службових осіб того ж самого підприємства, установи чи організації, на яких покладено відповідальність за правильність обчислення і сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), та за достовірність відповідної звітності (наприклад, керівник і головний бухгалтер юридичної особи – платника податку, які підписують документи, що подаються до органів державної фіскальної служби).

Дії службових осіб різних суб'єктів господарської діяльності чи громадян-підприємців слід кваліфікувати як учинені за попередньою змовою групою осіб у випадках укладення ними цивільно-правових і господарських договорів, згідно з якими кожна зі сторін ухиляється від сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) до бюджетів чи державних цільових фондів, які вона має складати. Якщо ж згідно з укладеним договором це має зробити лише одна зі сторін, то дії службової особи іншої сторони чи громадянина-підприємця, що підписали такий договір, необхідно кваліфікувати як пособництво ухиленню від сплати податків, виконавцем якого є службова особа

суб'єкта підприємництва чи громадянин-підприємець, які не сплатили обов'язкових платежів.

Умисну несплату декількох громадянами – фізичними особами податків чи зборів (обов'язкових платежів), які повинні сплачувати їх сумісно, необхідно кваліфікувати за ознакою вчинення за попередньою змовою групою осіб (ч. 2 ст. 212 КК).

Обов'язок сумісної сплати податку чи збору (обов'язкового платежу) двома фізичними особами й більше може бути передбачений законом чи договором, зокрема, у таких випадках: 1) у разі сплати державного мита за посвідчення цивільно-правової угоди, якщо її стороною, яка повинна його сплатити, є дві особи або більше (наприклад, коли вони продають квартиру, що належить їм на праві спільної сумісної чи часткової власності, або ж тоді, коли вони спільно купують її); 2) у разі сплати державного мита за двосторонніми цивільно-правовими угодами, згідно з якими воно має бути сплачене обома сторонами (наприклад, за договором купівлі-продажу покупець і продавець за домовленістю сплачують кожен певну частину державного мита); 3) якщо об'єкт оподаткування (нерухоме майно, транспортні засоби та інші самохідні машини й механізми, земля тощо) належить на праві спільної сумісної чи часткової власності декільком особам.

Особливості застосування заохочувальної норми ст. 212 КК. Відповідно до диспозиції ч. 4 ст. 212 КК особа, яка вчинила діяння, передбачені частинами першою, другою, або діяння, передбачені частиною третьою (якщо вони призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів в особливо великих розмірах) цієї статті, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона до притягнення до кримінальної відповідальності сплатила податки чи збори (обов'язкові платежі), а також відшкодувала шкоду, завдану державі їх несвоєчасною сплатою (фінансові санкції, пеня). Таким чином, підставами та умовами звільнення особи від кримінальної відповідальності є такі: 1) учинення діяння передбаченого ч. 1, 2 або 3 ст. 212 КК; 2) до початку кримінального провадження особа сплатила податки чи збори (обов'язкові платежі); 3) до початку кримінального провадження вона відшкодувала шкоду, завдану державі їх несвоєчасною сплатою (фінансові санкції, пеня).

Передбачені нормативними актами списання чи реструктуризація податкової заборгованості не звільняють від відповідальності за ухилення від сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), не відображених (не продекларованих) у відповідній звітності на момент набрання чинності такими актами, оскільки списанню чи реструктуризації підлягають суми податків і зборів (обов'язкових платежів), що виникли на визначену цими актами дату й були відображені у поданих до фіскальних органів податковій декларації чи розрахунку.

Звільнення від кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), не продекларованих на момент набрання чинності зазначеними актами, може здійснюватись лише за умови, що воно передбачене відповідними законодавчими актами й на визначених ними підставах.

При цьому ч. 4 ст. 212 КК закріплено, що діяння, передбачені чч. 1–3 ст. 212 КК, не вважаються умисним ухиленням від сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), якщо платник податків досяг податкового компромісу відповідно до підрозділу 9-2 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України.

8. Кваліфікація шахрайства з фінансовими ресурсами (ст. 222 КК)

Загальні питання кваліфікації шахрайства з фінансовими ресурсами	Надання завідомо неправдивої інформації органам державної влади, органам влади Автономної Республіки Крим чи органам місцевого самоврядування, банкам або іншим кредиторам з метою одержання субсидій, субвенцій, дотацій, кредитів чи пільг щодо податків у разі відсутності ознак злочину проти власності (ч. 1 ст. 222)
--	--

Ст. 222 КК передбачає кримінальну відповідальність за шахрайство з фінансовими ресурсами, які можуть бути надані чи надаються як субсидії, субвенції, дотації, кредити чи пільги щодо податків за відсутності ознак злочину проти власності, тобто, передбачається спрямованість умислу винного лише на отримання субсидій, субвенцій, дотацій, кредитів чи пільг щодо податків, а не на заволодіння майновим комплексом органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим чи органів місцевого самоврядування, банків або інших кредиторів.

Злочин характеризується формальним складом і вважається **закінченим з моменту** надання винною особою завідомо неправдивої інформації незалежно від того, чи вдалося їй у такий спосіб одержати субсидії, субвенції, дотації, кредити або пільги щодо податків.

Важливим для кваліфікації є встановлення способу вчинення суспільно небезпечного діяння. Таким способом є обман органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим чи органів місцевого самоврядування, банків або інших кредиторів, що проявляється у завідомо неправдивій інформації. Завідомо неправдива інформація, надана відповідним органам влади, банкам або іншим кредиторам, – це така інформація, яка могла бути або стала підставою для ухвалення рішення про надання відповідному суб'єкту субсидій, субвенцій, дотацій, кредитів чи пільг щодо податків (коли

не зазначено в документах, наданих банку для одержання кредиту, що є інший неповернений кредит, або завідомо неправдиво вказано мету використання коштів, які особа має намір одержати як дотацію, субсидію, субвенцію тощо).

Так, наприклад, гр. П. 13.09.2012, діючи протиправно, усвідомлюючи суспільно небезпечний характер свого діяння, з корисливих мотивів, внесла до бланку довідки про доходи на власне ім'я недостовірні дані щодо розміру її щомісячної заробітної плати в період з березня по серпень 2012 року включно, після чого у зазначеній довідці, виконала власноручно підпис від імені фізичної особи-підприємця гр. Д. Продовжуючи свої злочинні дії, гр. П. з метою отримання кредиту в кредитній спілці «Довіра-Ічня», достовірно знаючи, що довідка про розмір її заробітної плати є підробленою, 13.09.2012 надала її до кредитної спілки «Довіра-Ічня» для оформлення кредиту у вказаній установі в розмірі 7 000 грн.

Або інший приклад – вирок Комінтернівського районного суду м. Харкова.

Так, у середині травня 2012 року в денну пору доби, точний час у процесі досудового слідства не встановлено, керівник ПП «Схід-М» гр. С., перебуваючи в квартирі (...), використовуючи своє службове становище, маючи умисел на складання завідомо неправдивого офіційного документа з метою подальшого його надання в Харківську регіональну дирекцію ПАТ Банк «Траст» підробив довідку про доходи № 005/205 від 3.05.2012 на своє ім'я, а саме вніс в неї завідомо неправдиві відомості про те, що гр. С., будучи керівником ПП «Схід-М», має загальну суму заробітної плати за 6 місяців 20900,00 (двадцять тисяч дев'яност) гривень, оскільки згідно з довідкою № 3089/08-33 від 05.04.2013 пенсійного фонду Червонозаводського району м. Харкова інформація про стаж та заробітну плату гр. С. в базі даних системи персоніфікованого обліку за період з 01.01.2011 по теперішній час відсутня. При цьому ця довідка була складена невстановленою в процесі досудового слідства особою. Після цього, реалізуючи свій злочинний умисел, гр. С. в заповненій відомостях, що не відповідають дійсності, довідці про доходи згідно з висновком судово-почеркознавчої експертизи № 169 від 28.05.2013 виконав підпис у рядку «Керівник/директор», та згідно з висновком судово-криміналістичної експертизи № 220 від 20.05.2013 наніс відбиток прямокутного штампу за допомогою кліше прямокутного штампу ПП «Схід-М».

Крім того, 07.05.2012 в денну пору доби, точний час у процесі досудового слідства не встановлено, гр. С., перебуваючи в приміщенні Харківської регіональної дирекції ПАТ Банк «Траст», розташованій за адресою: м. Харків, пр. Московський 96-А, маючи злочинний намір, спрямований на незаконне одержання споживчого кредиту на власні потреби, шляхом надання завідомо неправдивої інформації банку, надала співробітникові цієї Харківської регіональної дирекції ПАТ Банк «Траст» гр. П. як представнику Харківської регіональної дирекції ПАТ Банк «Траст», завідомо підроблений документ, а саме довідку про доходи на своє ім'я за період з листопада 2011 року по квітень 2012 року

від 03.05.2012, яка надає право за певної суми доходу на одержання кредиту, завідомо знаючи, що вона підроблена. Після цього, згідно з кредитним договором № R022.0014238 від 16.05.2012 гр. С. отримала кредит у сумі 30000 (тридцять тисяч) гривень строком на чотири роки. В довідці про доходи містилися неправдиві відомості про те, що гр. С., будучи співробітником ПП «Схід-М», має загальну суму заробітної плати за 6 місяців 20900 (двадцять тисяч дев'ятсот) гривень, оскільки згідно з довідкою № 3089/08-33 від 05.04.2013 пенсійного фонду Червонозаводського району м. Харкова інформація про стаж та заробітну плату гр. С. в базі даних системи персоналізованого обліку за період з 01.01.2011 по теперішній час відсутня. Крім того, ОСОБА_2 надав на огляд трудову книжку на своє ім'я, з якої співробітником Харківської регіональної дирекції ПАТ Банк «Траст» гр. П. було зроблено фотокопію, на якій нею особисто був виконаний рукописний запис із таким змістом: «копія верна» підпис (нерозбірливо) гр. С. 15.05.2012, що підтверджується висновком судово-почеркознавчої експертизи № 170 від 30.05.2013. Згідно з трудовою книжкою гр. С. 12.04.2009 знята з посади адміністратора на посаду директора ПП «Схід-М», що також не відповідає дійсності.

Суб'єктами цього злочину можуть бути лише ті особи, коло яких визначено у ч. 1 ст. 222 КК. Якщо завідомо неправдива інформація була надана юридичною особою – засновником чи власником суб'єкта господарської діяльності, відповідальність за шахрайство з фінансовими ресурсами несе та службова особа, яка надала таку інформацію. Це стосується і тих випадків, коли засновником чи власником суб'єкта господарської діяльності є ті юридичні особи, на яких не поширюється дія Господарського кодексу України. Прикладом цього служить вирок Київського районного суду м. Харкова.

Так, гр. Р., діючи з умислом, спрямованим на незаконне отримання кредиту, 28.01.2013 приблизно о 12 год. 00 хв., перебуваючи у приміщенні відділення «Харківське № 5» ПАТ «Альфа-Банк», розташованого за адресою: м. Харків, вул. Гіршмана, 3, достовірно знаючи, що він ніде не працює та не має ніяких офіційно підтверджених доходів, навмисно надав співробітникам банку підроблену довідку про свої доходи № 01 від 23.01.2013, що містить завідомо неправдиву інформацію стосовно того, що начебто гр. Р. дійсно працює з 01.12.2010 в ТОВ «Дана плюс» і обіймає посаду регіонального менеджера по Харківській області та йому нараховано заробітну плату за шість місяців (з липня 2012 року по грудень 2012 року) у загальній сумі 75600 грн., а до видачі отримав 60026,40 грн. Крім того, гр. Р. підтвердив вказану недостовірну інформацію, підписавши анкету-заявку на отримання кредиту.

Не можуть визнаватися суб'єктами злочину, передбаченого ст. 222 КК, не зареєстровані як суб'єкти підприємництва фізичні особи, які для одержання субсидій, кредитів (у тому числі споживчого) та пільг щодо податків надали зазначеним у диспозиції ч. 1 ст. 222 КК органам завідомо неправдиву інформацію. За наявності підстав вони можуть нести відповідальність за злочини проти власності.

Цей злочин характеризується прямим умислом.

Відмежування шахрайства з фінансовими ресурсами від суміжних злочинів. Під час відмежуванні шахрайства з фінансовими ресурсами від злочинів проти власності, зокрема, від шахрайства (ст. 190 КК) та заволодіння чужим майном шляхом зловживання особою своїм службовим становищем (ч. 2 ст. 191 КК), слід виходити зі змісту та спрямованості умислу особи, мотиву, мети та моменту їх виникнення.

Особливості кваліфікації залежно від спрямованості умислу. Якщо винна особа надавала завідомо неправдиву інформацію з метою привласнення коштів у вигляді субсидії, субвенції, дотації чи кредиту, її дії треба кваліфікувати як готування до заволодіння чужим майном шляхом шахрайства чи замах на вчинення цього злочину, а у разі фактичного одержання одержаних коштів на свою користь чи на користь інших осіб – як закінчене шахрайство за відповідною частиною ст. 190 КК.

Кошти чи майно, правомірно одержані суб'єктом господарської діяльності як субсидії, субвенції, дотації чи кредити, переходять у його власність з моменту їх фактичного одержання. У разі, коли після одержання цих коштів чи майна у службової особи такого суб'єкта виникає умисел на їх привласнення, її дії слід кваліфікувати за ст. 191 КК.

Якщо зазначені кошти були одержані з цією метою неправомірно, то такі дії треба кваліфікувати за сукупністю злочинів, передбачених відповідними частинами ст. 222 та 190 КК. Так само кваліфікуються дії особи, яка мала умисел на привласнення лише частини одержаних коштів.

Ухилення від сплати податків у зв'язку з одержанням пільг щодо них шляхом шахрайства з фінансовими ресурсами, якщо розмір несплачених податків дорівнює чи перевищує п'ятсот, але менше п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, має кваліфікуватися лише за ч. 2 ст. 222 КК, а якщо він у п'ять тисяч і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян (тобто утворює особливо великі розміри коштів, які фактично не надійшли до бюджетів чи державних цільових фондів), – за ч. 1 ст. 222 і ч. 3 ст. 212 КК.

Особливості кваліфікації шахрайства з фінансовими ресурсами за наявності кваліфікуючих ознак	Кваліфікуючою ознакою є таке: <ul style="list-style-type: none"> • дії, вчинені повторно або якщо вони завдали великої матеріальної шкоди (ч. 2 ст. 222)
---	--

Відповідно до ч. 1 ст. 32 КК, **повторністю злочинів** визнається вчинення двох або більше злочинів, передбачених тією самою статтею або частиною статті Особливої частини цього Кодексу. Так,

повторністю у нашому випадку є вчинення двох або більше злочинів, передбачених ст. 222 КК, за умови, що за попередні злочини судимість не була знята чи погашена у встановленому законом порядку.

Злочин, передбачений ч. 2 ст. 222 КК, вважається **закінченим з моменту** фактичного заподіяння великої матеріальної шкоди державі або органам місцевого самоврядування, банку чи іншому кредиторіві. Зокрема, ухилення від сплати податків у результаті одержання пільг щодо них вважається закінченим злочином з моменту ненадходження коштів до відповідних бюджетів чи державних цільових фондів, а саме – з наступного дня після настання строку, до якого мав бути сплачений податок чи збір (обов'язковий платіж), а коли закон пов'язує цей строк із виконанням певної дії, – **з моменту** фактичного ухилення від їх сплати.

Особливістю кваліфікованої ознаки **«завдання великої матеріальної шкоди»** є те, що самого визначення великої матеріальної шкоди для цього злочину немає, тому суд у кожному конкретному випадку вирішує питання про визнання шкоди великою чи ні.

9. Кваліфікація умисного введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції (ст. 227 КК)

Загальні питання кваліфікації умисного введення в обіг на ринку України (випуску на ринок України) небезпечної продукції

Умисне введення в обіг (випуск на ринок України) небезпечної продукції, тобто такої продукції, що не відповідає вимогам щодо безпечності продукції, встановленим нормативно-правовими актами, якщо такі дії вчинені у великих розмірах (ст. 227)

Злочином, передбаченим ст. 227 КК, встановлюється відповідальність за умисне введення в обіг (випуск на ринок України) небезпечної продукції, тобто такої продукції, що не відповідає вимогам до безпечності продукції, встановленим нормативно-правовими актами, якщо такі дії вчинено у великих розмірах.

Одним з найголовнішим у цьому складі є встановлення предмету злочину – ним є небезпечна продукція, тобто така продукція, що не відповідає вимогам щодо безпечності продукції, встановленим нормативно-правовими актами. Для визнання продукції небезпечною здійснюється відповідна судова експертиза. Така продукція може бути як харчового характеру, так і нехарчового, зокрема одяг, електроприлади, автотранспорт та запчастини до нього тощо.

Так, гр. Т., яка відповідно до наказу № 031115/1 є директором ТОВ «ЛЕОС ОЙЛ», на початку лютого 2016 року, перебуваючи за місцем свого фактичного проживання за адресою: (...) дізнався про можливість придбання у ТОВ «Трубопровідрембуд», через мережу Інтернет

великої партії недоброякісного пального, яке не відповідає державним стандартам України та підпадає під критерії небезпечної продукції й не може бути випущене у вільний обіг на території України, за цінами, суттєво нижчими за ті, що склались на території України на аналогічну продукцію.

У той час, у гр. Т. виник злочинний намір на умисне введення в обіг (випуск на ринок України) небезпечної продукції – пального, яке не відповідає вимогам щодо його безпечності, в особливо великих розмірах. Так, через мережу Інтернет на невстановленому досудовим розслідуванням сайті за допомогою засобів мобільного та Інтернет-зв'язку, гр. Т. замовив паливо у ТОВ «Трубопровідрембуд» згідно з договором поставки № 160301-1 від 01.03.2016 та видаткових накладних від 01.03.2016 № 48 бензин маркування А-92 3091,272 л та бензин маркування А-95 2918,077 л, № 49 бензин маркування А-92 39216,69 л та бензин маркування А-95 42667,13 л, № 50 бензин маркування А-92 2996,285 л та бензин маркування А-95 1860,877 л, № 51 бензин маркування А-92 2003,605 л та бензин маркування А-95 1482,257 л, які не відповідали державним стандартам України. При цьому доставка палива здійснювалась на кінцевий пункт призначення територію АЗС ТОВ «ЛЕОС ОЙЛ» за адресами: АЗС № 1 Дніпропетровська область, с. Баловка, вул. Леніна, 1а, АЗС № 2 м. Дніпропетровськ, вул. Донецьке шосе, 37, АЗС № 3 м. Дніпропетровськ, вул. Каруни, 93г, АЗС № 4 м. Дніпропетровськ, вул. Героїв Громадянської війни, 4.

На виконання свого злочинного задуму гр. Т. через невстановлену банківську установу на території м. Дніпропетровська перерахував на розрахунковий рахунок ТОВ «Трубопровідрембуд», вказаний на Інтернет сайті, грошові кошти у сумі 390500 грн з ПДВ як оплату за придбання небезпечного вантажу – палива згідно з видатковими накладними від 01.03.2016 № 48 – бензин маркування А-92 3091,272 л та бензин маркування А-95 2918,077 л, № 49 – бензин маркування А-92 39216,69 л та бензин маркування А-95 42667,13 л, № 50 – бензин маркування А-92 2996,285 л та бензин маркування А-95 1860,877 л, № 51 – бензин маркування А-92 2003,605 л та бензин маркування А-95 1482,257 л, яке не відповідає вимогам державним стандартам України.

У період з 01.03.2016 по 14.03.2016 вищевказаний вантаж палива надійшов до території АЗС ТОВ «ЛЕОС ОЙЛ». Після чого пальне було реалізоване через касові апарати на АЗС ТОВ «ЛЕОС ОЙЛ» в період з 01.03.2016 по 14.03.2016, на суму 390500 грн. Ринкова вартість палива, яке гр. Т., ввів в обіг (випустив на ринок України) та реалізував, складає 390500 грн, що більше ніж у 500 разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян і є великим розміром. Згідно з дослідженням лабораторії Нижньодніпровської нафтобази ПАТ «Дніпронафтопродукт» паливо маркування А-92 й А-95 за перевіреними показниками «бензин автомобільний» не відповідають, вимогам ДСТУ 4839:2007, не відповідають нормам та стандартам установленим в Україні, та непридатні до реалізації на внутрішньому ринку України.

Також для того, щоб таке діяння вважати злочинним треба встановити вартість таких предметів. Відповідно до примітки до

ст. 227 КК загальна вартість такої продукції повинна перевищувати п'ятсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Виготовлення із доброякісної сировини (матеріалів) недоброякісних (фальсифікованих) підакцизних товарів (продукції) та їх реалізація, в тому числі випуск на товарний ринок, кваліфікуються за ст. 227 КК за умови, що при цьому було одержано дохід у великому розмірі. Якщо ж вживання або використання таких товарів (продукції) спричинило шкоду здоров'ю споживачів чи їх смерть, дії винних необхідно додатково кваліфікувати як злочин проти здоров'я або життя (умисний чи необережний).

Умисне введення в обіг (випуск на ринок України) небезпечної продукції – це її реалізація в установах як оптового, так і роздрібного продажу, що передбачає подальшу їх експлуатацію за призначенням. Злочин має формальний склад і вважається **закінченим уже з моменту** введення в обіг (випуск на ринок України) небезпечної продукції, тобто з моменту, коли такою продукцією люди (хоча б одна особа) починають користуватися або її споживати.

У разі вчинення злочину, передбаченого ст. 227 КК, службовою особою, її дії кваліфікуються за сукупністю ст. 227 та відповідною статтею злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг (наприклад, ст. 364 КК).

Дії декількох суб'єктів, пов'язані з виготовленням і подальшим введенням в обіг (випуск на ринок України) небезпечної продукції, кваліфікуються як співучасть у вигляді попередньої змови групи осіб або ж як учинення злочину організованою групою. У першому випадку дії кожного співучасника повинні кваліфікуватися лише ст. 227 КК, а у другому – із посиланням на відповідну частину ст. 27 КК.

Виготовлення такої продукції для подальшого випуску її у товарний обіг кваліфікується як готування до злочину, передбаченого ст. 227 КК, а затримання винного під час її реалізації – як замах на цей злочин.

Введення в обіг (випуск на ринок України) небезпечної продукції, тобто такої продукції, що не відповідає вимогам щодо безпечності продукції, встановленим нормативно-правовими актами, якщо такі дії вчинено у великих розмірах – злочин, що характеризується прямим умислом. Зазвичай такий злочин характеризується, крім умислу, ще й корисливим мотивом, але він не є обов'язковим для встановлення під час кваліфікації цього діяння.

Перелік питань для самоконтролю

1. Що є предметом злочину, передбаченого ст. 199 КК?
2. В якому випадку особа може бути притягнена до кримінальної відповідальності за замах на контрабанду?
3. Чим відрізняється товарна контрабанда від кримінально караного контрабанди?
4. Що є предметом злочину, передбаченого ст. 204 КК?
5. З яких складів складається злочин, передбачений ст. 204 КК?
6. Якими є особливості мети у злочині, передбаченому ст. 205 КК?
7. Що входить до об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 206-2 КК?
8. Якими є особливості мети у злочині, передбаченому ст. 206-2 КК?
9. Якими є особливості кваліфікації злочину, передбаченого ст. 209 КК?
10. Що є предметом злочину, передбаченого ст. 212 КК?
11. Якими є особливості кваліфікації злочину, передбаченого ст. 212 КК?
12. Якими є особливості відмежування шахрайства з фінансовими ресурсами від суміжних злочинів?
13. Якими є особливості предмету злочину, передбаченого ст. 227 КК?

Список рекомендованої літератури

1. Андрушко П. П. Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: кримінально-правова характеристика / П. П. Андрушко, М. Є. Короткевич. – Київ : Юрисконсульт, 2005. – 292 с.
2. Брич Л. П. Кримінально-правова кваліфікація ухилення від оподаткування в Україні / Л. П. Брич, В. О. Навроцький. – Київ : Атіка, 2000. – 288 с.
3. Готін О. М. Випуск або реалізація недоброякісної продукції в умовах ринкової економіки: проблеми кримінальної відповідальності / О. М. Готін. – Луганськ : РВВ ЛАВС, 2004. – 288 с.
4. Гуророва Н. О. Кримінально-правова охорона державних фінансів України / Н. О. Гуророва. – Харків : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2001. – 384 с.
5. Дудоров О. О. Злочини у сфері господарської діяльності: кримінально-правова характеристика : монографія / О. О. Дудоров. – Київ : Юрид. практика, 2003. – 924 с.
6. Дудоров О. О. Ухилення від сплати податків: кримінально-правові аспекти : монографія / О. О. Дудоров. – Київ : Істина, 2006. – 648 с.
7. Про деякі питання застосування законодавства про відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів : постанова Пленуму Верховного Суду України від 8 жовт. 2004 р. № 15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0015700-04>.
8. Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності : постанова Пленуму Верховного Суду України від 25 квіт. 2003 р. № 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va003700-03>.
9. Про практику застосування судами законодавства про кримінальну відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним

шляхом : постанова Пленуму Верховного Суду України від 15 квіт. 2005 р. № 5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-05>.

10. Про практику розгляду судами кримінальних справ про виготовлення або збут підроблених грошей чи цінних паперів : постанова Пленуму Верховного Суду України від 12 квіт. 1996 р. № 6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0006700-96>.

11. Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил : постанова Пленуму Верховного Суду України від 3 черв. 2005 р. № 8 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-05>.

ТЕМА 8

Кваліфікація злочинів проти громадської безпеки

1. Кваліфікація створення злочинної організації (ст. 255 КК).
2. Кваліфікація сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності (ст. 256 КК).
3. Кваліфікація бандитизму (ст. 257 КК).
4. Кваліфікація терористичного акту (ст. 258 КК).
5. Кваліфікація створення терористичної групи чи терористичної організації (ст. 258-3 КК).
6. Кваліфікація завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності (ст. 259 КК).
7. Кваліфікація створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань (ст. 260 КК).
8. Кваліфікація викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем (ст. 262 КК).
9. Кваліфікація незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами (ст. 263 КК).
10. Кваліфікація незаконного виготовлення, переробки чи ремонту вогнепальної зброї або фальсифікації, незаконного видалення чи зміни її маркування, або незаконного виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв (ст. 263-1 КК).
11. Кваліфікація порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки (ст. 270 КК).

1. Кваліфікація створення злочинної організації (ст. 255 КК)

Загальні питання кваліфікації створення злочинної організації	<i>Створення злочинної організації з метою вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину, а також керівництво такою організацією або участь у ній, або участь у злочинах, вчинюваних такою організацією, а також організація, керівництво чи сприяння зустрічі (сходці) представників злочинних організацій або організованих груп для розроблення планів і умов спільного вчинення злочинів, матеріального забезпечення злочинної діяльності чи координації дій об'єднаних злочинних організацій або організованих груп (ч. 1 ст. 255)</i>
--	--

Для правильної кваліфікації діяння, передбаченого ст. 255 КК України, необхідно чітко розуміти, що являє собою злочинна організація та якими є критерії її встановлення. Організована злочинність є різновидом злочинності, що являє собою систему кримінально караних деліктів, учинених учасниками стійких, ієрархічно структурованих, планово діючих злочинних спільнот та асоціацій, діяльність яких безпосередньо або опосередковано узгоджується. Метою такої

діяльності є отримання максимального прибутку зі злочинного бізнесу на певній території або в економічній, політичній, правовій та моральній сферах соціуму, що перебуває під контролем певного злочинного об'єднання.

Перелік ознак організованої злочинності був сформульований у доповіді Генерального секретаря ООН на другий сесії Комісії із запобігання злочинності та кримінального правосуддя Економічної та Соціальної Ради ООН 13–23 квітня 1993 р. Цими ознаками, на думку доповідача, є такі: а) організована злочинність – це діяльність об'єднань злочинних груп або угруповань, які згуртувалися на економічному фундаменті основі; ці угруповання є прототипом феодальних банд, які існували в середньовічній Європі; прибутки отримуються ними через надання законних послуг і товарів у незаконній формі; б) організована злочинність – конспіративна злочинна діяльність, під час здійснення якої через ієрархічно побудовані структури координується планування та здійснення незаконних діянь або досягнення незаконної мети з використанням незаконних засобів; в) організовані злочинні об'єднання мають тенденцію встановлювати часткову або повну монополію на надання незаконних товарів і послуг споживачам, оскільки таким чином гарантується отримання більших доходів; г) організована злочинність не обмежується лише здійсненням такої свідомо незаконної діяльності, як «відмивання» грошей через законні економічні структури та маніпуляції, здійснені за допомогою електронних засобів; злочинні угруповання проникають у законні види діяльності, що отримують високі доходи; д) організовані в угруповання злочинці використовують у своїй «роботі» різні заходи, які можуть бути витонченими та тонкими або, навпаки, грубими, прямими та гострими для встановлення монополії на надання незаконних товарів і послуг, для проникнення в законні види діяльності та корумпування службових і посадових осіб.

Указані змістовні ознаки в сукупності мають відобразити характеристику організованої злочинності. Проте не можна таке кримінологічне поняття закріпити в кримінальному праві, і для мети кваліфікації його навряд чи можна визнати цілком застосовним. Тому законодавець у КК України встановив кримінально-правові форми прояву організованої злочинності, що відповідають цьому поняттю – організовану групу та злочинну організацію.

Поняття злочинної організації зафіксовано в Загальній частині КК України. Згідно з ч. 4 ст. 28 КК **злочинною є організація**, що має такі риси: стійкість та ієрархічність об'єднання п'яти або більшої кількості суб'єктів злочину; зорганізованість на ґрунті попередньої змови членів або структурних частин організації для спільної діяльності; наявність спеціальної мети діяльності організації – безпосереднє вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів учасниками цієї

організації; керівництво чи координація злочинної діяльності інших осіб; забезпечення функціонування як злочинної організації, так і інших злочинних груп як особливого різновиду організованої форми злочинної діяльності. При цьому структурними частинами злочинної організації слід визнавати організовані злочинні групи, які утворюють таку організацію.

Таким чином, для оцінювання злочинної діяльності певного об'єднання як злочинної організації слід встановити всі ознаки, що її характеризують:

- кількісний склад організації;
- стійкість організації;
- ієрархічність організації;
- попередня змова;
- мета спільної діяльності.

Кількісний склад організації – не менше п'яти суб'єктів злочину в розумінні ст. 18 КК. У випадках, коли для здійснення об'єктивної сторони злочину використовується неповнолітній, який не досяг на момент учинення цього злочину віку кримінальної відповідальності, організатор чи підбурювач має визнаватися виконавцем злочину, що той учинив. Крім того, дії організатора чи підбурювача повинні додатково кваліфікуватися за ст. 304 КК як втягнення неповнолітнього у злочинну діяльність.

Стійкість організації полягає в її здатності забезпечити стабільність та безпеку свого функціонування, тобто ефективно протидіяти факторам, що можуть її дезорганізувати – як внутрішнім (наприклад, невизнання авторитету або наказів керівника, намагання окремих членів об'єднання відокремитись чи вийти з нього), так і зовнішнім (недотримання правил безпеки щодо дій правоохоронних органів, діяльність конкурентів у злочинному середовищі тощо) – в. 11 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями» від 23.12.2005 № 13. На здатність злочинної організації протидіяти внутрішнім обставинам, що дезорганізують її діяльність, указують такі риси: наявність усталених зв'язків, організаційно-управлінських структур, фінансової основи, єдиної каси з внесків, одержаних злочинним шляхом, конспірації, ієрархії підпорядкування, єдиних і жорстких правил взаємовідносин і поведінки із можливістю застосування санкцій за порушення неписаного статуту об'єднання, а також ретельне планування злочинної діяльності та чіткий розподіл функціональних обов'язків учасників щодо його досягнення. На зовнішню стійкість злочинної організації можуть указувати такі ознаки: встановлення корупційних зв'язків в органах державної влади й управління, наявність каналів обміну інформацією щодо діяльності конкурентів у злочинному середовищі,

створення нелегальних (тіньових) страхових фондів та визначення порядку їх наповнення й використання тощо.

Ієрархічність організації – підпорядкованість учасників злочинної організації керівникові (організатору) та забезпечення певного порядку керування таким об'єднанням, а також сприяння збереженню функціональних зв'язків та принципів взаємозалежності його учасників або структурних частин під час здійснення спільної злочинної діяльності – п. 12 постанови ПВСУ «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями» від 23.12.2005 № 13.

Апеляційним судом Кіровоградської області відмовлено у задоволенні скарги адвоката. Судом встановлено, що гр. А., гр. Я., гр. Б., гр. Е., гр. В., гр. Щ., гр. Г., гр. Ц. З, гр. І., гр. У. втягнули в злочинну діяльність гр. М., гр. Д., гр. Ф., гр. Ж., гр. Т., гр. Ю., гр. К., та інших, всього більше 20 осіб, які, діючи від імені фіктивних підприємств, створених або придбаних з метою вчинення шахрайства гр. А. та його помічниками: гр. В., гр. Б., гр. Е., гр. Г., гр. Ц. та гр. Щ., незаконно використовуючи їх реквізити, систематично здійснювали злочинні дії, спрямовані на протиправне безоплатне вилучення товарно-матеріальних цінностей у їх законних власників, різних підприємств та фізичних осіб – суб'єктів господарювання. Обравши способом незаконного заволодіння майном шахрайство, діючи спільно й узгоджено, винні на підставі складених за їх участю завідомих неправомірних угод, отримані від постачальників цінності протиправно та безоплатно обертали в свою власність, завідомо не маючи при цьому наміру виконувати взяті на себе відповідно до угод зобов'язання з їх оплати. Таким чином, в період з березня 2006 року по червень 2009 року злочинним об'єднанням групою – протиправно та безоплатно шляхом шахрайства вилучено з використанням створених фіктивних приватних фірм цінностей у 214 суб'єктів господарювання з різних регіонів України на суму понад 50 млн грн.

Чіткий розподіл ролей, контроль за діяльністю кожного члена злочинної організації, наявність зв'язків між її ланками: верхньою – гр. А. – організатор; гр. В., гр. Г. та гр. Б. – керівники, безпосередньо підпорядковані організатору; середньою – засновники – директори фіктивних підприємств гр. Е., гр. К., гр. Ц., гр. Щ., гр. І., гр. Я. підконтрольні в протиправній діяльності організатору й керівникам, та нижньою – гр. М., гр. Т., гр. Ю., гр. Д., гр. У., гр. С., гр. Л., гр. Ф., гр. Н. та гр. Ж., які виконували злочинні функції від імені менеджерів, бухгалтерів, комірників, перевізників, юристів фіктивних підприємств, контроль за діяльністю яких здійснювали вище перелічені директора фіктивних фірм, свідчить про централізоване підпорядкування учасників організації, обов'язковість виконання ними вказівок від імені організатора та керівників, а отже про ієрархічність злочинного об'єднання, що забезпечувало жорстку дисципліну, порядок у керуванні організацією, сприяло збереженню функціональних зв'язків і принципів взаємозалежності її учасників.

Попередня змова учасників (членів) організації чи її структурних частин (організованих груп) на спільну злочинну діяльність вважається попередньою, якщо вона сталась до початку вчинення злочину. Обсяг змови (її зміст) може бути різним, проте між учасниками злочинної організації відбувається розподіл функцій не стільки для вчинення конкретного злочину, скільки для заняття злочинною діяльністю (співучасть у злочинній діяльності), тому цей характер розподілу функціональних обов'язків є організаційно-технічним, а не правничим, притаманним вчиненню злочинів за попередньою змовою групою осіб.

Мета спільної діяльності – безпосереднє вчинення не менше двох тяжких або особливо тяжких злочинів, керівництво злочинною діяльністю інших осіб або їх координація, забезпечення функціонування як власне злочинної організації, так і інших злочинних груп, зокрема й тих, які не входять до складу цієї злочинної організації.

Львівський апеляційний суд відмовив прокурору в задоволенні його скарги на вирок суду першої інстанції. Так, суд зазначив, що твердження прокурора про те, що слідством встановлено, що гр. А., гр. Н., гр. П. вчинили злочини, передбачені ч. 1 ст. 255, ч. 3 ст. 146, ч. 2 ст. 147, ч. 3 ст. 358 КК України та твердження прокурора і потерпілої гр. Ц. про доведеність слідством вини гр. А., гр. Н., гр. П. у вчиненні злочину, передбаченого ч. 5 ст. 186 КК України, не відповідають матеріалам кримінального провадження, дослідженим судом першої інстанції в судовому засіданні. Зібрані органом досудового слідства та наявні в матеріалах кримінального провадження докази не дали суду достатніх підстав зробити об'єктивний висновок про те, що гр. А. разом з гр. Ю. створили злочинну організацію з метою вчинення особливо тяжкого злочину, а також здійснювали керівництво такою організацією, брали участь у ній та участь у злочинах, учинюваних такою організацією, а гр. Н. і гр. П. брали участь у злочинній організації, створеній з метою вчинення особливо тяжкого злочину, та участь у злочинах, учинюваних такою організацією. Суд першої інстанції на підставі досліджених ним доказів аргументовано зазначив у вирокі, що висновок органу досудового слідства про створення злочинної організації був лише висунутою в процесі досудового слідства версією, яка в подальшому не була підтверджена належними та зібраними з додержанням вимог кримінального процесуального закону доказами. Виходячи з цього, суд першої інстанції мотивовано виправдав гр. А., гр. Н., гр. П. за ч. 1 ст. 255 КК України за відсутністю в їхніх діях складу цього злочину.

Для кваліфікації діяння, передбаченого ст. 255 КК, особливого значення набуває питання розмежування злочинної організації від організованої групи. При цьому вирішальним є глибоке дослідження характерних рис, притаманних таким злочинним об'єднанням. Особливо слід звертати увагу на стійкість організованої групи та згуртованість злочинної організації, наявність таких специфічних ознак

злочинної організації, як усталеність зв'язків, організаційно-управлінських структур, наявність фінансової бази, єдиної каси з внесків, одержаних злочинним шляхом, конспірації, ієрархії підпорядкування, єдиних і жорстких правил взаємовідносин і поведінки із можливістю застосування санкцій за порушення неписаного статуту об'єднання й спрямованість на вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів.

Під час кваліфікації злочину, передбаченого ч. 1 ст. 255 КК, слід виходити з того, що він вчиняється в декількох альтернативних формах: 1) у створенні злочинної організації; 2) в керівництві такою злочинною організацією; 3) в участі в злочинній організації; 4) в участі в злочинах, учинюваних такою організацією; 5) в організації, керівництві чи сприянні зустрічі (сходці) представників злочинних організацій або організованих груп для розроблення планів та умов спільного вчинення злочинів, матеріального забезпечення злочинної діяльності чи координації дій об'єднаних злочинних організацій або організованих груп.

Створення злочинної організації полягає в здійсненні будь-яких дій, у результаті яких така організація виникла. Діями щодо створення є визначення мети діяльності та принципів формування об'єднання, розробка планів діяльності, підбір співучасників і розподіл між ними функціональних обов'язків, призначення керівників структурних підрозділів, матеріальне забезпечення діяльності формування, забезпечення транспортними, фінансовими й іншими необхідними засобами, а також реалізація інших необхідних умов для вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів. У тому разі, якщо об'єднання створюється внаслідок злиття раніше існуючих незалежно одна від одної організованих груп з метою вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів, відповідні дії із злиття цих організованих груп також слід розглядати як створення злочинної організації. Відмінною ознакою цієї форми об'єктивної сторони є те, що створення об'єднання завжди передуює вчиненню його членами інших злочинів. Головною метою особи, яка створює організацію, є діяльність, внаслідок чого виникає стійке об'єднання осіб для вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів, забезпечення взаємозв'язку між діями всіх учасників останнього, упорядкування взаємодії його структурних частин.

Керування злочинною організацією полягає у вчиненні сукупності дій, спрямованих на управління їх функціонуванням як стійких об'єднань осіб (забезпечення існування, відповідного рівня організованості, дотримання загальних правил поведінки та дисципліни, вербування нових учасників, розподіл або перерозподіл між ними функціональних обов'язків, планування конкретних злочинів і злочинної діяльності в цілому, організація заходів щодо прикриття останньої,

вдосконалення структури (об'єднання) та здійсненням ними злочинної діяльності (визначення її мети та напрямів, конкретних завдань об'єднання, його структурних частин або окремих учасників, координація їхніх дій; ініціювання здійснення певного виду злочинної діяльності чи вчинення конкретних злочинів тощо). Зазначені дії організаційного характеру можуть здійснюватися у формі віддання наказів, розпоряджень, давання доручень, проведення інструктажів, прийняття звітів про виконання тих чи інших дій, застосування заходів впливу щодо учасників злочинного об'єднання за невиконання наказів і доручень або порушення встановлених у ньому правил поведінки (п. 5 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями» від 23.12.2005 № 13).

У разі, якщо певні дії зі створення злочинної організації або керування нею утворюють самостійний склад злочину, особа, яка їх (зазначені дії) вчинила, має визнаватися виконавцем такого злочину, а її дії слід кваліфікувати за відповідною статтею Особливої частини КК України (зокрема, за ч. 1 ст. 255, ст. 257, ст. 258-3, ч. 1, 2, 3 ст. 260, ч. 3 ст. 303, ст. 392).

Участь у злочинній організації означає перебування в її складі. Особа стає учасником злочинної організації з моменту її вступу, тобто надання цією особою згоди на участь у такому об'єднанні за умови, що вона усвідомлювала факт його існування та підтвердила певними діями реальність своїх намірів.

Органами досудового слідства всім підсудним інкримінувалася участь у злочинній організації та в злочинах у складі злочинної організації, що діяла в Сумській, Київській та Закарпатській областях і була створена з метою вчинення тяжких злочинів, а саме організації незаконного переправлення осіб через державний кордон України, громадянським гр. Б., який мав злочинні зв'язки в Республіці Словаччина, Російській Федерації й інших країнах. Тобто, їх дії кваліфіковано досудовим слідством за ч. 1 ст. 255 КК України, як участь кожного з підсудних у злочинній організації та в злочинах, учинюваних такою організацією.

Однак із такою кваліфікацією дій підсудних Глухівський міський районний суд Сумської області не може погодитися, оскільки кожна з ознак злочинної організації підлягає доказуванню, як і інші обставини, що входять у предмет доказування в кримінальному провадженні. На досудовому слідстві та в суді підсудні гр. Р., гр. В., гр. Х., гр. О., гр. А. та гр. Л. не визнали своєї вини у вчиненні злочину у складі злочинної організації, а гр. С., гр. П., гр. І., гр. Я. та гр. Ж. лише заявили під час досудового слідства про визнання своєї вини за ч. 1 ст. 255 КК України. Але в процесі судового розгляду останні показали, що їм не було відомо про те, що вони діють у складі злочинної організації, вони не вступали до неї, не були обізнані про її керівництво. І як на досудовому слідстві, так і під час судового слідства не добуто жодних доказів, що підсудні були обізнані про створення злочинної організації, її керівника, вступили до

цієї організації та мали підпорядкованість організатору (гр. У.) та жорстку відповідальність за невиконання покладених на кожного з них обов'язків.

Участь у злочинах, учинюваних злочинною організацією, означає, що до вчинення будь-якого злочину злочинною організацією долучається особа, яка не є учасником цієї організації. Кваліфікувати вчинене за цією формою об'єктивної сторони слід у тому разі, якщо така особа не має стосунку до створення злочинної організації, вона – співвиконавець злочину, передбаченого ст. 255 КК.

Колегія суддів Дзержинського районного суду м. Кривого Рогу Дніпропетровської області кваліфікувала дії гр. В. за ч. 4 ст. 190 КК України як шахрайство за ознаками заволодіння чужим майном шляхом обману, вчинене повторно, за попередньою змовою групою осіб, що завдало значної шкоди потерпілому, вчинене в особливо великих розмірах, організованою групою, за ч. 1 ст. 255 КК України як участь у злочинній організації з метою вчинення тяжкого злочину та участь у злочинах, учинюваних такою організацією, оскільки обвинувачений не брав участі в її створенні.

Організація, керівництво чи сприяння зустрічі (сходці) представників злочинних організацій або організованих груп для розроблення планів і умов спільного вчинення злочинів, матеріального забезпечення злочинної діяльності чи координації дій об'єднань злочинних організацій або організованих груп – це будь-які дії із залучення учасників до зустрічі (сходки), розробки плану її підготовки та проведення; очолювання зустрічі (сходки) для розроблення планів та умов спільного вчинення злочинів, матеріального забезпечення чи координації дій об'єднань злочинних організацій або організованих груп, створення відповідних умов для організації та проведення зустрічі (сходки), надання допомоги в цьому тощо.

Для правильної кваліфікації діяння за ст. 255 КК злочину організації слід відмежовувати від інших злочинних об'єднань – злочинної організації (ч. 1 ст. 255, ст. 256 КК), банди (ст. 257 КК), терористичної групи чи терористичної організації (ч. 1 ст. 258-3 КК), воєнізованого формування (ч. 1 ст. 260 КК) і збройного формування (ч. 2 ст. 260 КК). Слід звернути увагу, що: 1) згадані кримінально-правові категорії є суміжними та визначають складні форми співучасті, якими є «організована група» та «злочинна організація»; 2) у ч. 1 ст. 258-3 КК одночасно йдеться і про організовану групу, і про злочинну організацію; 3) банда (ст. 257 КК) залежно від кількісного складу, структури та цілеспрямованості може бути і озброєною організацією, структури та цілеспрямованості може бути і озброєною організацією; 4) воєнізоване формування становить злочинну організацію внаслідок наявності чіткої організаційної структури військового типу; 5) збройне формування з огляду на зміст примітки 2 до ст. 260 КК є воєнізованою

групою, яка незаконно має на озброєнні придатну для використання вогнепальну, вибухову чи іншу зброю; б) аналізована злочинна організація (тобто за створення якої передбачається кримінальна відповідальність за ч. 1 ст. 255 КК) відрізняється від суміжних злочинних організацій своєю цілеспрямованістю, оскільки має на меті безпосереднє вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів її учасниками або керівництвом чи координацію злочинної діяльності інших осіб, або забезпечення функціонування і злочинної організації, й інших злочинних груп. Озброєна злочинна організація (ст. 257 КК), зважаючи на цілеспрямованість, має на меті напад на підприємства, установи, організації чи на окремих осіб (у постанові ПВСУ від 23.12.2005 № 13 підкреслюється, що ст. 257 КК не передбачає ні конкретні цілі вчинюваних бандою нападів як обов'язкової ознаки складу цього злочину, ні відповідальності за вчинення її членами під час нападу злочинних діянь, які утворюють самостійні склади злочинів, крім відповідальності за організацію банди, участь у ній та вчинюваних нею нападах). Згідно з ч. 1 ст. 258 КК злочинна діяльність терористичної організації полягає у вчиненні терористичних актів чи інших терористичних злочинів з метою порушення громадської безпеки, залякування населення, провокації воєнного конфлікту, міжнародного ускладнення, або з метою впливу на прийняття рішень чи вчинення або невчинення дій органами державної влади чи органами місцевого самоврядування тощо. Воєнізована злочинна організація може бути використана для нападу на підприємства, установи, організації чи на громадян з метою захоплення підприємств чи установ, установлення на ними контролю, перешкоджання роботі, зупинки функціонування, їх використання тощо.

Розмежування із суміжними складами злочинів	
	«Злочинна організація» (ч. 1 ст. 255, ст. 256 КК)
	«Банда» (ст. 257 КК) «терористична група» чи «терористична організація» (ч. 1 ст. 258-3 КК) «Воєнізоване формування» (ч. 1 ст. 260 КК) «Збройне формування» (ч. 2 ст. 260 КК)
Мета вчинення злочину	Банда – напад на підприємства, установи, організації чи на окремих осіб. Діяльність <i>терористичної організації</i> – вчинення терористичних актів чи інших терористичних злочинів з метою порушення громадської безпеки, залякування населення, провокації воєнного конфлікту, міжнародного ускладнення, або з метою впливу на прийняття рішень чи вчинення або невчинення дій органами державної влади чи органами місцевого самоврядування тощо. Воєнізована злочинна організація може бути використана для нападу на підприємства, установи, організації чи на громадян з метою захоплення підприємств чи установ, установлення на ними контролю, перешкоджання роботі, зупинки функціонування, їх використання тощо

Злочин вважається **закінченим з моменту** вчинення діяння в одній із форм, зазначених у ч. 1 ст. 255 КК.

2. Кваліфікація сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності (ст. 256 КК)

Загальні питання кваліфікації сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності	Заздалегідь не обіцяне сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності шляхом надання приміщень, сховищ, транспортних засобів, інформації, документів, технічних пристроїв, грошей, цінних паперів, а також заздалегідь не обіцяне здійснення інших дій по створенню умов, які сприяють їх злочинній діяльності (ч.1 ст. 255)
---	---

Для правильної кваліфікації діяння, передбаченого ч. 1 ст. 256 КК, варто враховувати, що воно полягає в заздалегідь не обіцяному: 1) сприянні учасникам злочинних організацій; 2) укритті злочинної діяльності учасників злочинних організацій шляхом надання приміщень, сховищ, транспортних засобів, інформації, документів, технічних пристроїв, грошей, цінних паперів; 3) здійсненні інших дій зі створення умов, які сприяють злочинній діяльності учасників злочинних організацій. Сприяння учасникам злочинних організацій може здійснюватись до закінчення злочину і є участю в його вчиненні, а укриття злочинної діяльності учасників злочинних організацій – після і є різновидом такого виду причетності до злочину, як приховування злочину. Сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності (ст. 256 КК) є спеціальним видом щодо заздалегідь не обіцяного придбання або отримання, зберігання чи збуту майна, завідомо одержаного злочинним шляхом за відсутності ознак легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом (ст. 198 КК), заздалегідь не обіцяного приховування тяжкого або особливо тяжкого злочину (ст. 396 КК), легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом (ст. 209 КК), і використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (ст. 306 КК).

Сприяння учасникам злочинної організації – це будь-які дії особи, що полягають в наданні допомоги злочинній організації в цілому або окремим її учасникам (наприклад, заздалегідь не обіцяне придбання або отримання, зберігання чи збут майна, завідомо одержаного внаслідок учинення злочинів учасниками злочинної організації). Сприяння злочину кваліфікується, виходячи з того, чи є воно заздалегідь обіцяним (пособництво у вчиненні злочину) чи ні (причетність до злочину). **Потурання** – умисне неперешкоджання злочинній діяльності інших осіб.

Разом з тим із змісту диспозицій ч. 1 ст. 256 і ч. 1 ст. 258-3, ч. 1 ст. 258-5, ч. 3 ст. 260 КК можна зробити висновок, що допомога учасникам злочинної організації може полягати в її організаційному та матеріально-технічному забезпеченні, потуранні її діяльності, в тому числі і під час вчинення злочинів. Зазначений вид причетності завдяки відсутності ознаки спільності не утворює співучасті, на підставі чого зазначена особа не підлягає відповідальності за ст. 255 КК. Сприяти учасникам злочинних організацій може лише особа, яка не входить до складу злочинної організації та не створювала її.

Укриття злочинної діяльності учасників злочинної організації – діяльність особи, безпосередньо спрямована на переховування учасників злочинної організації, знарядь або засобів учинення злочину або предметів, отриманих злочинним шляхом, для уникнення виявлення й засудження учасників злочинної організації та ухилення їх від кримінальної відповідальності. Організація приховування злочинної діяльності учасників злочинної організації може полягати в підкупу осіб, уповноважених на виконання функцій держави; створенні умов для проникнення учасників цих об'єднань до органів влади з метою забезпечити безпеку злочинної діяльності та виїзду учасників такої діяльності за межі регіону чи країни; збуті предметів, здобутих злочинним шляхом; маскуванні слідів злочину; фізичному знищенні потерпілих чи свідків, а також тих співучасників, які могли б виступити як свідки. У разі, коли приховування, на організацію якого були спрямовані дії особи, самостійно утворює склад окремого злочину, наприклад убивство, знищення чи пошкодження майна, пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі, легалізація (відмивання) доходів, здобутих злочинним шляхом, і це охоплювалось умислом такої особи, її дії необхідно додатково кваліфікувати ще й як організацію відповідного злочину.

Комінтернівський районний суд м. Харкова визнав доведеним у судовому засіданні те, що гр. С. вчинив фіктивне підприємництво, тобто придбання суб'єкта підприємницької діяльності (юридичної особи) з метою прикриття незаконної діяльності, що заподіяло велику матеріальну шкоду державі, тобто кримінальне правопорушення, передбачене ч. 2 ст. 205 КК України, а також заздалегідь не обіцяне здійснення інших дій по створенню умов, які сприяють їх злочинній діяльності – заздалегідь не обіцяне сприяння учасникам злочинної організації й укриття їх злочинної діяльності шляхом надання документів, а також заздалегідь не обіцяне здійснення інших дій по створенню умов, які сприяють їх злочинній діяльності, тобто кримінальне правопорушення (злочин), передбачений ч.1 ст. 256 КК України.

У разі, якщо особа, яка заздалегідь не обіцяла допомагати учасникам злочинної організації, сприяє діяльності або приховує діяльність

осіб, які, не перебуваючи в її складі, брали участь у кримінально караних посяганнях такої організації, її дії кваліфікуються за ст. 256 КК. Винна особи в разі сприяння діяльності зазначених осіб або в разі її (діяльності) приховування своїми діями допомагає учасникам злочинної організації, що уможливорює її подальше функціонування та продовження злочинної діяльності.

Інші дії зі створення умов, які сприяють злочинній діяльності учасників злочинних організацій, – будь-які дії (крім заздалегідь не обіцяного сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності), спрямовані на полегшення подальшого функціонування злочинної організації та сприяння в продовженні злочинної діяльності учасників злочинних організацій (заздалегідь не обіцяне усунення перешкод для вчинення злочинів учасниками злочинної організації, допомога у вербуванні нових членів у злочинну організацію і т. ін.). До дій, пов'язаних з **усуненням перешкод** для вчинення злочинів учасниками злочинної організації, належать, наприклад, розроблення заходів для нейтралізації діяльності правоохоронних органів організація підкупу працівників цих органів, застосування насильства до них або їхніх близьких, усунення з посади чи інше блокування його діяльності, яка може перешкодити реалізації злочинних намірів п. 3 постанови ПВСУ «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями» від 23.12.2005 № 13.) **Допомога у вербуванні нових членів у злочинну організацію** – це дії винного зі схвалення або примушування особи брати участь у злочинній організації або у вчинюваних нею кримінально караних посяганнях.

Особливості кваліфікації сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності за наявності кваліфікуючих ознак

Кваліфікуючими ознаками є такі:

- сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності за наявності кваліфікуючих ознак, вчинені службовою особою;
- сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності за наявності кваліфікуючих ознак, вчинені повторно (ч. 2 ст. 256)

Під час кваліфікації вчиненого за ч. 2 ст. 256 КК необхідно встановити, що виконавцем цього злочину є службова особа.

Голосіївський районний суд м. Києва визнав гр. У. винним у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч. 2 ст. 256, ч. 1 ст. 328 КК України. Так, гр. У., будучи службовою особою – головним спеціалістом 2 сектору відділу спеціального зв'язку Управління Служби безпеки України в Донецькій області, маючи доступ до службової інформації Управління Служби безпеки України в Донецькій області, в тому числі інформації з обмеженим доступом та інформації, яка містить державну таємницю, діючи всупереч інтересам служби, з метою

сприяння діяльності учасникам злочинної організації «Донецька народна республіка» щодо дестабілізації суспільно-політичної обстановки та втрати авторитету органів державної влади України, в період часу з 11.01.2015 по 15.01.2015, перебуваючи за місцем роботи – у службовому приміщенні Управління Служби безпеки України в Донецькій області, розташованому за адресою: м. Маріуполь, вул. Георгіївська, 77, здійснив збір шифрованих інформаційних повідомлень та шифротелеграм, підготовлених та прийнятих Управлінням Служби безпеки України в Донецькій області, тобто збір службової інформації, в тому числі такої, що містить державну таємницю, шляхом її копіювання на носії інформації, після чого 18.01.2015, перебуваючи у селі Щурове Краснолиманського району Донецької області, передав вказаний носій інформації обвинуваченій гр. В., котра 19.01.2015 у невстановлений досудовим розслідуванням час, перебуваючи у невстановленому досудовим розслідуванням місці у місті Донецьку, за вказівкою обвинуваченого гр. У. передала представнику так званого «Міністерства державної безпеки Донецької народної республіки», досудове розслідування стосовно якого здійснюється у кримінальному провадженні №2201505000000223 від 06.05.2015, внесеного до Єдиного реєстру досудових розслідувань за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого за ч. 1 ст. 2583 КК України, вказаний носій інформації зі службовою інформацією, в тому числі такою, що містить державну таємницю.

Сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності кваліфікуються за ознакою повторності у разі, якщо такі дії вчиняються два або більше разів за відсутні рис, характерних для продовжуваного злочину. Слід ураховувати, що всі епізоди продовжуваного злочину мають бути об'єднані єдиним умислом. Це означає, що здійснюючи окремо кілька суспільно небезпечних дій, винний прагне досягти єдиної мети. У тому разі, якщо під час учинення нового діяння умисел виникає заново, вчинене слід кваліфікувати за правилами повторності. Відсутня повторність злочинів і в тому разі, якщо винний вчиняє кілька альтернативних дій, передбачених ч. 1 ст. 256 КК.

3. Кваліфікація бандитизму (ст. 257 КК)

Загальні питання кваліфікації бандитизму

Організація озброєної банди з метою нападу на підприємства, установи, організації чи на окремих осіб, а також участь у такій банді або у вчинюваному нею нападі (ст. 257)

Під час кваліфікації бандитизму необхідно виходити із його законодавчих ознак – наявності банди та спеціальної мети її діяльності – напад на підприємства, установи, організації чи на окремих

осіб. Специфічними проявами спільної злочинної діяльності в цьому разі є організація озброєної банди та участь у ній або у вчинюваному нею нападі. Для притягнення особи до відповідальності за ст. 257 КК достатньо вчинення нею хоча б одного з цих діянь (за умови, що організацію банди доведено). Суд має з'ясувати, в якій саме формі особа вчинила бандитизм, та зазначати це у вирокі з наведенням відповідних мотивів (п. 16 постанови ПВСУ «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями» від 23.12.2005 № 13).

Бандою визнають озброєну організовану групу або злочинну організацію, яка була попередньо створена з метою вчинення кількох нападів на підприємства, установи, організації чи на окремих осіб або одного такого нападу, який потребує ретельної довготривалої підготовки. Банду слід вважати створеною з моменту досягнення її учасниками згоди щодо вчинення першого нападу за наявності планів щодо подальшої спільної злочинної діяльності такого ж характеру та за умови, що об'єднання набуло всіх обов'язкових ознак банди. При цьому не має значення, передувала створенню банди стадія існування об'єднання як організованої групи або злочинної організації чи банда одразу була створена як така. Якщо перший, а також наступні злочини були вчинені до набуття об'єднанням усіх обов'язкових ознак банди, ці злочини за наявності до того підстав необхідно визнавати такими, що були вчинені організованою групою чи злочинною організацією. Оскільки ст. 257 КК передбачає відповідальність за організацію банди, а не за організаційну діяльність щодо її створення, дії обвинувачених можна кваліфікувати як закінчений бандитизм лише у випадках, коли банду дійсно було організовано. Організаційна ж діяльність, яка не дала такого результату, може розцінюватись як замах на бандитизм (п. 17 постанови ПВСУ «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями» від 23.12.2005 № 13).

Обов'язковими ознаками організації банди є мета цієї діяльності – вчинення нападів – та озброєність її учасників або хоча б одного з них (в останньому випадку інші учасники мають знати про це й усвідомлювати можливість застосування зброї під час нападів). Організація такого об'єднання утворює склад бандитизму незалежно від того, чи встигли його учасники здійснити хоча б один із намічених нападів (п. 18 постанови ПВСУ «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями» від 23.12.2005 № 13).

Стойкість банди характеризується такими ознаками:

– високий ступінь організованості банди (ретельне розроблення планів діяльності банди, відповідно до яких визначаються роль і завдання кожного члена банди, внутрішня жорстка дисципліна

в беззаперечним підпорядкуванням ватажку банди, активна діяльність її очільника, підготовлена система матеріально-технічного забезпечення знаряддями та засобами вчинення злочину, створена система забезпечення безпеки членів банди тощо);

– стабільність складу банди й її організаційної структури, що є підґрунтям для виникнення сталих зв'язків між співучасниками, взаємної допомоги та підтримання під час вчинення злочину й полегшує взаємовідносини між членами; саме тому часто учасниками банди стають родичі; ця властивість не означає незмінність складу банди;

– специфічні форми та методи діяльності банди (у ст. 257 КК частково відображено цю характеристику злочинної діяльності вказівкою на напад як спосіб учинення злочину); банду може характеризувати особлива методика вибору об'єктів нападу та проведення розвідувальних дій, особливість здійснення нападів і поведінки членів банди, забезпечення прикриття, відходів з місця вчинення злочинів тощо;

– сталість указаних форм і методів злочинної діяльності, оскільки перевірені прийоми та способи нападів є гарантією успішності вчинення злочину; про сталість свідчить також стійкий розподіл обов'язків між учасниками банди, використання спеціальних форм одягу тощо;

– згуртованість її членів (суб'єктивний елемент стійкості); згуртованість є насамперед соціально-психологічною зорганізованістю банди; чим тривалішим є існування такої банди, тим у більшому ступені деякі її члени позбавляються притаманних їм індивідуальних рис поведінки; з'являються окремі еталони поведінки, що виводяться в ранг певних норм; дотримання таких норм може бути добровільним і примусовим (із застосуванням безпосереднього фізичного або психічного насильства).

Васильківський міськрайонний суд Київської області справедливо дійшов висновку, що об'єднання, яке створив гр. Г. з метою вчинення розбійних нападів на приватні помешкання громадян та підприємства, було стійким, що знайшло своє вираження у згуртованості та стабільності. Так, між учасниками організованої групи були постійні внутрішні зв'язки, що виражались у зустрічах та відвідуваннях один одного, спільному проведенні дозвілля, дружних відносинах.

Для очолюваного гр. Г. об'єднання було характерним обговорення спільних проблем, визначення способів конспірації та прикриття, розподілення сум викрадених або отриманих злочинним шляхом грошових коштів. За час існування організованої злочинної групи – банди, між керівником групи гр. Г. та її учасниками гр. П., гр. А., гр. Ж. та гр. Ф. існував високий рівень узгодженості дій та єдині правила поведінки. Учасники банди на виконання узгодженого плану згідно з відведеними ним ролями брали участь в її діяльності: обирали об'єкти злочинних

посягань, збирали відомості про майбутніх жертв нападів, підготовували зброю та необхідне спорядження для вчинення злочинів, безпосередньо брали участь у нападах, з метою розроблення детального плану розбійних нападів і визначення дій кожного учасника організованої злочинної групи банди під час розбійних нападів вели спостереження за навколишньою місцевістю й обстановкою перед учиненням злочинів і в момент злочинного посягання. В період часу між учиненням злочинів гр. Г., гр. П., гр. А., гр. Ж. та гр. Ф. разом проводили дозвілля.

Організована озброєна злочинна група – банда діяла з 19.12.2012 до 22.12.2012 на території Київської області, вчиняючи розбійні напади на домоволодіння громадян та підприємства, і припинила своє функціонування у зв'язку з викриттям і знешкодженням правоохоронними органами.

Гр. Г. як організатор озброєної злочинної групи банди керував нею, організовував вчинення злочинів та керував їх підготовкою та вчиненням, забезпечував та організовував приховування злочинної діяльності озброєної банди, об'єднував дії інших співучасників і спрямовував їх на вчинення злочинів, координував поведінку вказаних осіб, визначав частку кожного із співучасників групи під час розподілу отриманих в результаті вчинення злочинів коштів.

У грудні 2012 року гр. Г., будучи раніше судимим за вчинення умисного корисливого злочину, з метою вчинення злочинів і незаконного збагачення за рахунок чужого майна, склав план злочинної діяльності, спрямованої на вчинення корисливих злочинів проти власності.

Планом банди охоплювались готування та безпосереднє вчинення нападів на підприємства та окремих осіб з метою незаконного збагачення. Готування полягало у пошуку об'єктів злочинних посягань, виборів засобів конспірації, а також вогнепальної зброї та боеприпасів до неї, що в разі необхідності могла бути застосована для фізичного насильства щодо осіб, які можуть чинити перешкоди злочинним посяганням, та отримання інформації від потерпілих про місцезнаходження грошей, цінних речей і коштовностей.

Відповідно до заздалегідь розробленого плану гр. Г. у складі озброєної банди під час вчинення злочинів виконував функції організатора, а саме керував підготовкою вчинення злочинів, визначав для досягнення загальної злочинної мети кількість учасників вчинення злочинів, на місці керував діями учасників банди, а саме гр. П., гр. Ж., гр. А. й гр. Ф., а також сам безпосередньо брав участь у вчинюваних організованою ним бандою злочинах.

Визначившись з напрямом протиправної діяльності та поклавши на себе функції організатора та керівника банди, гр. Г. особисто підібрав її учасників. Забезпечуючи при цьому стійкість організованої групи, керованість та тривалість намічених ним злочинних дій, він використовував для відбору кандидатів їх особисті якості – схильність до вчинення злочинів, здатність до безумовного підпорядкування йому, набуті ними звички, умови їх життя, тощо. Крім зазначених факторів та обставин, перевага під час відбору до організованої банди гр. Г. надавалась особам, які перебували з ним в дружніх та родинних відносинах та викликали в нього довіру.

Формуючи склад організованої злочинної групи банди, гр. Г. 18.12.2012. з метою реалізації зазначеного плану злочинної діяльності, підшукав для участі у запланованих ним злочинах свого брата гр. П., гр. А. і неповнолітніх гр. Ж., та гр. Ф., та перебуваючи за місцем свого тимчасового проживання, запропонував узяти участь у запланованих ним корисливих злочинах, повідомивши про механізм їх учинення. Отримавши від гр. П., гр. А., гр. Ж., та гр. Ф. згоду на спільну злочинну діяльність у складі організованої злочинної групи банди, гр. Г. за покладеними на себе функціями організатора і керівника з метою підготовки до вчинення корисливих злочинів дотримання співучасниками заходів конспірації для протидії викриттю, довів їм до відома загальний план учинення злочинів.

Метою злочинної діяльності озброєної банди гр. Г. для отримання прибутку визначив отримання прибутку для особистого збагачення шляхом учинення нападів на підприємства та окремих осіб на території Київської області для особистого збагачення.

Організатор озброєної злочинної групи банди гр. Г. здійснював безпосереднє керівництво діями учасників створеної ним організованої озброєної групи (банди), детально розподіляв між членами створеної ним злочинної групи обов'язки та завдання, які уточнював під час безпосереднього здійснення конкретного злочину для досягнення загальної злочинної мети, в тому числі особисто обирав домоволодіння громадян та підприємства, на які було можна вчинити розбійні напади, та обирав об'єкти злочинів, показував шляхи підходу до місця вчинення злочинів та шляхи безпечного відходу після вчинення нападів, розподіляв функції між учасниками групи під час вчинення кожного злочину; забезпечував учасників банди засобами маскування (масками та рукавичками), вогнепальною зброєю – карабіном «АКМС-МФ» калібру 7,62 мм № ВІ 021092 і бойовими припасами до нього, пневматичним газобалонним багатозарядним пістолетом «Корнет ІЖ-671» калібру 4,5 мм і засобами зв'язування (кайданками).

Озброєність означає наявність зброї хоча б в одного з учасників банди за умови, що інші співучасники знали про це та допускали можливість її застосування. Постійне збільшення кількості зброї в учасників банди свідчить про її стійкість.

Колегія суддів Центрального районного суду м. Сімферополя Автономної Республіки Крим 15.05.2013 встановила, що для полегшення вчинення злочинів члени банди з моменту її створення і впродовж всієї її діяльності вживали заходів для її озброєності. Так, членами банди самостійно за невідомості слідством обставин купувалася вогнепальна та інша невідомості слідством зброя та боеприпаси до неї, яка використовувалася ними в процесі здійснення своєї злочинної діяльності.

Крім того, особа, стосовно якої відмовлено в порушенні справи у зв'язку зі смертю (т. 45 а.с. 199–201), маючи зв'язки в Російській Федерації та Вірменії, через невідомості слідством осіб організував поставки невідомості слідством вогнепальної зброї

та боєприпасів до неї, що частково було передано в користування членам банди, а частково заховано у нествановлених слідством місцях для її подальшого використання під час учинення злочинів.

Про наявність у розпорядженні банди зброї та бойових припасів до неї, а також про те, що члени банди – виконавці злочинів будуть забезпечені нею для здійснення того чи іншого злочину, було відомо кожному члену банди. Зброя банди зберігалася в низці місць, у тому числі і нествановлених слідством. Керівниками банди були призначені відповідальні за зберігання і видачу зброї членам банди, як нествановлені в процесі досудового слідства особи, так і особи, стосовно яких кримінальну справу виділено в окреме провадження у зв'язку з розшуком (т. 45 с. 197–198).

На озброєнні банди була велика кількість вогнепальної і холодної зброї, вибухові пристрої, гранатомети РПГ і гранатометні постріли до них, автоматична стрілецька зброя, снайперські гвинтівки «СВД» і «Бур», ручні гранати, вибухові речовини: тол, тротил, пластид, патрони до існуючої зброї, а також необхідне обладнання для створення вибухових пристроїв. Ця зброя купувалася для загальних потреб банди, видавалася для здійснення того чи іншого злочину, після чого або залишалася на місці скоєння злочину, або поверталася назад на місце складування. Зокрема, в арсеналі банди був 40-мм ручний протитанковий гранатомет РПГ-7В №9349 1990 року випуску та штатний бойовий припас до нього – надкаліберна ручна кумулятивна граната ПГ-7 ВЛ, що мала в своєму спорядженні вибухову речовину підвищеної потужності «ОКФОЛ» вагою 730 гр., що використовувалися для скоєння замаху на диверсію; автомат АКМ калібру 7,62 мм № 101 1966 року випуску й автомат АК-74 калібру 5,45 мм № 42781158, 1986 року випуску, використовувалися під час здійснення вбивства гр. Х., гр. Н., гр. С. та гр. В.

Членами банди гр. П. і гр. Л. та іншими особами під час умисного знищення шляхом підризу міжнародного торгового центру СП «Акту-сит» використовувалися два нествановлених слідством саморобних вибухових пристрої типу підривного заряду. Членом банди гр. А. та іншими особами під час здійснення вбивства гр. З. і гр. М., і замаху на вбивство гр. Ш. використовувався пістолет ТТ калібру 7,62 мм з патронами зразка 1930–1933 рр. і револьвер Сміт-Вессон 38 спеціального калібру з відповідними боєприпасами до них.

Організацією озброєної банди слід визнавати створення як організованої групи чи злочинної організації, що вже озброїлися, але ще не вчинили нападів, так і таких стійких об'єднань, які, щоб дістати зброю, вчиняють напади на військовослужбовців, працівників правоохоронних органів тощо. Із моменту нападу для заволодіння зброєю ці об'єднання набувають усіх ознак банди, оскільки в такий спосіб її члени озброюються (п. 19 постанови ПВСУ «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями» від 23.12.2005 № 13).

У разі, якщо для вирішення питання про належність відповідних предметів до зброї, а також питання про їх придатність до використання за цільовим призначенням потрібні спеціальні знання, у кримінальному провадженні слід призначати експертизу, яку треба проводити у відповідних експертних установах. Треба мати на увазі, що банда може бути озброєна і гладкоствольною зброєю (п. 20 постанови ПВСУ «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями» від 23.12.2005 № 13).

Дії, які полягають у незаконному заволодінні вогнепальною зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями, їх придбанні, виготовленні та ремонті або в незаконному заволодінні радіоактивними матеріалами чи їх придбанні, або у виготовленні, ремонті холодної зброї, вчинені з метою організації банди, а також аналогічні дії учасників уже існуючої банди чи збут останніми зазначених предметів слід кваліфікувати за сукупністю злочинів, передбачених ст. 257 і ст. 262 або ч. 1 чи ч. 2 ст. 263 КК. Дії ж учасників банди, пов'язані з незаконним носінням, зберіганням, ремонтом та переданням (один одному) предметів, якими вона озброєна, є складовими елементами бандитизму і додаткової кваліфікації за ст. 263 КК не потребують (п. 21 постанови ПВСУ «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями» від 23.12.2005 № 13).

Напад є створенням небезпечної обстановки, в просторових і часових межах якої існує загроза застосування насильства до невинувачено широкій кількості осіб.

Мукачівський міськрайонний суд Закарпатської області встановив, що збір на напади відбувався відповідно до ustalених правил поведінки та дисципліни серед членів банди. Інші учасники групи, отримуючи повідомлення про необхідність організованого виїзду, не піддавали сумнівам наявність такого розпорядження керівника та обов'язковість його виконання, добровільно долучались до озброєної групи, тим самим проявляли свою згоду на участь у запланованих злочинах. Свідомо залучаючись до злочинної організації та розуміючи, що суттю їх об'єднання є напади на громадян та установи, активні учасники групи обирали собі прізвиська, називаючи їх «позивними», за якими були відомі своїм керівникам та поплічникам. Одночасно таким чином досягалось забезпечення безпеки постійного складу групи, прикриття причетності до членів групи та уникнення ідентифікації осіб, які вчиняли злочини в її складі.

Так, 11.07.2015 близько 12 год. 46 хв. гр. Д., гр. Н., гр. П., гр. Р. за попередньою змовою між собою, з іншими нествановленими особами та особами, матеріали стосовно яких виділено в окреме провадження, всього близько 20-ти осіб, представників ДУК ВПР «Правий сектор», на чотирьох автомобілях з іноземними номерними знаками та символікою «Правий сектор» («Jeep Grand Cherokee» чорного кольору, з номерними

знаками чеської реєстрації (...); «Jeep Grand Cherokee» чорного кольору, з номерними знаками чеської реєстрації (...); «SSANG YONG» зеленого кольору, з номерними знаками (...); «Nissan Navara» чорного кольору, з номерними знаками польської реєстрації (...), на кузові якого заздалегідь було встановлено кулеметну турель з метою подальшого використання кулемету), прибули до будівлі спортивно-оздоровчого комплексу «Антарес», який розташований на вул. Лермонтова в м. Мукачево. Безпосередньо після прибуття двоє осіб, матеріали стосовно яких виділено в окреме провадження, прослідували до офісного приміщення на території спортивно-оздоровчого комплексу «Антарес», а гр. Д., гр. Н., гр. П., гр. Р, інші невідомі особи та особи, матеріали стосовно яких виділено в окреме провадження, діючи за попередньою домовленістю, автомобілями та особисто перекрили рух по вул. Лермонтова у м. Мукачево у районі СОК «Антарес». При цьому вказані особи демонстрували наявну у них автоматичну зброю та погрожували її використанням цивільним особам – як випадковим перехожим, так і відвідувачам СОК «Антарес», а також водіям, що намагались здійснити рух по вул. Лермонтова, чим спричинили загрозу їх життю та здоров'ю. Протягом приблизно 45 хв. вказані особи не припиняли свої протиправні дії та продовжували блокувати рух по вул. Лермонтова та погрожувати зброєю присутнім на місці події громадянам, розуміючи очевидний злочинний характер своїх дій та усвідомлюючи, що вони вчиняються у загальнонебезпечний спосіб у громадському місці у присутності значної кількості цивільних осіб.

При цьому організацію злочинного об'єднання необхідно кваліфікувати як бандитизм незалежно від того, чи встигли його учасники здійснити хоча б один із намічених нападів. Закон не пов'язує напад з конкретною його метою як обов'язковою ознакою складу бандитизму, тому будь-який озброєний напад стійкого злочинного об'єднання, коли застосовується насильство до потерпілого чи створюється загроза його застосування, кваліфікується за ст. 257 КК. Напад слід вважати таким, що відбувся, і в тому разі, якщо учасники не застосовували наявну в них зброю. У разі вчинення під час нападу злочинних діянь, що утворюють самостійні склади злочинів (крім відповідальності за організацію банди, участь у ній та у вчинюваних нею нападах), їх слід кваліфікувати за відповідною статтею або частиною статті Особливої частини КК.

Приморським районним судом м. Одеси доведено, що в травні 2013 року у невідомій досудовим розслідуванням час, переслідуючи мету вчинення особливо тяжких злочинів – розбійних нападів на території Одеської області гр. М. організував та очолив озброєну групу – банду, до якої у різний час втягнув у якості її членів неодноразово судимих за скоєння тяжких злочинів – громадянина гр. У. гр., громадянина Молдови – гр. Б. та інших невідомих досудовим розслідуванням осіб, які попередньо зорганізувалися в стійке об'єднання для вчинення злочинів, об'єднаних єдиним планом з розподілом функцій

учасників озброєної організованої групи (банди), спрямованих на досягнення цього плану, відомого всім учасникам банди.

У період існування озброєної групи (банди), що була створена гр. М. та її учасниками гр. Ю., гр. Б. та невідомими слідством особами, в різному поєднанні осіб було скоєно низку особливо тяжких злочинів, а саме: розбійний напад на потерпілу гр. П. та розбійний напад на потерпілу гр. Ч. з використанням вогнепальної зброї та із застосуванням насильства, небезпечного для життя та здоров'я потерпілих, а також погроз щодо застосування такого насильства та використання зброї. Суд визнав гр. М. винуватим у висунутому обвинуваченні та у вчиненні злочинів, передбачених ч. 1 ст. 263, ст. 257, ч. 4 ст. 187 КК України, гр. Б. – ст. 257, ч. 4 ст. 187 КК України, гр. Ю. – ч. 5 ст. 27, ч. 3 ст. 187 КК України.

Участь в озброєній банді – це не тільки безпосереднє здійснення нападів, а й сам факт вступу особи до неї чи вчинення будь-яких дій, спрямованих на створення сприятливих умов для її функціонування (надання транспорту, приміщень, здійснення фінансування та матеріально-технічного забезпечення, постачання зброї, підшукування об'єктів для нападу, зберігання зброї, злочинно набутого майна, коштів тощо). Проте у будь-якому разі участь у банді (як форма бандитизму) обов'язково передбачає членство особи в цьому об'єднанні, яке набувається шляхом вступу до останнього. Вчинення зазначених дій особою, яка не є учасником банди, слід розцінювати як пособництво у бандитизмі (п. 23 постанови ПВСУ «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями» від 23.12.2005 № 13).

Участь у вчинюваному бандою нападі може брати й особа, яка не входить до її складу. Проте дії такої особи можна кваліфікувати за ст. 257 КК тільки в тому разі, якщо вона усвідомлювала, що є учасником нападу, який вчинює бандою. Якщо ж ця особа не брала безпосередньої участі у нападі, а лише якимось чином сприяла в його вчиненні, її дії слід вважати пособництвом. Особи, які не були учасниками банди та не усвідомлювали факту її існування, але в будь-який спосіб сприяли вчиненню нею нападу, несуть відповідальність за злочин, що охоплювався їхнім умислом (п. 25 постанови ПВСУ «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями» від 23.12.2005 № 13).

Розмежування із суміжними складами злочинів	
ст. 255 («Створення злочинної організації»)	ст. 257 («Бандитизм»)
– мета – вчинення тяжких чи особливо тяжких злочинів; – злочинна організація;	– мета – здійснення нападу на підприємства, установи, організації чи на окремих громадян; – організована група чи злочинна організація;

– озброєність не є обов'язковою ознакою злочинної організації; – внутрішня та зовнішня стійкість; – вчинення тяжких чи особливо тяжких злочинів	– озброєність; – банда характеризується лише внутрішньою стійкістю
---	---

4. Кваліфікація терористичного акту (ст. 258 КК)

Загальні питання кваліфікації терористичного акту	<i>Терористичний акт, тобто застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, які створювали небезпеку для життя чи здоров'я людини або заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків, якщо такі дії були вчинені з метою порушення громадської безпеки, залякування населення, провокації воєнного конфлікту, міжнародного ускладнення, або з метою впливу на прийняття рішень чи вчинення або невчинення дій органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів, об'єднаннями громадян, юридичними особами, або привертання уваги громадськості до певних політичних, релігійних чи інших поглядів винного (терориста), а також погроза вчинення зазначених дій з тією самою метою (ч. 1 ст. 258)</i>
---	--

Для кваліфікації діяння, передбаченого ст. 258 КК, необхідно розуміти зміст поняття «терористичний акт». Терористичний акт характеризується такими рисами: 1) здійснення загальнонебезпечних діянь або погроза такими діяннями, що об'єктивно загрожують загальній безпеці; 2) публічність здійснення вказаних діянь з огляду на зростання амплітуди коливань настроїв у соціумі; 3) умисне розповсюдження страху, напруженості серед членів суспільства для залякування населення на певній території; 4) застосування насильства до невинних осіб або посягання на майно з метою впливу на ухвалення рішень чи вчинення або невчинення дій органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів, об'єднаннями громадян, юридичними особами, або привертання уваги громадськості до певних політичних, релігійних чи інших поглядів винного (терориста) або з метою порушення громадської безпеки, залякування населення, провокації воєнного конфлікту, міжнародного ускладнення.

Діяння, передбачене ст. 258 КК, вчиняється у двох формах:

– учинення загальнонебезпечних дій, а саме: застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, які створювали небезпеку для життя чи здоров'я людини або заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків;

– погроза вчиненням вказаних (загальнонебезпечних) дій.

Способи вчинення терористичного акту в КК вичерпно не встановлюються. Закон передбачає такі найтиповіші способи, як

застосування зброї, вчинення вибуху та підпалу, а далі вказується на узагальнену форму – здійснення інших дій, які створювали небезпеку для життя чи здоров'я людини або заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків. Тобто, законодавець вказує на загальнонебезпечний характер цих дій, а також на обов'язкову властивість застосування зброї, вибуху, підпалу або інших подібних до них дій – їхню справжню спроможність спричинити зазначені в законі наслідки. Під час кваліфікації діяння, передбаченого ст. 258 КК, необхідно встановити дійсність небезпеки настання вказаних у законі наслідків з огляду на конкретні обставини кримінального провадження, й оцінка реальності настання наслідків цілком залежить від часу, місця, способу здійснення загальнонебезпечних дій та низки інших факторів.

Для визначення *реальності небезпеки* спричинення шкоди в разі застосування загальнонебезпечного способу необхідно брати до уваги такі критерії: 1) існування джерела ризику (вибух, вогонь тощо); 2) присутність цього джерела ризику в загрозових для життя чи здоров'я людини або майна масштабах; 3) неможливість уникнення заподіяння шкоди життю та здоров'ю, майну в разі подальшого поширення загрозових явищ (наприклад, подальше неконтрольоване розповсюдження вогню). Тобто, *небезпекою для життя чи здоров'я людини або заподіяння значної матеріальної шкоди чи настання інших тяжких наслідків* слід визнавати реальну можливість, високу ймовірність настання вказаних наслідків у разі подальшого поширення загрозових явищ.

Застосування зброї – використання бойових властивостей зброї з метою ураження людей або заподіяння шкоди майну. Не належать до вогнепальної зброї газові, сигнальні, стартові, будівельно-монтажні пістолети та револьвери. Якщо ж вони пристосовуються для ураження людей, то набувають статусу зброї. **Вибух** – запалення чого-небудь, що супроводжується сильним звуком, внаслідок миттєвого хімічного розкладання речовини й утворення сильно нагрітих газів. Типовими є вибухи, обумовлені хімічною реакцією (вибух суміші водню та кисню, вибух вибухових речовин, вибух метану та вугільного пилу), та вибухи внаслідок ланцюгової реакції ділення атомних ядер. **Підпал** – умисне, зі злочинним наміром викликання пожежі де-небудь. **Пожежа** – це горіння цивільних чи промислових об'єктів, що спричиняє великі й особливо великі матеріальні збитки та створює загрозу життю людей. Горіння виникає за наявності горючої речовини, окиснювача та джерела запалення. Горіння – це будь-яка хімічна реакція з виділенням теплоти та випромінюванням світла. Горіння речовини – це не тільки сполучення з киснем, а і сполучення з іншими речовинами, наприклад із хлором, бромом, азотною кислотою тощо. Горіння може бути реакцією розпаду, наприклад ацетилену.

До інших дій, які створили небезпеку для життя чи здоров'я людини або заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків, слід відносити застосування отруйних речовин, газів, затоплення, обвали, каменепади, руйнування будівель, будинків, споруд, шляхів і засобів сполучення, поширення епідемій та епізоотій, влаштування аварій та катастроф, пошкодження об'єктів довкілля, систем життєзабезпечення, порушення технологічних або виробничих процесів, блокування транспортних комунікацій тощо.

Порушення громадської безпеки як бажаний для винного наслідок його дій полягає в руйнуванні на певній території або в країні в цілому існуючого мікроклімату, з яким громадяни пов'язують свою затишну життєдіяльність, у зміні паритету психологічної рівноваги й стійкості на користь насильницьких методів вирішення соціальних конфліктів, дестабілізації положення. **Залякування населення** – створення такого соціально-психологічного мікроклімату громадського занепокоєння, коли основним психологічним мотиватором стають страх, непевність громадян у безпеці свого життя та здоров'я, захищеності прав і свобод, невір'я в ефективне функціонування правоохоронної системи. **Провокація воєнного конфлікту, міжнародного ускладнення** – вчинення дій, що спонукають державу до початку воєнного конфлікту або інших агресивних дій.

Уплив на ухвалення рішень чи вчинення або невчинення дій органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів, об'єднаннями громадян, юридичними особами – спонукання, підштовхування відповідних суб'єктів до здійснення дій, потрібних і вигідних для терориста, заради яких він застосовує настільки витончені способи у створенні такої ситуації, коли ці суб'єкти змушені ухвалювати незаконні рішення заради забезпечення безпеки громадян і соціуму.

Погроза вчиненням загальнонебезпечних дій – це фактичне доведення до відома органів державної влади чи місцевого самоврядування, службових осіб, об'єднань громадян, юридичних або фізичних осіб наміру терориста вчинити указані дії. Однак погроза має містити не тільки висловлення наміру вчинити терористичний акт, але й здійснення дій, що свідчать про реальність цього наміру, наприклад придбання вибухових, біологічно небезпечних, радіоактивних речовин або зброї, виконання підготовчих дій до відключення систем життєзабезпечення або до порушення технологічних процесів і т.ін. Саме реальність наміру, що об'єктивується в конкретних діях, відрізняє погрозу від висловлення у формі виявлення наміру.

Терористичний акт вважається **закінченим з моменту** застосування зброї, здійснення вибуху, підпалу або інших подібних до них дій або з моменту створення загрози здійснення зазначених дій.

Фактичне заподіяння фізичної шкоди, майнової шкоди тощо виходить за межі основного складу терористичного акту, свідчить про наявність ознак кваліфікованих видів терористичного акту (ч. 2 або ч. 3 ст. 257 КК), або кваліфікується за сукупністю ст. 258 і відповідних статей Особливої частини КК України, що передбачають покарання за ці діяння (наприклад, ст. 121 КК).

<p>Особливості кваліфікації терористичного акту за наявності кваліфікуючих ознак</p>	<p>Кваліфікуючими ознаками є такі:</p> <ul style="list-style-type: none"> • терористичний акт, вчинений повторно; • терористичний акт, вчинений за попередньою змовою групою осіб; • терористичний акт, що призвів до заподіяння значної майнової шкоди; • терористичний акт, що призвів до інших тяжких наслідків (ч. 2 ст. 258); • дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, що призвели до загибелі людини (ч. 3 ст. 258)
---	---

Терористичний акт визнається вчиненим **повторно** у тому разі, якщо раніше винний учиняв акт тероризму. Обов'язковою умовою визнання повторності терористичного акту є юридичний факт, що підтверджує наявність першого злочину, тобто якщо особу не звільнено у встановленому законом порядку від кримінальної відповідальності, а судимість за раніше вчинений злочин не погашено й не знято.

Учинення терористичного акту **групою осіб за попередньою змовою** є злочином, що відбувається в співучасті. Відповідно до ч. 2 ст. 28 КК злочин визнається вчиненим за попередньою змовою групою осіб, якщо його спільно вчинили декілька осіб (дві або більше), які заздалегідь, тобто до початку злочину, домовилися про спільне його вчинення. Угода між співучасниками на вчинення терористичного акту має бути укладена до початку застосування зброї, вибуху, підпалу й інших дій. При цьому вчинення злочину за попередньою змовою групою осіб може розглядатися як кваліфікований вид лише в тому разі, якщо співучасники діють як співвиконавці зі спільним умислом. Якщо ж у групі з'являється організатор, пособники та підбурювачі, які не брали особистої участі в терористичних актах, вчинене додатково кваліфікується за ст. 27 КК. Відповідно до ст. 26 КК співучастю у злочині є умисна спільна участь декількох суб'єктів злочину у вчиненні умисного злочину. Тому в разі, коли з групи осіб, які вчинили злочин, лише одна особа є суб'єктом злочину, а решта осіб унаслідок неосудності або у зв'язку з недосягненням віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, чи з інших підстав не можуть бути суб'єктами злочину, дії винної особи, яка за таких

обставин притягується до кримінальної відповідальності, не можна розглядати як вчинення злочину групою осіб.

Заподіяння значної майнової шкоди – це знищення чи пошкодження майна, спричинення реальної шкоди, загрозу якої передбачено ч. 1 ст. 258 КК. Майнова шкода або повинна заподіюватися у великому або особливо великому розмірі, шкода в меншому розмірі має входити до складу інших тяжких наслідків.

Поняття **«інші тяжкі наслідки»** має трактуватися суб'єктом правозастосування у кожному конкретному кримінальному провадженні індивідуально з урахуванням усіх фактичних даних. До тяжких наслідків слід відносити заподіяння двом або більше особам середньої тяжкості тілесних ушкоджень або тяжких тілесних ушкоджень одній особі, тривалі зупинки роботи транспорту, серйозне порушення діяльності підприємств та організацій, хімічне або радіоактивне забруднення довкілля, поширення епідемій та епізоотій, загострення міжнаціональних відносин і т.ін.

Спричинення тяжкого наслідку у вигляді смерті людини може відбуватися лише через необережність. Разом із тим під час учинення терористичного акту може траплятися й умисне заподіяння смерті, але в таких випадках вчинене вимагає додаткової кваліфікації за ст. 115 КК. Потреба в такій кваліфікації виникає із законодавчої вимоги рівнозначного ставлення до охорони особи та соціуму як об'єктів кримінально-правового захисту.

Терористичний акт, покарання за вчинення якого передбачено ст. 258 КК, має об'єктивні та суб'єктивні ознаки, що наближають його до суміжних складів злочинів, передбачених ст. 112, 113, 147, ч. 2 ст. 194, 266, 278, 443 і 444 КК. Посягання на життя державного або громадського діяча та диверсія спрямовані на підриг конституційного ладу та безпеки держави, що виражається в інших, ніж у разі терористичного акту, характері й змісті мети. Якщо в разі терористичного акту здійснення вибухів, підпалів та інших дій поєднано із залякуванням населення в широкому значенні цього слова, то в злочинах проти основ національної безпеки, заподіюючи смерть або шкоду здоров'ю, винна особа ставить мету іншого змісту – заподіяти шкоду національній безпеці держави та самій держави як формі організації соціуму. У разі диверсії до того ж головне не стільки заподіяти фізичну шкоду, скільки матеріальну й організаційну для ослаблення держави як інституції.

Від посягань на особу, власність, довкілля тощо терористичний акт відрізняється тим, що заподіяння шкоди цим об'єктам є способом учинення терористичного акту та розцінюється винною особою як проміжна, але необхідна стадія досягнення мети – порушення громадської безпеки, залякування населення, провокації воєнного конфлікту, міжнародного ускладнення або впливу на ухвалення рішень чи

вчинення або невчинення дій органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів, об'єднаннями громадян, юридичними особами, або привернення уваги громадськості до певних політичних, релігійних чи інших поглядів винного (терориста). Застосування загальнонебезпечного способу не має на меті завдання шкоди невизначеній кількості об'єктів кримінально-правової охорони, а пов'язано з бажанням винного досягти високого ступеня дієвості свого діяння. У разі вчинення вбивства в загальнонебезпечний спосіб жертви персоналізовані й винний бажає спричинення смерті саме цим потерпілим, а в разі знищення або ушкодження майна – знищити або ушкодити саме це, а не інше майно. У разі вчинення терористичного акту особа потерпілого та приналежність майна не цікавлять терориста.

Учинення інших злочинів, що є суміжними з діянням, передбаченим ст. 258 КК, в тому числі за ознакою загальнонебезпечного способу вчинення, можуть складати «інші дії» під час терористичного акту та за наявності інших ознак складу злочину повинні кваліфікуватися за ст. 258 і за тією статтею Особливої частини КК України, що встановлює покарання за відповідне діяння (наприклад, вбивство державного або громадського діяча в загальнонебезпечний спосіб із метою порушення громадської безпеки, залякування населення, провокації воєнного конфлікту, міжнародного ускладнення кваліфікується за ст. 112 і ст. 258 КК).

Розмежування із суміжними складами злочинів	
ст. 258 («Терористичний акт»)	ст. 113 («Диверсія»)
<ul style="list-style-type: none"> – дії спрямовані на залякування населення або його частини, створення та підтримки обстановки страху; – мета – порушення громадської безпеки, залякування населення, провокація воєнного конфлікту, міжнародного ускладнення або вплив на прийняття певного рішення або відмова від його прийняття чи вчинення або невчинення дій органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів, об'єднаннями громадян, юридичними особами; – терористи зазвичай діють відкрито, демонстративно, з висуненням своїх вимог і амбіцій 	<ul style="list-style-type: none"> – дії винних спрямовано саме на спричинення тієї чи іншої шкоди (руйнування чи пошкодження підприємств, будівель, споруд, об'єктів життєзабезпечення та ін.); – мета – ослаблення держави, підриг її економічної безпеки та обороноздатності, дестабілізація діяльності державних органів або суспільно-політичної обстановки; – диверсанти діють таємно та не афішують свою діяльність озброєністю

Диверсія та тероризм за суб'єктивними моментами об'єднуються мотивами їх учинення, що здебільшого мають політичне чи інше ідеологічне забарвлення, якими винна особа робить спробу вирішити свої питання шляхом застосування насилля або вчинення суспільно небезпечного посягання, пов'язаного зі створенням реальної чи потенційної небезпеки для невизначеного кола громадян. У зв'язку з цим відмежування диверсії та тероризму за суб'єктивною стороною ускладнює кваліфікацію вчиненого діяння на практиці.

5. Кваліфікація створення терористичної групи чи терористичної організації (ст. 258-3 КК)

Загальні питання кваліфікації створення терористичної групи чи терористичної організації	Створення терористичної групи чи терористичної організації, керівництво такою групою чи організацією або участь у ній, а так само організаційне чи інше сприяння створенню або діяльності терористичної групи чи терористичної організації (ч. 1 ст. 258-3)
--	---

Терористична група характеризується такими ознаками:

а) двоє чи більше осіб (суб'єктів злочину), які об'єдналися з метою здійснення терористичних актів (закон України «Про боротьбу з тероризмом»); відповідно до п. «а» ст. 2 Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності від 15.11.2000 організована злочинна група означає структурно оформлену групу в складі трьох або більше осіб, що існує протягом певного періоду часу та діє узгоджено з метою здійснення одного або декількох серйозних злочинів або злочинів, визнаних такими відповідно до цієї Конвенції, для того щоб одержати прямо або посередньо, фінансову або іншу матеріальну вигоду; ч. 3 ст. 28 КК встановлено, що злочин визнається вчиненим організованою групою, якщо в його готуванні або вчиненні брали участь декілька осіб (три і більше), які попередньо зорганізувалися у стійке об'єднання для вчинення цього та іншого (інших) злочинів, об'єднаних єдиним планом з розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого всім учасникам групи;

б) наявність домовленості про спільне вчинення одного чи кількох злочинів, передбачених ст. 258-258-5, 260 КК.

Терористична організація – стійке об'єднання трьох і більше осіб, створене з метою здійснення терористичної діяльності, у межах якого здійснено розподіл функцій, встановлено певні правила поведінки, обов'язкові для цих осіб під час підготовки та вчинення терористичних актів. Організація визнається терористичною, якщо хоч

один з її структурних підрозділів здійснює терористичну діяльність з відома хоча б одного з керівників (керівних органів) усієї організації (закон України «Про боротьбу з тероризмом»). Поняття злочинної організації розкрито у ч. 4 ст. 28 КК, яка вказує, що такою є стійке ієрархічне об'єднання декількох осіб (п'ять і більше), члени якого або структурні частини якого за попередньою змовою зорганізувалися для спільної діяльності з метою безпосереднього вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів учасниками цієї організації, або керівництва чи координації злочинної діяльності інших осіб, або забезпечення функціонування як самої злочинної організації, так і інших злочинних груп.

За кількісною ознакою терористична організація не відповідає поняттю злочинної організації. Виходячи з положень кримінального права, терористична організація має бути наділена всіма ознаками злочинної організації. Терористична організація як різновид злочинної організації відрізняється від інших злочинних об'єднань спеціальною метою – здійсненням терористичної діяльності. Відповідно до закону України «Про боротьбу з тероризмом» терористична діяльність – діяльність, яка охоплює:

- планування, організацію, підготовку та реалізацію терористичних актів;
- підбурювання до вчинення терористичних актів, насильства над фізичними особами або організаціями, знищення матеріальних об'єктів із терористичною метою;
- організацію незаконних збройних формувань, злочинних угруповань (злочинних організацій), організованих злочинних груп для вчинення терористичних актів, так само як і участь у таких актах;
- вербування, озброєння, підготовку та використання терористів;
- пропаганду та поширення ідеології тероризму;
- фінансування й інше сприяння тероризму;
- фінансування тероризму – надання чи збір активів будь-якого роду з усвідомленням того, що їх буде використано повністю або частково: а) з будь-якою метою окремим терористом, терористичною групою або терористичною організацією; б) для організації, підготовки та вчинення окремим терористом, терористичною групою або терористичною організацією визначеного Кримінальним кодексом України терористичного акту, втягнення у вчинення терористичного акту, публічних закликів до вчинення терористичного акту, створення терористичної групи чи терористичної організації, сприяння вчиненню терористичного акту, будь-якої іншої терористичної діяльності, а також спроби здійснення таких дій.

Колегія суддів Волноваського районного суду, Донецької області встановила, що обвинувачений гр. Н., який мешкає у м. Волноваха,

Волноваського району, мав можливість іздити по району, розумів, що частина території Донецької області, яка була захоплена у 2014 року незаконними збройними формуваннями «ДНР», тимчасово не підконтрольна Україні, сам, за власним бажанням у травні-червні 2015р. надавав інформацію члену «ДНР» (про що він був повідомлений) з позивним «***» щодо розташування та дислокації позицій військової техніки й особового складу ЗСУ, щодо наявності та будівництва фортифікаційних споруд та інше.

Те, що обвинувачений стверджує, що йому дійсно дзвонив знайомий і на його питання він казав про збройні сили України, але при цьому повідомляв звичну інформацію, яка може не відповідати дійсності, бо він ніякої інформації для ДНР не збирав і не передавав, судом до уваги не було взято, оскільки обвинувачений визнав у судовому засіданні, що прослухані в судовому засіданні його розмови по телефону з гр. А. дійсно відбувалися, і все це казав саме він, і з цих телефонних розмов з останнім чітко видно, що обвинувачений саме надавав інформацію щодо розташування техніки ЗСУ і фортифікаційних споруд, і його інформація згідно з довідкою штабу АТО відповідає дійсності (тобто є об'єктивною)...

Судом ураховується, що конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності від 15.11.2000 зобов'язала держави-учасниці криміналізувати участь в організованій злочинній групі. При цьому відповідно до пункту «а» ст. 2 цієї Конвенції організована злочинна група означає структурно оформлену групу в складі трьох або більше осіб, що існує протягом визначеного періоду часу і діє узгоджено з метою здійснення одного або декількох серйозних злочинів або злочинів, визнаних такими відповідно до цієї Конвенції, для того щоб одержати, прямо або опосередковано, фінансову або іншу матеріальну вигоду.

Поняття терористичної організації визначено відповідно до закону України «Про боротьбу з тероризмом», і це є стійке об'єднання трьох і більше осіб, створене з метою здійснення терористичної діяльності, у межах якого здійснюється розподіл функцій, встановлено певні правила поведінки, обов'язкові для цих осіб під час підготовки і вчинення терористичних актів. Визначальним для визнання організації терористичною є те, що хоч один з її структурних підрозділів здійснює терористичну діяльність з відома хоча б одного з керівників (керівних органів) усієї організації.

Таким чином, аналіз кримінального законодавства, рішення Варшавської конференції 2001 року, Резолюції Ради Безпеки ООН від 28.09.2001 № 1373 по боротьбі з тероризмом, а також відповідних положень закону України «Про боротьбу з тероризмом» показує, що терористичну організацію виділено як вид злочинної організації за спеціальною метою здійснення терористичної діяльності. Так, відповідно до закону України «Про боротьбу з тероризмом» терористична діяльність – це діяльність, яка охоплює планування, організацію, підготовку та реалізацію терористичних актів, підбурювання; до вчинення терористичних актів, насильства над фізичними особами або організаціями, знищення матеріальних об'єктів у терористичних цілях, організацію

незаконних збройних формувань, злочинних угруповань (злочинних організацій), організованих злочинних груп для вчинення терористичних актів; так само як і участь у таких актах, вербування, озброєння, підготовку та використання терористів, пропаганду та поширення ідеології тероризму, фінансування та інше сприяння тероризму.

Терористичні організації створюються для вчинення діянь, передбачених частинами 1–3 ст. 258 КК України, а також інших злочинів терористичної спрямованості, тобто діянь, спрямованих на залякування населення з метою спонукання держави, міжнародної організації, фізичної чи юридичної особи до ухвалення чи відмови від ухвалення будь-якого рішення. При цьому саме фактором цілеспрямованого залякування населення як засобу досягнення поставленої мети злочини терористичної спрямованості відрізняються від інших споріднених злочинів.

Суд також ураховує роз'яснення п. 4 постанови ПВСУ «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями» за 23.12.2005 № 13, де вказано, що утворення (створення) організованої групи чи злочинної організації слід розуміти як сукупність дій з організації (формування, заснування) стійкого злочинного об'єднання для заняття злочинною діяльністю. Що ж стосується участі у злочинній чи терористичній організації, то відповідно до п. 13 вказаної Постанови вступ особи до організованої групи чи злочинної організації (участь у ній) означає надання цієї особою згоди на участь у такому об'єднанні за умови, що вона усвідомлювала факт його існування і підтвердила певними діями реальність своїх намірів.

Тому суд ураховує, що державним обвинуваченням було доведено в судовому засіданні, що обвинувачений гр. Н. усвідомлював і розумів, що «ДНР» діє на території України саме як терористична організація, учасником якої є гр. А., якому він повідомляв інформацію про ЗСУ, діє на території України незаконно, та що її учасники застосовують зброю, вчиняють терористичні акти, захоплення будівель органів державної влади та місцевого самоврядування, вбивства людей, вибухи, підпали й інші дії, які створюють небезпеку для життя та здоров'я людей, завдають значної майнової шкоди та призводять до настання інших тяжких наслідків, з метою порушенню громадської безпеки, залякування населення, провокації воєнного конфлікту, міжнародного ускладнення та впливу на прийняття рішень органами державної влади, місцевого самоврядування, а також чинять збройний опір, незаконну протидію та перешкоджають виконанню службових обов'язків співробітниками правоохоронних органів України й військовослужбовцями Збройних Сил України, задіяними у проведенні антитерористичної операції.

Аналізуючи вищезазначені докази у їх сукупності, суд приходить до переконання, що подія кримінального правопорушення існує, провину обвинуваченого повністю доведено, а вчинене обвинуваченим гр. Н. правильно кваліфіковано за ч. 1 ст. 258-3 КК України, тобто як умисне інше сприяння діяльності терористичної організації (шляхом надання інформації).

Злочин, передбачений ст. 258-3 КК, з об'єктивної сторони виражається у п'яти формах: 1) створення терористичної групи чи терористичної організації терористичної організації; 2) керівництво такою групою чи організацією; 3) участь у такій групі чи організації; 4) організаційне чи інше сприяння створенню терористичної групи чи терористичної організації; 5) організаційне чи інше сприяння діяльності терористичної групи чи терористичної організації.

Створення терористичної групи чи терористичної організації – це здійснення будь-яких дій, унаслідок яких виникла відповідна група чи організація. **Керівництво терористичною групою чи організацією** – це здійснення дій, спрямованих на управління функціонуванням цих об'єднань (розроблення планів діяльності та вчинення окремих злочинів, розподіл ролей та функцій між членами терористичної групи чи організації, контроль за виконанням завдань членами терористичної групи чи організації, розподіл витрат між всіма членами) та на вибір тактичних прийомів і методів діяльності вже створеної групи або організації. **Керівництво структурним підрозділом терористичної організації** полягає в підтриманні дисципліни в підрозділі, розподілі конкретних завдань членам терористичної організації, контролі за виконанням завдань, поданні звітів керівництву всієї терористичної організації.

Участь у терористичній групі чи терористичній організації полягає в наданні згоди на входження до складу терористичної групи чи терористичної організації як її члена, давання клятви вірності терористичній групі чи терористичній організації, у виконанні певних функцій, що забезпечують діяльність терористичної групи чи терористичної організації, у здійсненні кримінально караних діянь терористичної спрямованості, що вчиняються терористичною групою чи терористичною організацією.

Сприяння діяльності терористичної групи чи терористичної організації – це здійснення суб'єктом злочину дій, спрямованих на забезпечення умов, за яких полегшуються існування, розвиток і подальша діяльність такої групи чи організації за відсутності ознак співучасті у злочині, вчиненому таким об'єднанням. **Матеріальне, організаційне чи інше сприяння створенню або діяльності терористичної групи чи терористичної організації** – це фінансування терористів чи терористичної групи (терористичної організації), надання або збирання коштів безпосередньо чи опосередковано з наміром використання їх для вчинення терористичних актів чи злочинів терористичної спрямованості, надання коштів, інших фінансових активів чи економічних ресурсів або відповідних послуг безпосередньо чи опосередковано для використання в інтересах фізичних осіб, які вчиняють терористичні акти або сприяють чи беруть участь у їх вчиненні, чи в інтересах юридичних осіб, майно яких безпосередньо чи опосередковано перебуває у власності чи під контролем терористів

або осіб, які сприяють тероризму, а також юридичних і фізичних осіб, які діють від імені чи за вказівкою зазначених осіб; надання допомоги особам, які брали участь у вчиненні терористичних актів, вербування фізичних осіб для заняття терористичною діяльністю, сприяння встановленню каналів постачання зброї терористам та переміщенню терористів через державний кордон України, переховування осіб, які фінансували, планували, підтримували чи вчиняли терористичні акти або злочини терористичної спрямованості тощо (ст. 25 закону України «Про боротьбу з тероризмом»).

Костянтинівський міськрайонний суд Донецької області постановив, що гр. О. за власною ініціативою, діючи з метою сприяння злочинній діяльності терористичної організації «ДНР» щодо дестабілізації суспільно-політичної обстановки та втрати авторитету органів державної влади України шляхом надання учасникам цієї терористичної організації відомостей щодо місць дислокації, чисельності та маршрутів пересування підрозділів та військової техніки Збройних сил України та інших військових формувань України, задіяних у проведенні Антитерористичної операції на території Донецької області, здійснював на виконання отриманого ним від учасників терористичної організації «ДНР» відповідного завдання, цілеспрямований збір та передання учасникам терористичної організації ДІР», зокрема громадянину гр. Ш., (позивний «***»), який є членом терористичної організації «ДНР» і виконує функції координатора розгалуженої мережі інформаторів терористичної організації «ДНР», деталізованих даних про дислокацію, чисельність, маршрути пересування військовослужбовців та військової техніки Збройних сил України та інших військових формувань України, які беруть участь у проведенні Антитерористичної операції в м. Костянтинівка та Костянтинівському районі Донецької області, для подальшого використання учасниками вказаної терористичної організації наданою ним інформації у веденні терористичної діяльності проти органів державної влади та військових підрозділів України, а саме – у здійсненні артилерійських обстрілів місць дислокації військовослужбовців та військової техніки Збройних сил України та інших військових формувань України, які беруть участь у проведенні антитерористичної операції в м. Костянтинівка та Костянтинівському районі Донецької області.

6. Кваліфікація завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності (ст. 259 КК)

Загальні питання кваліфікації завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності

Завідомо неправдиве повідомлення про підготовку вибуху, підпалу або інших дій, які загрожують загибеллю людей чи іншими тяжкими наслідками (ч. 1 ст. 259)

З об'єктивної сторони завідомо неправдиве повідомлення про підготовку вибуху, підпалу або інших дій, які загрожують загибеллю людей чи іншими тяжкими наслідками (ч. 1 ст. 259 КК), може характеризуватися винятково активною формою поведінки – здійсненням дій. Змістом указаних дій є доведення до відома певних осіб або організацій завідомо неправдивих відомостей про підготовку вибуху, підпалу або інших дій, які загрожують загибеллю людей чи іншими тяжкими наслідками. Форми доведення (телефоном, через засоби масової інформації, комп'ютерний зв'язок, у вигляді листа тощо) на кваліфікацію вчиненого не впливають. Адресатом неправдивого повідомлення можуть бути як організації й установи, зобов'язані за законом реагувати на такі повідомлення (органи влади, правоохоронні органи тощо), так і інші організації, наприклад в яких має відбутися псевдо терористичний акт, чи окремі громадяни.

Шевченківський районний суд м. Києва встановив, що гр. П. 12.04.2011 об 11 год. 04 хв., перебуваючи в навчальній аудиторії № 320, що розташована на третьому поверсі Державного вищого навчального закладу «Київський індустріальний коледж», за адресою: м. Київ, вул. Новоукраїнська, 24, бажаючи зірвати навчальний процес з метою уникнення перевірки його знань з технічної механіки, вирішив зробити завідомо неправдиве повідомлення про замінування приміщення вищевказаного навчального закладу.

Реалізуючи свій злочинний умисел, гр. П. 12.04.2011, об 11 год. 04 хв., перебуваючи в навчальній аудиторії № 320, що розташована на третьому поверсі Державного вищого навчального закладу «Київський індустріальний коледж», усвідомлюючи суспільно небезпечний характер своїх злочинних дій, бажаючи зірвати навчальний процес, користуючись власним мобільним телефоном марки «МТС 236» з сім-картою оператора мобільного зв'язку «МТС» із номером абонента (...) здійснив дзвінок по спецлінії «102» чергової частини ГУМВС України в м. Києві. Під час розмови з оператором спецлінії «102» гр. П. здійснив завідомо неправдиве повідомлення про замінування вищевказаного навчального закладу. Перевіркою зазначеного повідомлення встановлено, що вибухових матеріалів і пристроїв на території Державного вищого навчального закладу «Київський індустріальний коледж», немає, а повідомлення про замінування є завідомо неправдивим.

Крім того, гр. П. обвинувачується у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 259 КК України, а саме в тому, що він 12.04.2011 об 11 год. 08 хв., перебуваючи в учбовій аудиторії № 320 Державного вищого навчального закладу «Київський індустріальний коледж», бажаючи зірвати навчальний процес, з метою уникнення здачі нормативів з фізкультури, вирішив зробити завідомо неправдиве повідомлення про пожежу в приміщенні спортивного залу вищевказаного навчального закладу.

Реалізуючи свій злочинний умисел, гр. П. 12.04.2011 об 11 год. 08 хв., перебуваючи в учбовій аудиторії № 320 Державного вищого навчального закладу «Київський індустріальний коледж», усвідомлюючи

суспільно небезпечний характер своїх злочинних дій, бажаючи зірвати навчальний процес з метою уникнення здачі нормативів з фізкультури, користуючись власним мобільним телефоном марки «МТС 236» із сім-картою оператора мобільного зв'язку «МТС» з номером абонента (...) повторно здійснив дзвінок по спецлінії «101» чергової частини ГУМНС України в м. Києві. Під час розмови з оператором спецлінії «101» гр. П. повторно здійснив завідомо неправдиве повідомлення про пожежу в приміщенні спортивного залу вищевказаного навчального закладу. Перевіркою зазначеного повідомлення встановлено, що будь-яких самозаймань, підпалів та пожеж на території Державного вищого навчального закладу «Київський індустріальний коледж» немає, а повідомлення про пожежу є завідомо неправдиве.

Докази, на яких ґрунтується обвинувачення гр. П. у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 259 КК України, суд не бере до уваги, оскільки вони лише доводять факт здійснення останнім 12.04.2011 повідомлення про пожежу у спортзалі Державного вищого навчального закладу «Київський індустріальний коледж», але не доводять наявності у вказаній дії гр. П. суспільно небезпечного діяння – завідомо неправдивого повідомлення про підготовку вибуху, підпалу або інших дій, які загрожують загибеллю людей чи іншими тяжкими наслідками, вчинене повторно.

За таких обставин суд доходить висновку про відсутність в діях гр. П. за даним епізодом події злочину, передбаченого ч. 2 ст. 259 КК України, у зв'язку з чим гр. П. підлягає виправданню за ч. 2 ст. 259 КК України з направленням матеріалів до Шевченківського РУ ГУ МВС України в м. Києві для вирішення питання про притягнення останнього до адміністративної відповідальності за ст. 183 КУпАП.

Завідомо неправдиве повідомлення повинно містити не будь-яку інформацію, а саме відомості про підготовку вибуху, підпалу або інших дій, які загрожують загибеллю людей чи іншими тяжкими наслідками (зміст цих понять розглянуто нами під час аналізу терористичного акту). Оскільки обов'язковою ознакою терористичного акту є спеціальна мета, у повідомленні також повинна віддзеркалюватися спеціальна мета псевдотерористичного акту. У разі, якщо в повідомленні містяться відомості про іншу мету (помста, хуліганство тощо), то вчинене не утворює складу завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів, й, отже, кваліфікуватися такі дії мають за іншими статтями КК України, наприклад, як хуліганство (ст. 296 КК). Погроза вибухом, підпалом або іншими загальнонебезпечними діями з метою помститися за вчинення або не вчинення відповідних дій з боку організацій або фізичних осіб у майбутньому склад злочину не утворюють.

Зарічним районним судом м. Суми встановлено, що гр. С. 28.12.2016, близько 20 год. 27 хв., перебуваючи за місцем мешкання за адресою м. Суми, вул. СКД, б. 18, кв. 25, телефонував зі свого стаціонарного номеру телефону № (0542) 36-18-91 на номер «103» КЗ СОР

«СОЦМЕД та МК» і погрожував замінувати приміщення у разі, якщо до нього не приїде автомобіль швидкої медичної допомоги, однак вказані погрози стосувалися вчинення дій у майбутньому.

Також в обвинувальному акті зазначено, що погрози гр. С. стосувалися вчинення дій у майбутньому.

Об'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 259 КК України, полягає у неправдивому повідомленні про вже існуючу загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності.

У той же час, як установлено в судовому засіданні, гр. С. повідомляв про можливість замінування в майбутньому, тобто його повідомлення не містили жодних даних, які б свідчили про вже існуючі підготовку вибуху, підпалу або інших дій, які загрожують загибеллю людей чи іншими тяжкими наслідками, а тому в діях гр. С. відсутня об'єктивна сторона злочину, передбаченого ч. 2 ст. 259 КК України.

У зв'язку з визнанням невинуватим у вчиненні злочину гр. С. суд вважає необхідним скасувати запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, негайно звільнити гр. С. з-під варти, а також скасувати арешт з мобільного телефону Нокія-1208, вилученого в процесі огляду місця події за місцем проживання гр. С., на який було 12.01.2017 накладено арешт ухвалою слідчого судді Ковпаківського районного суду м. Суми.

Закінченим завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності буде з моменту доведення відповідних відомостей до адресата.

Особливості кваліфікації завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності за наявності кваліфікуючих ознак

Кваліфікуючими ознаками є такі:

- дії, передбачені ч. 1, якщо вони спричинили тяжкі наслідки;
- дії, передбачені ч. 1, якщо вони вчинені повторно (ч. 2 ст. 259)

Оцінка наслідків як тяжких залежить від багатьох факторів і може бути проведена після ретельного дослідження всіх обставин кримінального провадження. До таких факторів можна віднести кількість постраждалих людей, спокій яких було порушено, обсяг (розмір) матеріальних витрат на заходи, пов'язані з відвернення уявної загрози, майнова й інша шкода, спричинена внаслідок простою підприємства, установи, організації й інші подібні до них обставини. Під час кваліфікації дій винного суд обов'язково має у виroku вказати ті обставини, що свідчать про спричинення саме тяжких наслідків.

Апеляційний суд Запорізької області, розглядаючи апеляційну скаргу прокурора у кримінальному провадженні за ч. 2 ст. 259 КК виїшов за межі апеляційних вимог і відповідно до ч. 2 ст. 404 КПК України перекаваліфікував дії обвинуваченого з ч. 2 на ч. 1 ст. 259 КК України, виходячи із такого: суд першої інстанції встановив, що обвинувачений по спеціальній лінії «101» здійснив дзвінок і, відреконструвавшись Миколою,

повідомив, що біля кафе ПП «Макдональдс Юкрейн Лтд» стоїть автомобіль, в якому міститься 35 кг тротилу та 2 радіокеруючих вибухових пристроїв. Продовжуючи свій злочинний намір, у процесі телефонної розмови з оператором служби «101» він запропонував знайти та знешкодити вибухові пристрої, які нібито є в автомобілі навпроти кафе ПП «Макдональдс Юкрейн Лтд», упродовж 2 годин і, якщо цього зроблено не буде, обіцяв влаштувати вибух замінованого автомобілю в будь-якому місці м. Запоріжжя. Унаслідок злочинних дій було дезорганізовано роботу кафе ПП «Макдональдс Юкрейн Лтд», з приміщення та літньої площадки якого були евакуйовані персонал та відвідувачі кафе у кількості близько 50 осіб, проведено спеціальні заходи, в процесі яких були залучені спеціалісти сектору дослідження вибухових речовин НДЕКЦ при ГУМВС України в Запорізькій області та співробітники кінологічної служби зі службово-розшуковими собаками з метою пошуку вибухових пристроїв. Кваліфікуючи дії обвинуваченого за ч. 2 ст. 259 КК, ні орган досудового розслідування в обвинувальному акті, ні суд, формулюючи обвинувачення, визнане судом доведеним, не зазначили про настання тяжких наслідків, та не обґрунтували, які саме наслідки настали від дій обвинуваченого та в чому саме полягає спричинення тяжких наслідків. Ураховуючи, що обвинувачення у вказаному кримінальному провадженні взагалі не містило посилення на спричинення діями обвинуваченого тяжких наслідків, Апеляційний суд Запорізької області виключив із кваліфікації його дій кваліфікуючу ознаку – спричинення тяжких наслідків і перекаваліфікував його дії за ч. 1 ст. 259 КК як завідомо неправдиве повідомлення про підготовку вибуху.

Правильність кваліфікації завідомо неправдивого повідомлення про загрозу громадській безпеці за ознакою повторності перебуває в прямій залежності від розуміння продовжуваного злочину. Відповідно до п. 6 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки» у разі об'єднання тотожних діянь єдиним злочинним наміром, коли особа усвідомлює, що для реалізації її злочинного наміру необхідно вчинити декілька таких діянь, кожне з яких спрямовано на реалізацію цього наміру, повторність виключається. Тому завідомо неправдиве повідомлення про загрозу громадській безпеці, знищення чи пошкодження об'єктів власності визнається продовжуваним, коли відбувається неодноразове повідомлення адресатові відомостей, які не відповідають дійсності, що вчиняється низкою тотожних дій з метою псевдотерористичного акту, об'єднаних єдиним умислом винного, що утворюють єдиний злочин.

7. Кваліфікація створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань (ст. 260 КК)

Загальні питання кваліфікації створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань	Створення не передбачених законами України воєнізованих формувань або участь у їх діяльності (ч. 1 ст. 260).
	Створення не передбачених законом збройних формувань або участь у їх діяльності (ч. 2 ст. 260).
	Керівництво зазначеними в частинах першій або другій цієї статті формуваннями, їх фінансування, постачання їм зброї, боєприпасів, вибухових речовин чи військової техніки (ч. 3 ст. 260).
	Участь у складі передбачених частинами першою або другою цієї статті формувань у нападі на підприємства, установи, організації чи на громадян (ч. 4 ст. 260)

Для правильної кваліфікації створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань необхідно виходити з того, що цей злочин за **об'єктивною стороною** може бути вчинений у таких формах: 1) створення не передбачених законами України воєнізованих формувань (ч. 1 ст. 260 КК); 2) участь у їхній діяльності (ч. 1 ст. 260 КК); 3) створення не передбачених законом збройних формувань (ч. 2 ст. 260 КК); 4) участь у їхній діяльності (ч. 2 ст. 260 КК); 5) керівництво зазначеними формуваннями (ч. 3 ст. 260 КК); 6) їхнє фінансування, постачання їм зброї, боєприпасів, вибухових речовин чи військової техніки (ч. 3 ст. 260 КК); 7) участь в складі воєнізованих або збройних формувань в нападі на підприємства, установи, організації чи на громадян (ч. 4 ст. 260 КК).

У диспозиціях ч. 1 і 2 ст. 260 КК йдеться про дії, спрямовані на створення та функціонування воєнізованих або збройних формувань. Поняття таких формувань дано в примітках 1 і 2 до ст. 260 КК. **Воєнізованими є формування**, які мають організаційну структуру військового типу, а саме: єдиноначальність, підпорядкованість та дисципліну, і в яких проводиться військова або стройова чи фізична підготовка. **Збройні формування** – це воєнізовані групи, які незаконно мають на озброєнні придатну для використання вогнепальну, вибухову чи іншу зброю. У законі не наводиться перелік різновидів таких формувань.

Головним у створенні таких формувань є те, що вони не передбачені жодним законом. Напевно, якщо певні формування створено відповідно до закону в порядку, передбаченому чинними законами України «Про оборону України» від 06.12.1991 № 1932-XI (в редакції від 05.10.2000 № 2020-III), «Про Збройні Сили України» від

06.12.1991 № 1934-XII (в редакції від 05.10.2000 № 2019-III), «Про Службу безпеки України» від 25.03.1992 № 2229-XII, «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб» від 04.03.1998 № 160/98-ВР, «Про Державну прикордонну службу України» від 03.04.2003 № 661-IV, «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» від 23.06.2005 № 2713-IV, Кодексом цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403-VI, законами «Про Національну гвардію України» від 13.03.2014 № 876-VII, «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII тощо – вони визнаються законними. Так, відповідно до ч. 1 ст. 12 закону України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» воєнізовані формування – це підрозділи, які відповідно до закону діють у складі органів та установ виконання покарань, слідчих ізоляторів, призначені для їх охорони та запобігання і припинення дій, що дезорганізують роботу виправних установ.

Колегія суддів судової палати в кримінальних справах апеляційного суду Донецької області встановила, що обвинувачений 20.07.2015, діючи умисно, маючи намір на вступ до незаконного збройного формування самопроголошеної так званої «Донецької народної республіки» (далі – «ДНР»), прибув до військового комісаріату м. Горлівка Донецької області, де висловив бажання щодо добровільного вступу до незаконного збройного формування самопроголошеної так званої «ДНР», погодившись підкоритися жорсткій ієрархії і дисципліні в цьому не передбаченому законом збройному формуванні як структурній одиниці так званої «ДНР».

При цьому обвинувачений, вступаючи до незаконного збройного формування самопроголошеної так званої «ДНР», був достовірно обізнаним, що останнє не належить до збройних формувань, передбачених законами України «Про Збройні Сили України», «Про Службу безпеки України», «Про Національну поліцію», «Про Державну прикордонну службу України», «Про Національну гвардію України», «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб» та іншими законодавчими актами України, якими передбачено створення та функціонування збройних формувань України.

У подальшому, усвідомлюючи протиправність своїх дій, з метою участі у діяльності не передбаченого законами України збройного формування, обвинувачений після проходження медичного огляду в м. Донецьку, приблизно 26.07.2015 (більш точний час не встановлено) разом з іншими невідомими особами із добровольців прибув до с. Новогригорівка Артемівського району Донецької області, територія якого на той час перебувала під контролем незаконного збройного формування, де увійшов до незаконного збройного формування під командуванням нестановленої особи. Ознайомившись з установленими правилами поведінки, правами й обов'язками члена вказаного збройного формування, обвинувачений дав свою згоду на їх дотримання та виконання, тим самим, підтвердив свої наміри на участь у вищевказаному незаконному збройному формуванні та виконання його цілей і завдань.

Закон не визначає мінімально необхідну кількість членів угруповання для визнання його формуванням, тому під час кваліфікації діяння за відповідною частиною ст. 260 КК в кожному конкретному провадженні слід виходити з аналізу всіх обставин справи. Формування є новоствореним, складеним, організованим колективом, військовою частиною тощо. Воно має бути суворо організованим формуванням з жорсткою дисципліною, управлінням і підпорядкованістю, розподілом функціональних обов'язків, «статутом» (внутрішніми нормами поведінки та санкціями за їх порушення) тощо.

Обов'язковою характерною рисою незаконного збройного формування є його **озброєність**, що означає наявність у членів формування зброї відповідно до штатного розпису та встановленими для нього нормативами. Кількість зброї та її види на кваліфікацію не впливають. **Зброєю** визнаються пристрої та предмети, конструктивно призначені для ураження живої сили або знищення інших цілей. Вона може бути вогнепальною (кулемети, гвинтівки, карабіни, пістолети, автомати, рушниця гладкоствольні спеціального та бойового призначення тощо), мисливською (рушниця різних систем, мисливські карабіни, штуцери), холодною (кинжал, багнетами, кастети, нунчаки тощо), метальною (метальні ножі, сокири, дротики, списи, бумеранги, арбалети тощо), газовою (пістолети та револьвери), не залежно від того, чи є вона заводською або саморобною. Збройними визнаються формування й у випадку їх оснащення бойовими припасами (снарядами, мінами, гранатами, авіабомбами тощо), вибуховими речовинами (тротилом, амонітами, пластидами, димним та бездимним порохом тощо) або вибуховими пристроями. У разі, якщо під час кваліфікації виникають труднощі з віднесенням відповідних пристроїв і предметів до зброї, в провадженні призначається та проводиться відповідна експертиза.

Створення – це будь-які дії, результатом яких зорганізувалося незаконне воєнізоване або збройне формування. Організаційна діяльність полягає в ухваленні рішення про створення формування та видання в зв'язку з цим відповідного наказу, в розробленні структури формування та затвердженні штатного розкладу, в відборі членів (учасників), призначенні осіб, що відповідають за конкретні напрями функціонування формування, у визначенні порядку та джерел фінансування, матеріально-технічного, оснащення зброєю та боеприпасами (для збройних формувань).

Керівництво воєнізованими чи збройними формуваннями полягає у визначенні напрямів діяльності вже створеного формування, контролі за її здійсненням та її координації (видання наказів і розпоряджень з поточних питань і контролі за їхнім виконанням, ротація кадрів, вирішення фінансових питань, питань взаємовідносин з органами державної влади й управління). **Фінансування не**

передбачених законом воєнізованих або збройних формувань – це забезпечення функціонування таких формувань необхідними фінансовими ресурсами (грошима), валютними цінностями, коштовностями тощо. **Постачання воєнізованим чи збройним формуванням зброї, боеприпасів, вибухових речовин чи військової техніки** – це їх фактичне надання відповідному формуванню. **Боеприпаси** – це складова частина озброєння, безпосередньо призначена для ураження живої сили супротивника, знищення його військової техніки, руйнування укріплень. До бойових припасів належать ядерні боеприпаси, артилерійські та мінометні постріли, реактивні споряди, постріли з активно-реактивними снарядами, мінами чи гранатами, протитанкові керовані реактивні споряди, авіаційні бомби, набой стрілецької зброї, ручні та гвинтівкові гранати, засоби підривання, заряди вибухових речовин, міни, міни морські, торпеди, освітлювальні та сигнальні патрони та інше. До боеприпасів належать також і окремі елементи самих бойових припасів: детонатори (трубки), порохові заряди, розривні заряди, капсулі та капсульні тулки (трубки), капсулі-детонатори та детонатори, запальники, гільзи тощо. **Вибухові речовини** – це хімічні сполуки або механічні суміші речовин, здатні під впливом зовнішньої дії (початкового імпульсу) до швидкого самопоширюваного хімічного перетворення (вибуху) з виділенням великої кількості теплоти та утворенням газів, здатних спричинити руйнування та переміщення навколишнього середовища. **Військова техніка** – бойові та небойові машини, прилади, апарати й інші технічні засоби, якими оснащуються збройні сили.

Участь у незаконному воєнізованому чи збройному формуванні – це фактичний вступ в указане формування та виконання дій відповідно до планів і завдань формування (членство або служба у формуванні, патрулювання, чергування, виконання доручень або яких-небудь видів робіт, пов'язаних з господарським забезпеченням діяльності формування тощо).

<p>Особливості кваліфікації створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань за наявності кваліфікуючих ознак</p>	<p>Кваліфікуючими ознаками є такі:</p> <ul style="list-style-type: none"> • участь у складі воєнізованих або збройних формувань у нападі на підприємства, установи, організації чи на громадян, що призвело до загибелі людей; • участь у складі воєнізованих або збройних формувань у нападі на підприємства, установи, організації чи на громадян, що призвело до інших тяжких наслідків (ч. 5 ст. 260)
--	--

Загибель людей – це спричинення смерті двом або більше особам. **Інші тяжкі наслідки** – це спричинення смерті або тяжкого тілесного ушкодження особі, середньої тяжкості тілесних ушкоджень